

YNGLENDE OG RASTENDE FUGLE I VEJLERNE 2023-2024

Teknisk rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi

nr. 364

2025

AARHUS
UNIVERSITET

DCE – NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

YNGLENDE OG RASTENDE FUGLE I VEJLERNE 2023-2024

Teknisk rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi

nr. 364

2025

Henrik Haaning Nielsen¹
Preben Clausen²

¹Avifauna Consult

²Aarhus Universitet, Institut for Ecoscience

AARHUS
UNIVERSITET

DCE – NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

Datablad

Serietitel og nummer:	Teknisk rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 364
Kategori:	Rådgivningsrapporter
Titel:	Ynglende og rastende fugle i Vejlerne 2023-2024
Forfattere:	Henrik Haaning Nielsen ¹ & Preben Clausen ²
Institutioner:	¹ Avifauna Consult & ² Aarhus Universitet, Institut for Ecoscience
Udgiver:	Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi ©
URL:	https://dce.au.dk
Udgivelsesår:	December 2025
Redaktion afsluttet:	December 2025
Faglig kommentering:	Thomas Eske Holm
Kvalitetssikring, DCE:	Camilla Uldal
Ekstern kommentering:	Kommentarerne findes her
Finansiel støtte:	Aage V. Jensen Naturfond & Miljøministeriet/Ministeriet for Grøn Trepert
Bedes citeret:	Nielsen, H.H. & Clausen, P. 2025. Ynglende og rastende fugle i Vejlerne 2023-2024. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 76 s. - Teknisk rapport nr. 364
	Gengivelse tilladt med tydelig kildeangivelse
Sammenfatning:	Rapporten beskriver overvågningen af ynglende og rastende fugle i Vejlerne i 2023-2024. Der henvises til en mere omfattende sammenfatning på rapportens omslags bagside.
Emneord:	NOVANA, Vejlerne, overvågning, fugle
Foto forside:	Rastende skeænder på Bygholmengen 12. november 2024. Vejlerne er en af Danmarks vigtigste rastepladser for arten. Foto: Henrik Haaning Nielsen
ISBN:	978-87-7648-015-8
ISSN (elektronisk):	2244-999X
Sideantal:	76
Supplerende oplysninger:	Udbredelseskortene for ynglefugle er plottet på GeoDanmark ortofotos (forår 2021) og indeholder dermed data fra Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering og Danske kommuner, hentet til ArcGIS via wms-tjeneste. Alle fotos i rapporten er taget af Henrik Haaning Nielsen.

Indhold

Sammenfatning	5
Summary	6
1 Indledning	8
1.1 Baggrund og formål	8
1.2 Tak	9
2 Undersøgelsesområde	10
3 Metoder og materiale	11
3.1 Artsudvalg	11
3.2 Ynglefugletællinger	13
3.3 Rastefugletællinger	14
3.4 Fysiske forhold	15
3.5 Driftsforhold	15
4 Fysiske forhold og driften af Vejlerne	16
4.1 Vandstand	16
4.2 Saltholdighed	25
4.3 Driftsforhold	26
4.4 Prædation	28
4.5 Kollision med hegn og andre linjeføringer	28
5 Ynglefugle 2023 og 2024	29
5.1 Sangsvane	29
5.2 Sorthalset lappedykker	29
5.3 Gråstrubet lappedykker	30
5.4 Skarv	30
5.5 Rørdrum	31
5.6 Sølvhejre	32
5.7 Fiskehejre	34
5.8 Skestork	34
5.9 Knarand	34
5.10 Spidsand	34
5.11 Skeand	34
5.12 Atlingand	34
5.13 Rørhøg	35
5.14 Klyde	36
5.15 Vibe	37
5.16 Engryle (almindelig ryle)	42
5.17 Brushane	44
5.18 Stor kobbersneppe	47
5.19 Rødben	51
5.20 Hættemåge	53
5.21 Dværghmåge	54
5.22 Fjordterne	55
5.23 Havterne	56

5.24	Sortterne	57
5.25	Plettet rørvagtel	59
5.26	Trane	61
5.27	Sydlig blåhals	62
6	Rastefugle i Vejlerne 2023 og 2024	64
6.1	Rastefuglearter i Vejlerne og Lønnerup Fjord 2023-2024	64
6.2	Bestandstal for udvalgte rastefuglearter i Vejlerne og Lønnerup Fjord 2023	66
6.3	Bestandstal for udvalgte rastefuglearter i Vejlerne og Lønnerup Fjord 2024	69
7	Anbefalinger	71
8	Litteratur	73

Sammenfatning

Aage V. Jensen Naturfond (AVJNF) og DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi/Institut for Ecoscience, Aarhus Universitet har siden 2007 haft en samarbejdsaftale om en udvidet overvågning af udvalgte yngle- og trækfugle i Vejlerne. Formålet med fugleovervågningen i Vejlerne og rapporten her er at tilvejebringe en regelmæssig status vedr. antallet af udvalgte yngle- og trækfugle i Vejlerne og informere både AVJNF, Naturrådet, myndigheder og offentligheden om resultaterne samt beskrive eventuelle årsager til observerede forandringer i fuglenes antal og fordelinger.

Rapporten her omhandler resultater fra de to år 2023 og 2024, hvor konsulentfirmaet Avifauna Consult har varetaget overvågningsopgaverne. For ynglefuglene gives en detaljeret gennemgang, mens rastefuglene behandles mere summarisk.

I Vejlerne foretages en fugleovervågning, som dels omfatter årlige registreringer af flere ynglefuglearter end NOVANA programmet (hvis primære fokus er arter på fuglebeskyttelsesdirektivets bilag 1), dels overvåger rastefuglene året rundt, hvor arterne i NOVANA programmet kun overvåges i de måneder, hvor den nationale bestand forventeligt er størst. I de år og måneder, hvor arter overvåges i NOVANA programmet bidrager observatørerne i Vejlerne til NOVANA. Metoderne til overvågningen er nærmere beskrevet og fastlagt i tekniske anvisninger.

For ynglefuglenes vedkommende blev det første ynglepar af sangsvane fundet i Vejlerne i 2024. Et par dværgmåger forsøgte også at yngle for første gang i en årrække. Blandt de arter, der er tilknyttet rørsumpene, var ynglebestanden af rørdrum og rørhøg på niveau med de forudgående år og lidt lavere end omkring årtusindskiftet, mens plettet rørvagtel forekom i forholdsvis høje antal. Begge år ynglede 16 par traner, lidt færre end i 2022, men desuagtet høje antal for arten, hvis bestand har været jævnt stigende siden begyndelsen af 1990'erne. Blandt de kolonirugende arter ynglede sølvhejre med 43 par i nærområdet til Vejlerne i 2024 – en fordobling i forhold til 2023 – og endnu et rekordår. Fjordterne havde begge år en stor ynglebestand, mens havterne næsten ikke yngler i området længere. Sortterne ynglede begge år med succes, hvilket er ret bemærkelsesværdigt. For flere jordrugende arter, hvis antal toppede imellem 1978 og 2003 (afhængigt af art), blev der igen i 2023 og 2024 registreret antal, der repræsenterer en tilbagegang i forhold til 1978-2003, og ofte et antal, der er mindre end de seneste års bestandsstørrelser. Dog var der i 2024 flere par sandsynligt ynglende brushane end i de forudgående år på Bygholmengen – og for første gang i en årrække et par ved Arup Vejle, men ingen blev med sikkerhed truffet ynglende (ungevarslende).

Bemærkelsesværdige forekomster blandt trækfuglene i 2023 og 2024 var rekordantal af nordisk lappedykker, skestork, sølvhejre, blisgås, knarand, toppet skallesluger og trane, samt større antal af hejle om efteråret. I modsætning til disse er forekomsten af udprægede herbivore arter som knopsvane og blis-høne fortsat i ugunstig udvikling i søerne i De Østlige Vejler.

Rapporten afsluttes med et afsnit med anbefalinger til driften i De Østlige Vejler. Anbefalinger vedrørende De Vestlige Vejler afventer resultaterne fra et større forsknings- og udredningsprojekt.

Summary

Since 2007, the Aage V. Jensen Nature Foundation (AVJNF) and DCE - Danish Centre for Environment And Energy/Department of Ecoscience, Aarhus University have had an agreement to undertake annual monitoring of selected breeding and migratory birds at the Foundation's Vejlerne reserve. The purpose of this bird monitoring programme is to provide a regular status for a number of selected breeding and migratory birds in Vejlerne. The aim of the report here is to inform both AVJNF, the Vejlerne Reserve Management Board, authorities and the public about the results, as well as describe any reasons for observed changes in the number and distributions of the birds.

This report gives a detailed review of the breeding birds, and summary results of the monitoring of staging migratory species for 2023 and 2024.

In Vejlerne, an extensive programme of bird monitoring is carried out annually. This includes registering the abundance of more breeding bird species than those monitored under the National Monitoring and Assessment Programme for the Aquatic and Terrestrial Environment (NOVANA), the primary focus of which is species mentioned in Annex 1 of the EU Birds Directive. It also involves monitoring staging and wintering species all year round, in contrast to the same species under the NOVANA programme, which are only monitored in the months when their numbers present in Denmark reach their greatest. In the years and months when species are monitored by NOVANA, the observations generated in Vejlerne contribute to this process. Full details of the monitoring methods are given in more detail in the technical instructions, which are referenced in the report.

As for breeding birds, the first breeding pair of whooper swans was found in Vejlerne in 2024. A pair of little gulls also attempted to breed for the first time after a number of years without presence. Among the species associated with the reed marshes, the breeding population of Eurasian bittern and marsh harrier was at the same level as in previous years and slightly smaller than around the turn of the millennium, while spotted crane occurred in relatively high numbers. In both years, 16 pairs of common cranes bred, slightly fewer than in 2022, but nevertheless high numbers for the species, whose population has been steadily increasing since the early 1990s. Among the colony-breeding species, great egrets bred with 43 pairs nearby Vejlerne in 2024 – a doubling compared to 2023 – and another record year. The common terns had a large breeding population in both years, while the arctic terns hardly breed in the area anymore. The black terns bred successfully in both years, which is quite remarkable. For several ground-nesting species, the numbers of which peaked between 1978 and 2003 (depending on species), the numbers recorded in 2023 and 2024 were again representing a decline compared to 1978-2003, and often at numbers that are smaller than the population sizes of recent years. However, in 2024 there were more pairs of probably breeding ruffs than in previous years at Bygholmengen – and for the first time in a number of years one pair was seen at Arup Vejle, but none were confirmed breeding (i.e. alarming when tending chicks).

Notable occurrences among migratory birds in 2023 and 2024 were record numbers of Slavonian grebe, Eurasian spoonbill, great egret, white-fronted goose, gadwall, red-breasted merganser and common crane, as well as larger numbers of golden plovers in the autumns. In contrast, the occurrence of distinct herbivorous species such as mute swan and Eurasian coot continue to decrease in the lakes in the Eastern part of Vejlerne.

The report concludes with a section with recommendations for management in the eastern part of Vejlerne. Recommendations regarding the western part of Vejlerne await the results of a larger research and investigation project.

1 Indledning

1.1 Baggrund og formål

Aage V. Jensen Naturfond (AVJNF) og DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi/Institut for Ecoscience, Aarhus Universitet, har siden 2007 haft en samarbejdsaftale om en udvidet overvågning af fuglene i Vejlerne.

I henhold til aftalen overvåges et udvalg af ynglefugle i Vejlerne, og der gennemføres 10 optællinger af rastende vandfugle i Vejlerne fordelt på alle måneder undtagen juni og juli. Dog er der i de senere år i juni også udført en målrettet optælling af fældebestanden af grågæs i området.

I Vejlerne foretages overvågningen med henblik på at tilvejebringe en status hvert år vedr. antallet af udvalgte yngle- og trækfugle i Vejlerne og både AVJNF, Vejlernes Naturråd, myndigheder m.fl. informeres om resultaterne. Rapporten giver således en status og beskrivelse af eventuelle forandringer i fuglenes antal og fordelinger, herunder hvis muligt, forklaringer af årsagssammenhænge. Sidstnævnte kan, hvis der er tale om lokale forvaltningsmæssige forhold, benyttes af Naturrådet til at rådgive fonden om eventuelle ændringer i de anbefalinger om driften, som allerede fremgår af fondens driftsplan for området (Riis 2009).

I Vejlerne foretages en mere intensiv fugleovervågning end i NOVANA-programmet. Dels omfatter overvågningen årlige registreringer af flere ynglefuglearter end NOVANA-programmet, dels overvåges rastefuglene hele året, hvor arterne i NOVANA-programmet kun overvåges i de måneder, hvor den nationale bestand forventeligt er størst. I de år og måneder, hvor arterne overvåges i NOVANA-programmet bidrager observationerne i Vejlerne således direkte til NOVANA-overvågningen af såvel ynglende som rastende fugle. Metoderne til overvågningen er nærmere beskrevet og fastlagt i tekniske anvisninger, der er i overensstemmelse med NOVANA-programmet.

Ynglende vandfugle i Vejlerne er tidligere blevet overvåget meget grundigt i perioden 1978-2003 af Vejlernes Feltstation, hvorfra Kjeldsen (2008) giver en samlet bearbejdning af de årlige kortlægninger af ynglefugle i Vejlerne og de nærmest tiliggende randområder. Der blev ikke foretaget overvågning af fuglene i Vejlerne i 2004, men i 2005 og 2006 blev der gennemført optællinger af udvalgte arter finansieret af Aage V. Jensen Naturfond (Nielsen 2006a, 2006b).

I perioden efter 2003 har først Viborg og Nordjyllands Amter og senere Miljøstyrelsens enhed for Nordjylland haft ansvaret for overvågningen af de arter, som har indgået i de årlige NOVANA-programmer.

Rastende vandfugle blev ligeledes optalt systematisk i Vejlerne fra 1978-2003 af feltstationen, men der er ikke på samme måde foretaget en samlet bearbejdning af dette datamateriale, men Nielsen & Clausen (2019a) bearbejdede de systematisk indsamlede data fra 2008-2017.

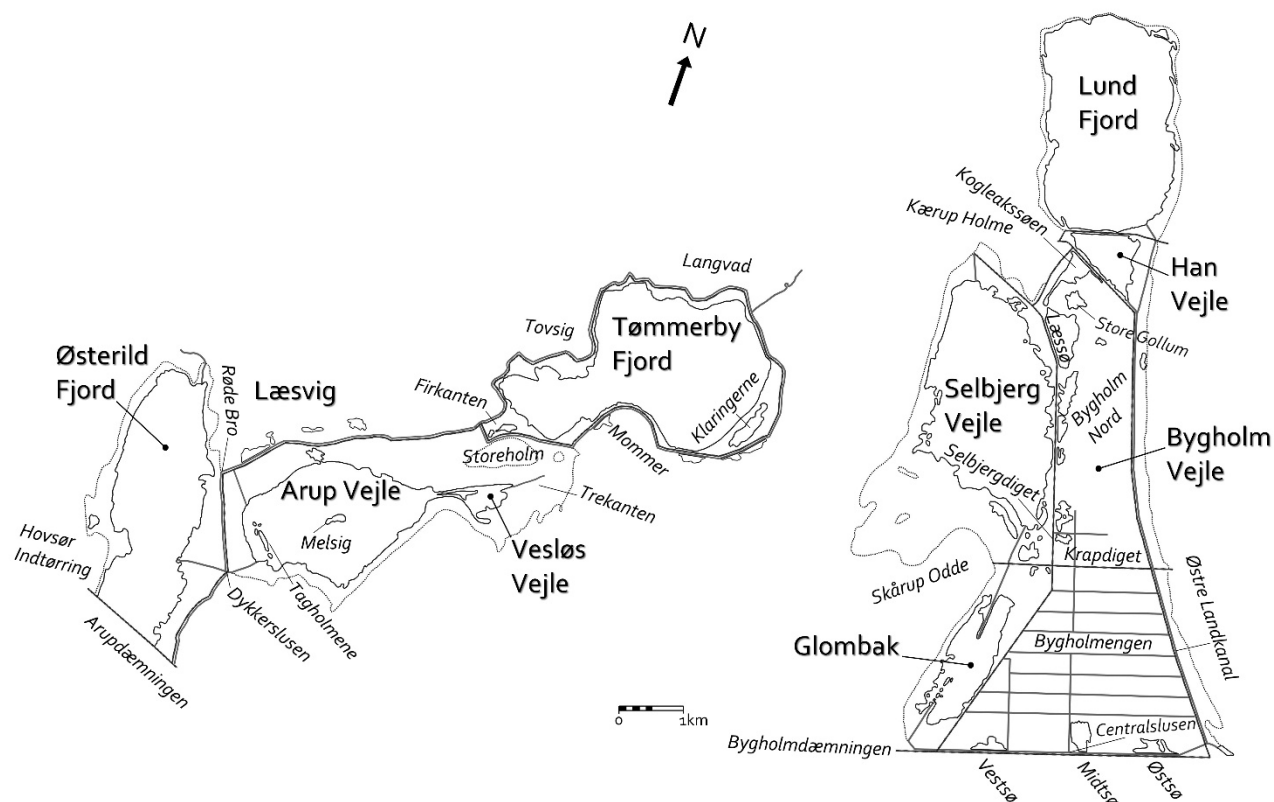
1.2 Tak

Aage V. Jensen Naturfond takkes for adgangstilladelser til reservatet og et godt samarbejde i det hele taget. Dette er i praksis sket gennem driftsleder Niels Dahlin Lisborg. Jørgen Peter Kjeldsen og Jens Frimer Andersen takkes for hjælp ved gennemgang af Bygholmengen samt supplerende observationer. Susanne Bruun, Steen Brølling, Helge Røjle Christensen, Inge Marie Fruelund, Mikael Lassen, Martin Lund og Albert Schmidt takkes for supplerende observationer gennem yngletiden. Stine Kold fra Jammerbugt Kommune takkes for udtræk af vandstandsdata fra Lund Fjord.

2 Undersøgelsesområde

Optællingerne af ynglefugle i Vejlerne i 2023 og 2024 er blevet gennemført i reservatet Vejlerne delt op i De Vestlige Vejler, som består af Østerild Fjord, Arup Vejle, Vesløs Vejle og Tømmerby Fjord, og De Østlige Vejler, som omfatter Bygholm Vejle, Glombak, Selbjerg Vejle, Han Vejle og Lund Fjord (Fig. 1).

Når overvågede arter er fundet ynglende i randområderne i umiddelbar tilknytning til reservatet, som fx sølvhejre og blåhals, er disse registreringer medtaget.

Figur 1. Afgrænsning af Vejler-reservatet med de mest anvendte stednavne.

3 Metoder og materiale

3.1 Artsudvalg

I henhold til aftalen mellem AVJNF og DCE omfatter overvågningen af fugle i Vejlerne de ynglefuglearter, der er omfattet af Vejlernes to fuglebeskyttelsesområders aktuelle udpegningsgrundlag, og derfor skal overvåges i NOVANA-programmet.

Derudover er enkelte arter af førsteforfatteren udvalgt til overvågning, fordi deres forekomst i Vejlerne udgør eller har udgjort en forholdsvis stor andel af den danske bestand. Det gælder fx de mosetilknyttede lappedykkerarter, sølvhejre (hvor fiskehejre tælles samtidigt de samme steder), engfugle som vibe og rødben, svømmeænder på Bygholmengen (der registreres, når der alligevel foretages enggennemgange) og hættemåge.

De overvågede ynglefuglearter er anført i Tabel 1.

For trækfuglenes vedkommende overvåges alle vandfugle systematisk, både fordi ganske mange arter indgår i områdets udpegningsgrundlag (jf. Tabel 1), men også fordi vandfuglene indgår i kriteriet om forekomster af samlet 20.000 vandfugle, som både benyttes i relation til udpegning af fuglebeskyttelsesområder og Ramsarområder.

Rastende og overvintrende arter af rovfugle samt mosehornugle optælles også systematisk, da flere af disse skal afrapporteres i NOVANA-programmet.

Tabel 1. Udpegningsgrundlagene for de to fuglebeskyttelsesområder nr. 13 (de Østlige Vejler) og nr. 20 (de Vestlige Vejler). I tabellen er det anført om arten er optaget i fuglebeskyttelsesdirektivets bilag 1, om områderne er udpeget for arten som yngelfugl (Y) eller trækfugl (T) eller begge dele (YT). De kriterier (F1, F2, F3, F4) der ligger til grund for udpegningen er uddybet på [Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø's hjemmeside](#). Udpegninger anført med rød tekst og * står noteret som "Forventes udtaget" i udpegningsgrundlagene. Hvorvidt dette er effektueret vides ikke. Udpegningsgrundlagene for de to fuglebeskyttelsesområder nr. 13 (de Østlige Vejler) og nr. 20 (de Vestlige Vejler).

Art i udpegningsgrundlagene	Bilag 1	Østlige Vejler	Vestlige Vejler	Kriterier
Rørdrum	x	Y	Y	F1
Hvid stork			Y*	
Skestork	x	T	YT	F2
Pibesvane	x	T	T	F2
Sangsvane	x	T	T	F1
Sædgås		T*	T*	
Kortnæbbet gås		T	T	F3
Grågås		T	T	F3
Bramgås	x	T		F2
Pibeand		T		F3
Knarand		T		F3
Krikand		T	T	F3
Skeand		T	T	F3
Toppet skallesluger			T	F3
Rørhøg	x	Y	Y	F1
Blå kærhøg	x	T	T	F2
Fiskeørn	x	T*		
Vandrefalk	x	T*	T*	
Plettet rørvagtel	x	Y	Y	F1
Trane	x	YT		F1,F2
Klyde	x	YT	Y	F1,F2
Pomeransfugl	x	T*		
Hjejle	x	T	T	F2
Almindelig ryle (Engryle)	x	Y	Y	F1
Brushane	x	Y	Y	F1
Stor kobbersneppe		Y		F4
Dværgmåge	x	Y	Y	F1
Fjordterne	x	Y	Y	F1
Havterne	x	Y	Y	F1
Sortterne	x	Y	Y*	F1
Blåhals	x	Y	Y	F1
Øvrige overvågede ynglefuglearter				
Sorthalset lappedykker				
Gråstrubet lappedykker				
Skarv				
Sølvhejre	X			
Fiskehejre				
Knarand				£
Spidsand				£
Skeand				£
Atlingand				£
Vibe				\$
Rødben				\$
Hættemåge				

\$ kun udvalgte dele af området

£ kun Bygholmengen

3.2 Ynglefugletællinger

Metoderne til overvågning af ynglefugle under NOVANA er beskrevet i en række tekniske anvisninger, som findes på AUs hjemmeside <https://ecos.au.dk/ta>.

Hvor NOVANA-programmet ofte benytter et eller to besøg på ynglelokaliteten, er der i Vejlerne anvendt et udvidet program, så bestandsopgørelserne er sammenlignelige med tællingerne fra feltstationsperioden 1978-2003.

Data, som er anvendt til opstilling af tidsserier for arterne, stammer dels fra feltstationsperioden (Kjeldsen 2008, arkiv på AU), fra kortlægninger i 2005-2006 (Nielsen 2006a, 2006b) og fra de seneste års overvågninger under NOVANA og Aage V. Jensens Naturfond (hvor alle de udgivne rapporter er listet kronologisk i referencelisten bagest i rapporten).

Metoderne for de enkelte arter/artsgrupper er beskrevet i det følgende.

Engfugle

Bygholmengen blev dækket ved tre optællinger af ynglefugle i hhv. starten af maj og to gange i juni. De territoriehævdende engryler, store kobbersnepper og viber blev kortlagt i maj. Ved gennemgangene i juni blev der overvejende registreret ungevarslenende engryler, rødben og brushøns, og ynglesuccesen hos stor kobbersnepper blev målt ved at registrere de ungevarslenende par.

Engryle er således dækket ved alle kortlægninger af Bygholmengen. Ved vurdering af kortlægningerne er par/territorier regnet som nye, hvis de i juni er kortlagt længere end 200 meter fra fugle kortlagt i maj.

Engene rundt om Vesløs-Arup Vejle samt østsiden af Østerild Fjord blev dækket ved fjernkortlægning ultimo april/primio maj og ved en gennemgang ultimo maj/primio juni med henblik på at kortlægge de samme arter som på Bygholmengen. Ved fjernkortlægning forstås kortlægning, som udføres med teleskop fra enkelte observationspunkter med gode oversigtsforhold.

Sortterne

Antallet af fugle i ynglekolonien er optalt gentagne gange, særligt i starten af yngleperioden. Rugende fugle blev registreret en gang om ugen ved hjælp af droneoptagelser, hvor der blev benyttet en Mavic Air 2 drone og en flyvehøjde på ca. 20 m, uden brug af zoom. Droneoptagelserne blev suppleret med registreringer af opflyvende sortterner, når kolonien overflyves af potentielle prædatorer. Efterfølgende er ynglesuccesen overvåget ved optælling af flyvefærdige ungfugle.

Øvrige ynglefugle kortlægninger

Der er ud over kortlægninger af engfugle og sortterne gennemført kortlægninger af en række arter på EU-fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag 1 samt enkelte andre arter:

Rørdrum er kortlagt ved registrering af territoriehævdende (paukende) haner. Denne art er dækket gennem målrettede kortlægninger i alle rørskovsområder med hovedvægt på april måned og første halvdel af maj på dage og nætter med stille vejr.

Sølvhejre og fiskehejre er kortlagt både i Vejlerne og disses randområder ved registrering af enhver aktivitet i området omkring ynglekolonierne. Ynglebestanden er optalt nøjagtigt ved hjælp af analyse af redefotos taget ved hjælp af drone.

Rørhøg er kortlagt ved observationer af territorial adfærd gennem hele ynglesæsonen. Der er ikke foretaget registrering af de enkelte pars ynglesucces.

Plettet rørvagtel er kortlagt ved natlytning af territoriehævdende (piftende) hanner i alle relevante områder gennem hele ynglesæsonen suppleret med enkelte indrapporteringer fra lokale ornitologer og kvalitetssikrede data fra DOFbasen.

Trane er kortlagt gennem observationer af territorial adfærd hos stationære par igennem hele foråret i potentielle yngleområder, og iagttagelser af ynglesucces er noteret.

Klyde er overvåget gennem fjernkortlægning af kolonier i maj.

Dværgmåge er registreret ved kortlægning af yngleaktivitet, og arten er målrettet eftersøgt i områder med hættemågekolonier.

Havterne er overvåget gennem fjernkortlægning af ynglepar på Bygholmengen samt på potentielle ynglelokaliteter i De Vestlige Vejler.

Fjordterne er overvåget gennem registrering af alle kolonidannelser i hele undersøgelsesområdet i ynglesæsonen.

Gråstrubet lappedykker er overvåget ved, at alle individer kortlægges løbende i perioden marts til maj. Det gælder både sete fugle og lydytringer.

Sorthalset lappedykker er overvåget ved, at alle yngleindikationer kortlægges i perioden april til juni.

Svømmeænder på Bygholmengen overvåges ved, at alle par og vente-hanner af skeand, knarand, atlingand og spidsand kortlægges i forbindelse med enggennemgange og fjernkortlægninger.

Hættemåge overvåges ved, at man løbende følger med i etableringen af kolonier i hele reservatet. Bestandsstørrelsen vurderes ved opflyvninger i forbindelse med forstyrrelser fra potentielle prædatorer.

Sydlig blåhals overvåges ved at syngende hanner kortlægges, med hovedvægt på perioden april – medio maj. Det er dog ikke en art, hvor hele bestanden er opgjort, pga. manglende adgangsforhold.

3.3 Rastefugletællinger

I 2023 og 2024 blev der gennemført 10 landbaserede totaltællinger i henholdsvis januar-maj og august-december af Vejlerne – omfattende såvel De Østlige Vejler (fuglebeskyttelsesområde nr. 13) og De Vestlige Vejler (nr. 20) samt Lønnerup Fjord og Revlbuske (nr. 19).

Derudover blev der begge år i midten af juni gennemført en målrettet optælling af den fældende bestand af grågæs i Vejlerne.

Tællingerne udførtes som hovedregel midt-månedligt, men blev i de tilfælde hvor der blev gennemført NOVANA-optællinger af arter, som indgår i udpegningsgrundlagene for et eller flere af de tre fuglebeskyttelsesområder, udført i tilknytning til de nationalt udmeldte optællingsdatoer, hvorved tal fra Vejlerne i lighed med tidligere år vil indgå direkte i den nationale overvågning af arterne (fx Nielsen m.fl. 2024).

Tællingerne udføres efter de standarder, der blev benyttet i feltstationsårene 1978-2003, for at sikre sammenlignelighed med den lange tidsserie. Dvs. der foretages en totaloptælling af vandfugle og udvalgte arter (som fx rovfugle, vadefugle og visse spurvefugle). Tællingerne foretages fra faste observationspunkter med gode oversigtsforhold fordelt i - og i umiddelbar tilknytning til reservatet.

Standarderne der benyttes, er i øvrigt i overensstemmelse med NOVANA programmets tekniske anvisning for optælling af trækfugle fra land i perioden 2017-2021 (Holm m.fl. 2018).

3.4 Fysiske forhold

Vandstanden er siden feltstationen blev etableret i Vejlerne i 1978 hidtil blevet overvåget ved manuelle aflæsninger af en række vandstandsskalaer placeret i alle de overordnede vandsystemer. Aflæsningerne er blevet foretaget en gang om måneden, og derudover er visse af skalaerne blevet aflæst, når der har været lejlighed til det.

I sommeren 2022 blev der etableret digitale målere flere steder i De Vestlige Vejler og det samme skete i begyndelsen af januar 2024 i De Østlige Vejler, hvorefter vandstanden måles automatisk flere gange i timen.

Alle vandstandsmålinger, der præsenteres hér, er i den nye kote DVR90. For De Vestlige Vejler vises de digitale målinger for begge år som kurver, mens der i De Østlige Vejler er benyttet punkter for de manuelle målinger i 2023 og kurver for de digitale målinger i 2024.

Saltholdighed (salinitet) er målt på en række målestationer i de overordnede vandsystemer en gang om måneden. Vandprøver er indsamlet i prøveflasker, og målingerne er udført med et WTW Conductivity Meter 315 i.

3.5 Driftsforhold

Under ynglefuglekortlægningerne samt forud for og efter ynglesæsonen er der gjort iagttagelser af driftsforhold, som kan have betydning for ynglefuglene. Niels Dahlin Lisborg har oplyst antallet af græssende kreaturer.

4 Fysiske forhold og driften af Vejlerne

4.1 Vandstand

De indsamlede vandstandsdata fra 2023 og 2024 præsenteres og visualiseres i denne del af rapporten med fokus på ynglesæsonen, og sammenholdes med middelvandstande (med 95 %-konfidensintervaller) indsamlet fra feltstationsperioden 1978-2003 og efterfølgende på foranledning af AVJNF. Resten af årets vandstande omtales kun i tekstform.

Normalt er der i hele området en høj vintervandstand i januar-marts med et faldende niveau gennem forårmånederne. Nedbørsmængden, fordampningen og afstrømningen til Limfjorden er bestemmende for vandstanden. Vandløbsregulativer eller Vandløbsloven påbyder, at afvandingskanalerne fra det meste af Vejlerne skal have frit afløb til Limfjorden. Det vil sige, at vand kan løbe ud gennem sluserne, når vandstanden er lavere i fjorden end i Vejlerne, men bliver inde når vandstanden er højere i fjorden. Undtaget fra denne regel er Bygholm Vejle, Han Vejle og Tømmerby Fjord, der er selvstændige vandsystemer omkranset af diger på alle sider. Der udledes således kun sjældent vand fra Tømmerby Fjord og Han Vejle. I Bygholm Vejle har vandet nord for Krapdiget siden 1994 været permanent opstemmet bag diger, mens der i Centralslusen ved Midtsø, som regulerer vandstanden på Bygholmengen syd for Krapdiget, de fleste år har været isat stemmebrædder i kote -19 cm i perioden marts-september, men i 2022 blev praksis for stemmeværket ændret (se under omtalen af Bygholmengen og Fig. 2 nedenfor). Fordampning kan dog føre til lavere vandstand og udtørring.

Som udgangspunkt har Vejlerne enge og rørskovsområder brug for høje og stabile vandstandsniveauer i perioden fra 1. oktober til 1. juli. Disse vandstandsniveauer er beskrevet i Vejlerne driftsplan (Riis 2009). Dette er for at tilgode de ynglende rørskovsfugle, de ynglende engfugle, de kolonirugende fugle samt de betydelige forekomster af rastende andefugle.

I tiden efter 1. juli og frem til ca. 1. oktober er høje vandstande af mindre betydning, da lavere vandstande i stedet tilgodeser rastende vadefugle på efterårstræk, fældende svømmeænder samt koncentrationerne af rastende hejrer og skestørke.

I begge vejler-systemerne er vandstandene generelt lavest nær Limfjorden og højest længst inde i Thy, fordi dette også afspejler koterne i det generelle landskab. Det gælder dog ikke de steder, hvor man aktivt kan tilbageholde vandstandene med stem. Nedenfor beskrives vandstandsforholdene i de to områder i Vejlerne.

De Østlige Vejler

Vandstandene i området er blevet målt manuelt og regelmæssigt siden 1978 på en række faste målestationer med nivellerede vandstandsbrædder. I marts 2024 blev der efter aftale mellem AVJNF og DCE/Institut for Ecoscience opsat fem digitale målestationer på en række af disse steder mhp. at kunne følge vandstandssvingningerne i området mere kontinuert. Det drejer sig om to lokationer på Bygholmengen, én mellem Glombak og Selbjerg Vejle, én ved

Kogleakssøen og én ved Han Vejle. Endvidere driver Jammerbugt Kommune en tilsvarende måler ved Lund Fjord, og har stillet data herfra til rådighed.

Bygholmengen

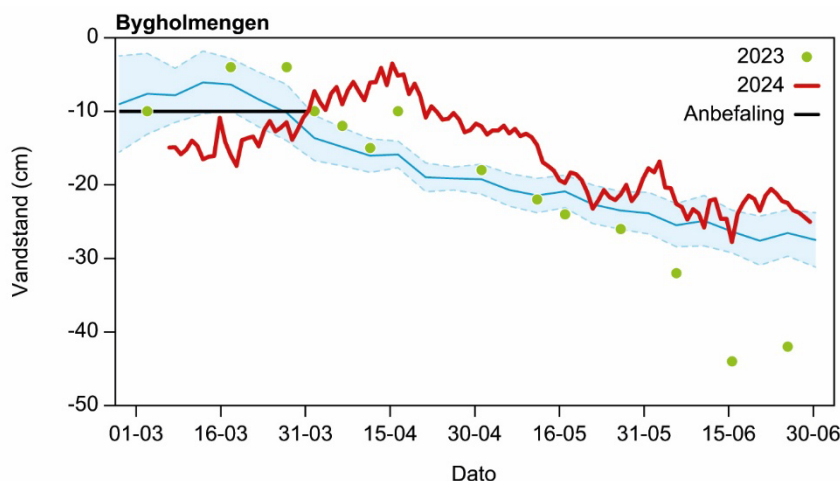
Vandstanden på Bygholmengen, der er Vejlernes vigtigste engfugleområde, registreres ved Centralslusen ved Midtsø. Her foreslog Lauridsen m.fl. (2021), at man skulle ændre praksis for forvaltningen af vandstanden i det tidlige forår af hensyn til såvel rastende svømmeænder som ynglefugle. Naturrådet bifaldt forslaget og anbefalede dette overfor AVJNF. Fonden har herefter besluttet, at der fra 2022 arbejdes målrettet på, at vandstanden i vinterhalvåret holdes på -4 cm frem til 1. marts, dette for at nedsætte erosion på engene i det blæsende halvår. Herefter er det målet at sikre vandstanden til -10 cm i marts og op til yngleperiodens begyndelse, ved opstemning af afløbet ved Centralslusen (førhen var målsætningen -19 cm 1. april, altså betydeligt mindre vand på engene). Men vandstanden vil senere på foråret ofte naturligt falde under dette niveau pga. fordampning, dog ikke hvis der falder megen nedbør.

Vandstandsudviklingen i 2023 og 2024, der behandles i rapporten her vises i figur 2. Nedbørsforholdene, og heraf afledte effekter på vandstanden, var meget forskellige de to år. Forvaltningen af de to års vandstande forløb desuagtet efter de ovenfor angivne anbefalinger.

2023: I slutningen af februar blev sluseporten åbnet kortvarigt, så det anbefalede vandstandsniveau blev nået. Herefter bestemtes vandstandsniveauet udelukkende af fordampning og nedbør. Det betød, at det vandstandsniveau på -19 cm, der førhen var målsætningen 1. april, først blev nået primo maj. Tørkelignende tilstande gennem maj og juni bevirkede herefter en hurtig reduktion af vandstanden på Bygholmengen, og allerede 8. juni fremstod dele af engen helt uden vand. Medio juni var vandstanden tæt på de laveste værdier, der er målt (siden 1978) på den tid af året. Fra august steg vandstanden støt gennem resten af efteråret og vinteren, uden at nå meget høje værdier. Vandstanden i december var således meget tæt på det anbefalede niveau.

2024: I starten af januar blev sluseportene åbnet, men efterfølgende lukket da vandstanden nåede -10 cm. I slutningen af februar blev sluseporten åbnet en enkelt dag. Vandstanden lå på omkring de -10 cm på skæringsdatoen 1. april. Herefter steg vandstanden pga. meget nedbør, og alle sluseporte blev åbnet 19. april, men 21.-22. april blev det ene sæt sluseporte lukket. Derefter var alle lukket en enkelt dag, hvorefter et sæt sluseporte stod åbne 24. april. De blev lukket igen ved vandstand -9 cm. Herefter bestemtes vandstandsniveauet udelukkende af fordampning og nedbør frem til primo-medio juni, hvor der blev pumpet vand ud i to omgange; henholdsvis 5.-6. juni og 8.-11. juni. Vandstanden var herefter på omkring -20 cm. Gennem resten af juni, juli og en del af august betød hyppig nedbør, at vandstanden ikke vekslede meget i perioden. Den faldt således blot 5 cm i perioden 12. juni - 14. august, hvilket er usædvanligt. I august blev der pumpet vand ud 24. august samt 26.-27. august. Nedbørsmængderne var lave i efterårsmånederne, hvorfor vandstanden var ret lav gennem september og oktober. Først i november begyndte vandstanden at stige, uden dog at nå meget høje niveauer. I forbindelse med østenvind primo og medio december blev der ledt vand ud, hvor alle sluseporte var åbne og alle stemmebrædder var hevet op. Vandstanden var herefter lav for årstiden resten af året.

Figur 2. Vandstands aflæsninger fra Centralslusen ved Midsøen på Bygholmengen i 2023 (punkter) og 2024 (kurve). Det blå bånd viser vandstandsvariationen fra årene 1978-2022 (fed linje angiver middelværdier og de tynde linjer 95 %-konfidensintervaller). Den fede linje angiver den anbefalede vandstand på -10 cm, der bør være i marts op til starten på engfuglenes ynglesæson. Vandstande er angivet i koten DVR90.

Sammenligning: Det var i 2024 påfaldende at foretage enggennemgange i maj og juni, hvor lavtliggende engflader stod under ankelhøjt vand. Det var gældende på alle tre enggennemgange, henholdsvis 10. maj, 2. juni og 19. juni, hvor vandstanden ved Centralslusen blev aflæst til henholdsvis -9 cm, -14 cm og -11 cm. 2024 står således i stærk kontrast til 2023, hvor dele af Bygholmengen stod helt uden vand allerede 8. juni, pga. de tørkelignende tilstande dette år.

Det vurderes, at vandstanden i 2024 stod for højt især i forhold til etablering af redepladser for engryle og stor kobbersnepe i den tidlige del af ynglesæsonen. Det vurderes imidlertid også at de lavtliggende engflader især er påvirkede direkte af nedbør, og at vandstanden næppe påvirkes stærkt i sådanne områder, ved at lukke vand ud af åbne sluseporte eller ved, at vand aktivt pumpes ud.

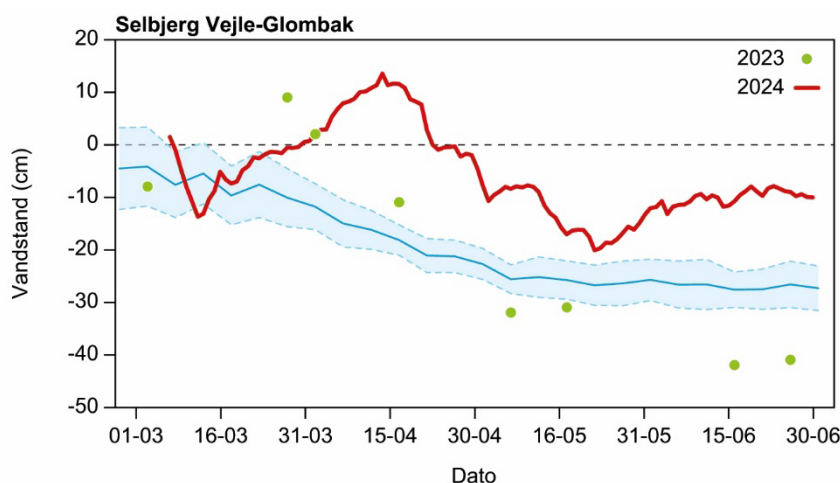
Selbjerg Vejle og Glombak

Vandstanden i de to søer, som er forbundet via en kanal, registreres ved Krap i vestenden af Krapdiget. Søerne er omkranset af større rørsumpe, der er et af de vigtige yngleområder for rørsump-arter i Vejlerne. Vandstanden reguleres ikke pga. et vandløbsregulativ, hvorfor det er vandstanden i Limfjorden, der afgør mulighed for afledning af vand fra Glombak Kanal gennem Centralslusen. Vandstandsudviklingen de to år vises i figur 3.

2023: Vinterens vandstand lå på højt niveau, der i februar faldt støt til mere gennemsnitlige værdier. Herefter steg vandstanden markant i løbet af marts, mens der i april skete et markant fald der fortsatte resten af foråret og det meste af sommeren. Meget lave værdier blev aflæst i juni og juli. Først fra august sås på ny en støt stigning gennem efteråret, til høje værdier i oktober og november, mens der i december blev nået et mere gennemsnitligt niveau.

2024: Vinterens vandstand lå især i februar på et højt niveau, der frem til medio marts faldt støt. Gennem resten af marts og hele april lå vandstanden næsten konstant på et forholdsvis højt niveau, og noget over gennemsnitsværdierne. Gennem første halvdel af maj faldt vandstanden ganske markant, men steg på ny i løbet af anden halvdel og ind i juni, hvorefter den lå næsten konstant gennem juli på et højt niveau.

Figur 3. Vandstandsaflysninger fra Selbjerg Vejle og Glombak fra målestationen ved vestenden af Krapdiget i 2023 (punkter) og 2024 (kurve). Det blå bånd viser vandstandsvariationen fra årene 1978-2022 (fed linje angiver middelværdier og de tynde linjer 95 %-konfidensintervaller). Vandstande er angivet i koten DVR90.

Sammenligning: Også i Selbjerg Vejle og Glombak sås en betydelig forskel mellem de to år, pga. af tørken i 2023 og de større nedbørsmængder i 2024. Faktisk var vandstanden i slutningen af juli 36 cm højere i 2024 sammenlignet med 2023 (data ikke visualiseret). Først i midten af september 2024 sås et markant fald i vandstanden, men niveauet lå stadig 14 cm højere sammenlignet med 2023.

Bygholm Nord

Dette område, der er den nordlige halvdel af Bygholm Vejle, er den anden store rørsumplokalitet i De Østlige Vejle, og en betydende ynglelokalitet for rørsump tilknyttede fuglearter i Vejlerne. Området omfatter også flere søer, hvor Kogleakssøen og Læssø stadig ligger som nogenlunde selvstændige søer, mens flere tidligere mindre søer i den sydvestlige del af området i dag er vokset sammen fordi rørskovene er indskrænket i areal. Hele området er omkranset af diger, og vandstanden kan i et vist omfang reguleres. Efter at Krapdiget blev retableret i efteråret 1994, måltes i årene 1997-2003 høje vandstande med gennemsnit for første halvår (januar-juni) mellem +20 og +30 cm. – men siden er der gennem flere år sket et gradvist fald i vandstandsniveauet (Lauridsen m.fl. 2021). Der ses overløb fra Bygholm Nord over dæmningen til Selbjerg Vejle ved ca. kote +25 cm (Niels Dahlin Lisborg, pers medd.), hvilket eroderer dæmningen. Siden 2017 findes tre reguleringsmuligheder, der kan påvirke vandstanden i Bygholm Nord, idet der både ved Kogleakssøen, i Selbjergdiget udfor Halvkanalen og i Selbjergdiget syd for Læssø, findes overløb, hvorfra der kan ledes vand ud i Selbjerg Vejle.

Ifølge driftsplanen (Riis 2009) anbefales det, at overløbet ved Kogleakssøen lukkes 1. marts. Da driftsplanen blev forfattet, var de to øvrige reguleringsmuligheder ikke etableret, men Lauridsen m.fl. (2021) anbefaler, at alle reguleringsmuligheder i forhold til Bygholm Nord bør lukkes senest 1. marts.

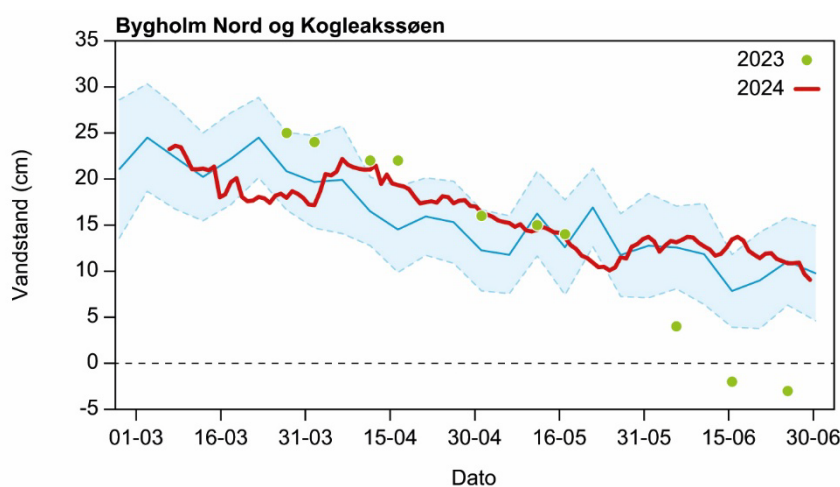
Vandstanden i Bygholm Nord, registreres i Kogleakssøen ved pumpestationen. Vandstandsudviklingen de to år vises i figur 4.

2023: Stemmeværket ved Kogleakssøen blev ikke åbnet på noget tidspunkt, og de to underløb i Selbjergdiget blev konstant holdt på et højt niveau hele året. Der blev således opretholdt en ret stabil vandstand gennem første del af foråret, men fra maj og gennem juni faldt vandstanden pga. tørke markant til lave niveauer især i juni. I 2023 lå gennemsnitsvandstanden i perioden januar-juni på +19,5 cm. Særligt fra august sås en støt stigning i vandstanden og fra september og frem sås på ny ganske høj vandstand i området.

2024: Heller ikke i 2024 blev stemmet ved Kogleakssøen åbnet på noget tidspunkt, og de to overløb i Selbjergdiget blev holdt konstant på et højt niveau hele året. Der blev således opretholdt en ret stabil vandstand gennem foråret, og på grund af regelmæssig nedbør gennem hele foråret og sommeren var vandstanden ganske stabil og ganske høj også i sommerperioden. På trods af de høje nedbørsmængder i den sene del af yngleperioden, var gennemsnitsvandstanden i 2024 i perioden januar-juni på +19,5 cm. Omtrent samme vandstand som om sommeren blev opretholdt gennem hele efteråret. Først fra slutningen af november sås en egentlig stigning i vandstanden således, at den ved årsskiftet lå på samme høje niveau som den foregående vinter.

Sammenligning: De seneste tre år (inklusive 2022) er vandstanden i Bygholm Nord holdt på sammenligneligt niveau i rørdrummernes etablerings- og yngleperiode (gennemsnit i 2022 var på +18 cm i januar-juni; Nielsen & Clausen 2024) – og alle tre år ligger omkring gennemsnitsudviklingen i vandstanden i området (Fig. 4).

Figur 4. Vandstandsaflysninger fra Kogleakssøen fra målestationen ved pumpehuset i 2023 (punkter) og 2024 (kurve). Det blå bånd viser vandstandsvariationen fra årene 1995-2022 (fed linje angiver middelværdier og de tynde linjer 95 %-konfidensintervaller). Disse år var efter man retablerede Krapdiget for at hæve vandstanden i norddelen af Bygholm Vejle. Vandstande er angivet i koten DVR90.

Han Vejle

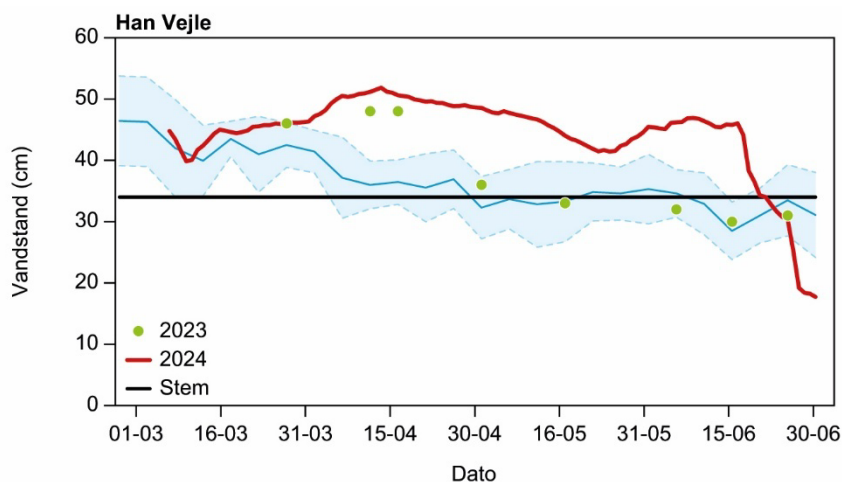
Vandstanden i Han Vejle er delvist sikret gennem permanent opstemning bag diger, samt et stem i udløbet til Østre Landkanal og dermed er denne rørskovslokalitet i princippet beskyttet mod for hurtige vandstandssænkninger. Dog er der i nogle tilfælde foretaget udledninger af vand af hensyn til det opsatte publikumsskjul, hvor vand ved høje vandstande når trækonstruktionerne. Vandstanden i Han Vejle registreres ved stemmeværket ved søens udløb til Østre Landkanal og udviklingen de to år vises i figur 5.

2023: Der blev lukket vand ud fra Han Vejle i ultimo februar, medio november og første halvdel af december. Vandstanden steg med fire centimeter i forbindelse med, at stemmebrædder var fjernet medio december, hvilket indikerer at der må derfor have været tale om et væsentligt tilbageløb fra Øster Landkanal til Han Vejle i en periode.

2024: Der blev lukket vand ud fra Han Vejle gennem hele februar, og fra ca. 20. juni og gennem resten af året, bortset fra medio oktober, ultimo november og ultimo december. Ved flere tilfælde i juli og august steg vandstanden ganske væsentligt trods den åbne sluse, hvorfor der må have været tale om tilbageløb fra Øster Landkanal ind i Han Vejle.

Sammenligning: Vandstanden i Han Vejle var, sammenlignet med gennemsnitsværdierne fra tidligere år, høj i den første del af ynglesæsonen i både 2023 og 2024 – i sidstnævnte år også i den sidste del af ynglesæsonen (Fig. 5).

Figur 5. Vandstandsaflysninger fra Han Vejle 2023 (punkter) og 2024 (kurve) fra målestationen ved indersiden af stemmeværket ved søens udløb. Det blå bånd viser vandstandsvariationen fra årene 1995-2022 (fed linje angiver middelværdier og de tynde linjer 95 %-konfidensintervaller). Disse år var efter man besluttede at hæve vandstanden i vejen (Riis 2009, Lauridsen m.fl. 2021). Vandstande er angivet i koten DVR90.

Lund Fjord

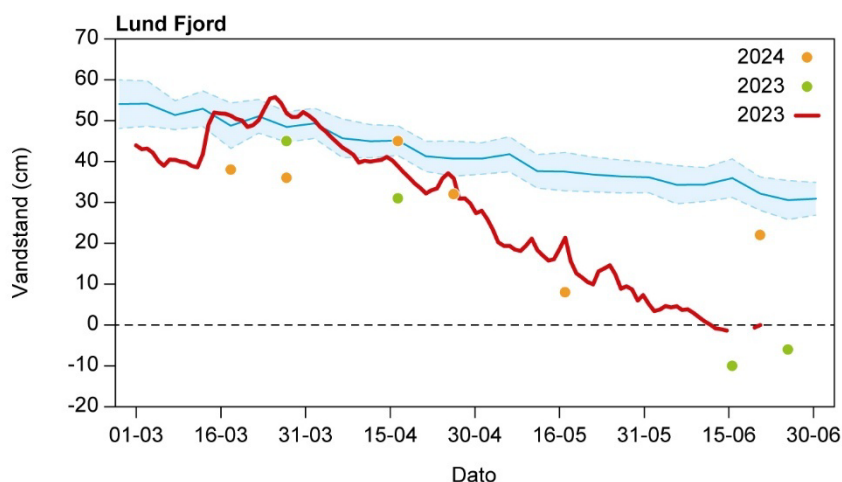
Vandstanden i Lund Fjord bestemmes af nedbørsmængder og afvanding via Østre Landkanal ud i Limfjorden ved Centralslusen. Sidstnævnte er afhængigt af vandstanden i Limfjorden i lighed med Østerild Fjord (se omtale nedenfor under dette område). Vandstanden i søen registreres ved en digital målestation i Østre Landkanal, der driftes af Jammerbugt Kommune, samt manuelt på et vandstandsbræt ved udløbet fra søen. Udviklingen de to år vises i figur 6.

2023: Vandstanden i Lund Fjord var i den første del af foråret på niveau med gennemsnittet af målingerne fra 1978-2022, hvorefter vandstanden pga. tørke og udledning til Limfjorden faldt drastisk og langt under niveauet fra tidligere år.

2024: I dette år var der, akkurat som i de andre delområder i Vejlerne, i en stor del af ynglesæsonen betydeligt højere vandstande end der er målt i tidligere år.

Sammenligning: Fremgår af ovenstående.

Figur 6. Vandstandsmålinger fra Lund Fjord 2023 og 2024 registreret digitalt i 2023 (kurve) og manuelt begge år (punkter). Det blå bånd viser vandstandsvariationen fra årene 1978-2022 (fed linje angiver middelværdier og de tynde linjer 95 %-konfidensintervaller). Vandstande er angivet i koten DVR90. Digitale målinger fra 2024 synes fejlbehæftet og er udeladt.

De Vestlige Vejler

Vandstandene i dette område er ligeledes blevet målt manuelt og regelmæssigt siden 1978 på faste målestationer med nivellerede vandstandsbrædder. I sommeren 2022 blev der etableret digitale vandstandsmålere flere steder i området i forbindelse med et forsknings- og udredningsprojekt som DCE/Institut for Ecoscience udfører for AVJNF.

Som noget nyt i forhold til tidligere årsrapporter fra Vejlerne medtages også data fra en målestation, der ligger i Løgstør Havn, der driftes af Løgstør Kommune. Dette er gjort for mhp. at visualisere effekter af vandstande i Løgstør Bredning på vandstande i De Vestlige Vejler. Sidstnævnte data er hentet fra www.vandportalen.dk. Reservatforvaltningen i De Vestlige Vejler har pga. vandløbsregulativer ikke indflydelse på udledningen, der alene bestemmes af vandstandsniveauet i Limfjorden.

Østerild Fjord

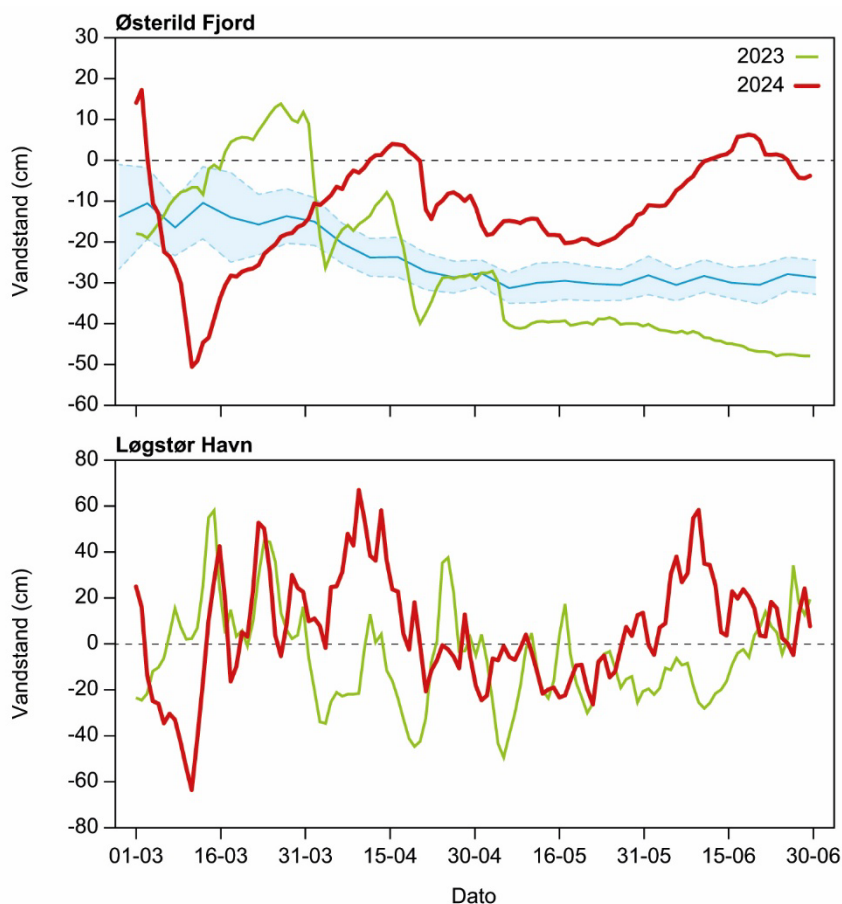
Vandstanden i Østerild Fjord er hidtil blevet aflæst manuelt ved Dykkerslusen. Tidligere blev vandstanden også aflæst ved slusen på Arupdæmningen, men dette vandstandsmål har været fjernet siden oktober 2019, hvor en ny sluse blev etableret. Der er nu opsat en digital vandstandsmåler ved den nye sluse. Her præsenteres 2023 og 2024-data fra den digitale vandstandsmåler ved den nye sluse i figur 7. De sammenlignes med data fra de manuelle målinger fra tidligere år.

2023: Året startede med gennemsnitlige værdier, men især på grund af meget nedbør i marts steg vandstanden markant. Allerede fra april skete et markant fald og derefter var der tale om meget lav vandstand gennem fuglenes ynglesæson. Først fra august sås en støt stigning gennem resten af året, men slusen stod åben i en periode i oktober og i november. Året sluttede med gennemsnitlige vandstandsværdier.

2024: Året startede med lave værdier, og vandstanden i Østerild Fjord faldt fx markant i første halvdel af marts, hvor der var meget lave vandstande i Løgstør Bredning som muliggjorde udledning af vand til Limfjorden. Herefter steg vandstanden i anden halvdel af marts hurtigt og markant, dette på grund af forholdsvis høje nedbørsmængder og høje vandstande i Limfjorden. Ellers var foråret kendetegnet ved noget vekslende vandstandsværdier, der dog samlet set lå på et ret højt niveau. Overgangen fra maj til juni måned var meget markant og vandstanden gik fra et niveau der var ganske ideelt for ynglefugle (bl.a. havde både klyde- og fjordternekolonier etableret sig) til et meget højt vandstandsniveau, der betød oversvømmede enge. Også i juli var vandstanden meget høj for årstiden, og efteråret opretholdt tillige ret høje vandstande trods mindre nedbør. Året sluttede med høje vandstandsforhold.

Sammenligning: Forholdene de to år var, i lighed med de observerede på Bygholmengen, kendetegnet ved et forholdsvis tørt 2023 og vådt 2024.

Figur 7. Vandstandsmålinger i 2023 og 2024 fra Østerild Fjord fra målestationen ved Dykkerslusen (øverst) samt Løgstør Havn (nederst). Det blå bånd viser vandstandsvariationen i Østerild Fjord fra årene 1978-2022 (fed linje angiver middelværdier og de tynde linjer 95 %-konfidensintervaller). Vandstande er angivet i koten DVR90.

Vesløs og Arup Vejler

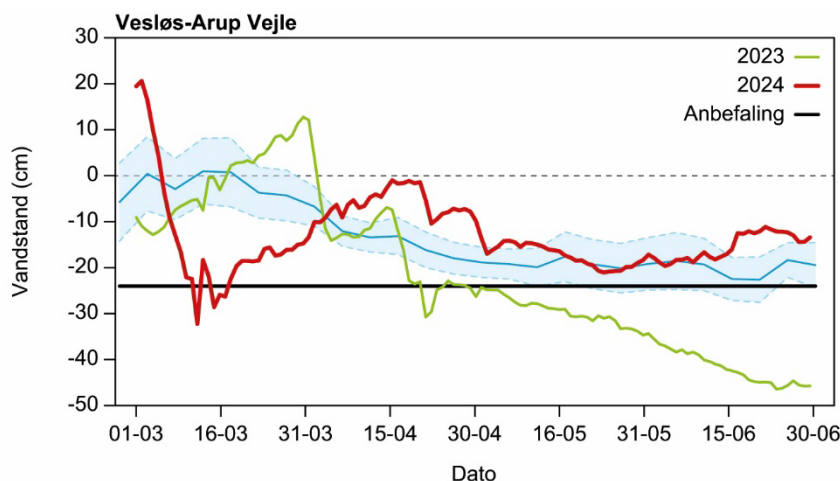
Vandstanden i de to vejler aflæses på to målestationer. Dels i Vesløs Vejle ved Vesløs Vejle Vej i nord og dels ved afløbet i sydenden af Arup Vejle ved Dykkerslusen. Her præsenteres i figur 8 data fra sidstnævnte målestation, hvor målinger førhen regelmæssigt blev foretaget manuelt, men nu foretages kontinuert og digitalt. Kanalen ved Dykkerslusen er omfattet af vandløbsloven og ifølge lokale lodsejere, der udleder vand til slusen, er praksis en kote på -29 cm jf. aftalen med det oprindelige stigbordsudvalg i forbindelse med slusens etablering (Niels Dahlin Lisborg, pers. medd.). Denne værdi må være fra et tidspunkt hvor man benyttede højdesystemet Dansk Normal Nul (DNN) i Danmark, hvorfor den modsvares af vandstande på -33 cm i det nuværende højdesystem DVR90 (jf. Kort- og Matrikelstyrelsen 2005). Der findes dog ingen skriftlige dokumenter, der underbygger dette. I praksis forvaltes Dykkerslusen derfor som et kompromis mellem natur- og vandaflædningshensyn til oplandet, hvor anbefalingen fra Vejlerne Naturråd er, at der skal være en minimumsvandstand på -20 DNN i yngletiden, svarende til, at vandstanden ikke når under -24 cm i det nuværende DVR90 kotesystem.

2023: Efter udledning af vand i anden halvdel af november 2022, var niveauet forholdsvis lavt ved årsskiftet, men dog stigende i løbet af januar. I februar blev der støt lukket vand ud indtil marts, hvilket igen skete i april, hvor vandstanden nåede et meget kritisk lavt niveau allerede fra ultimo april. Gennem resten af fuglenes yngletid faldt vandstanden yderligere og lå konstant på et kritisk lavt niveau. Først fra august sås en langsom stigning i vandstands niveauet, der steg yderligere i oktober og november. Vandstanden nåede aldrig høje niveauer, men alligevel blev der lukket vand ud i oktober og i november.

2024: Vinterens vandstand lå især i februar på et højt niveau, hvorefter det frem til medio marts faldt støt, fordi vand kunne ledes ud fra Østerild Fjord (jf. omtalen ovenfor). Gennem resten af marts og hele april lå vandstanden næsten konstant på et forholdsvis højt niveau. Gennem første halvdel af maj faldt vandstanden ganske markant, men steg på ny i løbet af anden halvdel og ind i juni, hvorefter den lå næsten konstant gennem juli på et højt niveau.

Sammenligning: Vandstanden i Veslør-Arup Vejle var i 2024 generelt markant højere end i 2023, faktisk 36 cm højere i slutningen af juli 2024 sammenlignet med 2023. Først i midten af september sås et markant fald i vandstanden, men niveauet i 2024 lå stadig 14 cm højere sammenlignet med 2023.

Figur 8. Vandstandsmålinger fra Veslør-Arup Vejle 2023 og 2024 fra målestationen ved afløbet i sydenden ved Dykkerslusen. Det blå bånd viser vandstandsvariationen fra årene 1978-2022 (fed linje angiver middelværdier og de tynde linjer 95 %-konfidensintervaller). Desuden er med en fed sort linje vist den anbefalede minimumsvandstand på -24 cm. Vandstande er angivet i koten DVR90.

Tømmerby Fjord

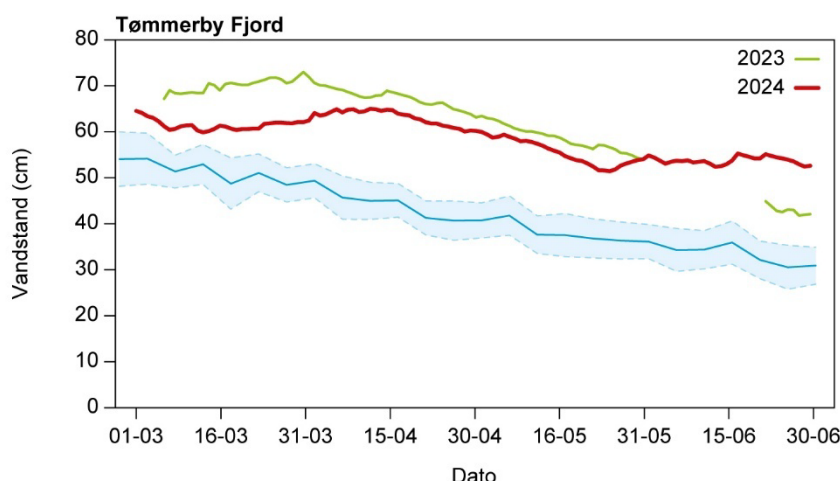
Vandstanden i Tømmerby Fjord er, i lighed med Han Vejle, delvist sikret gennem permanent opstemning bag diger, og dermed er denne rørskovslokaltet i princippet beskyttet mod for hurtige vandstandssænkninger, også fordi vandet aktivt tilbageholdes med et stemmeværk i afløbet fra fjorden til Tømmerby Å. Stemmet var i 2023 og 2024 sat i ca. koten +70 cm. I perioder udledes der dog vand fra søen, mhp. at undgå erosion af digerne, der omkranser Tømmerby Fjord. Digitale målinger af vandstanden i 2023 og 2024 sammenlignes i figur 9 med manuelle målinger fra tidligere.

2023: Der blev lukket vand ud fra Tømmerby Fjord medio januar – primo februar samt medio december. Især på grund af meget nedbør i marts lå vandstanden på et meget højt niveau gennem marts, april og maj. Kun i sommermånederne sås et fald, og ligesom på Vejlernes øvrige lokaliteter en stigning fra august og frem.

2024: I dette år blev der lukket vand ud fra Tømmerby Fjord fra medio januar og gennem hele februar samt medio – ultimo december. På grund af ret stabile nedbørsmængder lå vandstanden på et stabilt højt niveau gennem såvel forår, sommer og efterår.

Sammenligning: Vandstandsniveauet var i 2023 en anelse højere end i 2024, men begge år var vandstandene generelt på et højt niveau, når man sammenligner med vandstandsdata fra 1978-2002, som inkluderer år fra før man etablerede et stem i udløbet fra Tømmerby Fjord.

Figur 9. Vandstandsmålinger fra Tømmerby Fjord i 2023 og 2024 fra målestationen ved Mommer på indersiden af slusen. Måleren var ude af drift i en periode i juni 2023. Det blå bånd viser vandstandsvariationen fra årene 1978-2022 (fed linje angiver midelværdier og de tynde linjer 95 %-konfidens-intervaller). Vandstande er angivet i koten DVR90.

4.2 Saltholdighed

Saltholdigheden er begge år blevet målt en gang månedligt gennem ynglesæsonen på en række stationer, som led i overvågningsprogrammet af vandfugle (Tabel 2a og 2b).

Vejlernes økosystemer er især i den nordlige del af området (Lund Fjord og Tømmerby Fjord) tilpasset ferskvand, mens de sydligste af Vejlernes søer alle er brakke (Søndergaard m.fl. 2006, Lauridsen m.fl. 2021), dvs. med en saltholdighed over 5 promille. Floraen på de omkringliggende enge er således også påvirket af salt, jf. detaljerede studier på Bygholmengen især (Andersen m.fl. 2020). De saltvandspåvirkede forhold, der er opretholdt efter omkring 150 års inddigning af Vejlerne, kunne tyde på, at der sker en vis indsigning af saltvand gennem sluserne eller under digerene, hvilket kan aflæses i målingerne fra Bygholmengen ved Centralslusen og fra Østerild Fjord ved Arupdæmningen. Det er mange år siden, der har været digebrud (Arupdæmningen i 1984) eller været ledt saltvand ind (Bygholmengen i 1996), som kunne have ført til højere saltholdigheder de senere år.

2023: I forhold til gennemsnitsværdierne i 2022, sås en markant stigning på Bygholmengen ved Centralslusen på 3,1 promille, hvilket hænger sammen med en udbredt udtørring i juni måned. Til gengæld sås et fald på 1,1 promille på Bygholmengen NV v. Krapdiget. Der registreredes også fald på henholdsvis 0,8 promille i Østerild Fjord v. Arupdæmningen og 0,3 promille i Østerild Fjord v. Dykkerslusen. Dermed er salinitetsværdierne i Østerild Fjord nede på samme niveau som blev målt i 2014-2016. I 2020 lå gennemsnittet på 4,6 promille og i 2021 på 5,1 promille.

2024: I forhold til gennemsnitsværdierne i 2023, sås et markant fald på Bygholmengen ved Centralslusen på 4,5 promille, hvilket skyldes, at der i modsætning til 2023 ikke skete udtørring af engene i juni måned. På trods af høje vandstande og meget nedbør skete der alligevel en ganske markant stigning på begge målestationer i Østerild Fjord på henholdsvis 1,2 promille ved Arupdæmningen og 1,3 promille ved Dykkerslusen.

Tabel 2a. Saltholdighed (i promille) målt i april-juni 2023 på målestationer forskellige steder i Vejernes vandsystemer.

Målestation	April	Maj	Juni	Gennemsnit
Lund Fjord v. jernbanedæmning	0,0	0,0	0,1	0,0
Han Vejle	0,0	0,0	0,0	0,0
Kogleakssøen	0,1	0,2	-	0,2
Bygholm Nord SØ v. Krapdiget	0,0	0,0	0,1	0,0
Bygholmengen NV v. Krapdiget	1,5	2,7	1,5	1,9
Bygholmengen NØ v. Krapdiget	0,7	0,1	1,5	0,8
Bygholmengen v. Centralslusen	1,5	2,8	16,1	6,8
Selbjerg Vejle/Glombak v Krapdiget	0,1	0,4	2,7	1,1
Tømmerby Fjord v. Mommer	0,0	0,1	0,1	0,1
Vesløs Vejle v. Trekanten	0,0	0,2	0,5	0,2
Østerild Fjord v. Dykkerslusen	0,3	0,2	3,5	1,3
Østerild Fjord v. Arupdæmningen	0,9	3,7	3,5	2,7

Tabel 2b. Saltholdighed (i promille) målt i april-juni 2024 på målestationer forskellige steder i Vejernes vandsystemer.

Målestation	April	Maj	Juni	Gennemsnit
Lund Fjord v. jernbanedæmning	0,1	0,1	0,1	0,1
Han Vejle	0,0	0,0	0,0	0,0
Kogleakssøen	0,0	0,1	0,1	0,1
Bygholm Nord SØ v. Krapdiget	0,2	0,3	0,0	0,2
Bygholmengen NV v. Krapdiget	1,0	1,9	1,5	1,5
Bygholmengen NØ v. Krapdiget	0,4	0,1	0,1	0,2
Bygholmengen v. Centralslusen	1,8	2,4	2,8	2,3
Selbjerg Vejle/Glombak v Krapdiget	0,1	0,4	-	0,3
Tømmerby Fjord v. Mommer	0,2	0,1	0,0	0,1
Vesløs Vejle v. Trekanten	0,0	0,1	0,1	0,1
Østerild Fjord v. Dykkerslusen	2,3	1,5	4,0	2,6
Østerild Fjord v. Arupdæmningen	2,6	2,7	6,4	3,9

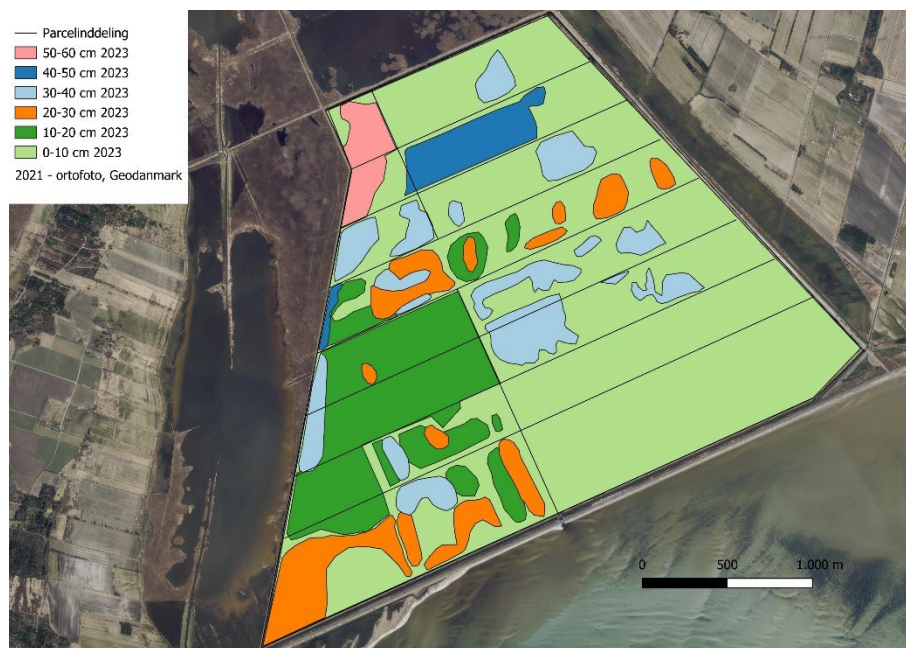
4.3 Driftsforhold

Den naturlige succession i de fleste af de naturtyper, der findes i Vejlerne, kan føre til tilgroning med rørskov og pilekrat. For at holde engene åbne afgræses med kreaturer, og i nogle tilfælde suppleres med slåning af vegetationen.

2023: I sommeren 2023 græssede ca. 495 kreaturer på Bygholmengen, hvilket var på niveau med 2022 (ca. 490 kreaturer). Kreaturerne kom på græs 5. juni og blev hjemtaget 2. oktober (Niels Dahlin Lisborg pers. medd.).

Ved enggennemgangen på Bygholmengen 15. juni 2023 blev vegetationshøjden på lokaliteten kortlagt (Fig. 10a). Som det ses, består den overvejende del af Bygholmengen af ensartede vegetationshøjder på mellem 5-20 cm i juni. Altså ret korte vegetationshøjder. Desuden ses flere steder en tydelig kreatur-trampet påvirkning af engflader og kanalernes brinker. Samme påvirkninger kan opleves i dele af Arup Vejle samt i Østerild Fjord.

Figur 10a. Vegetationshøjder på Bygholmengen, kortlagt 15. juni 2023.

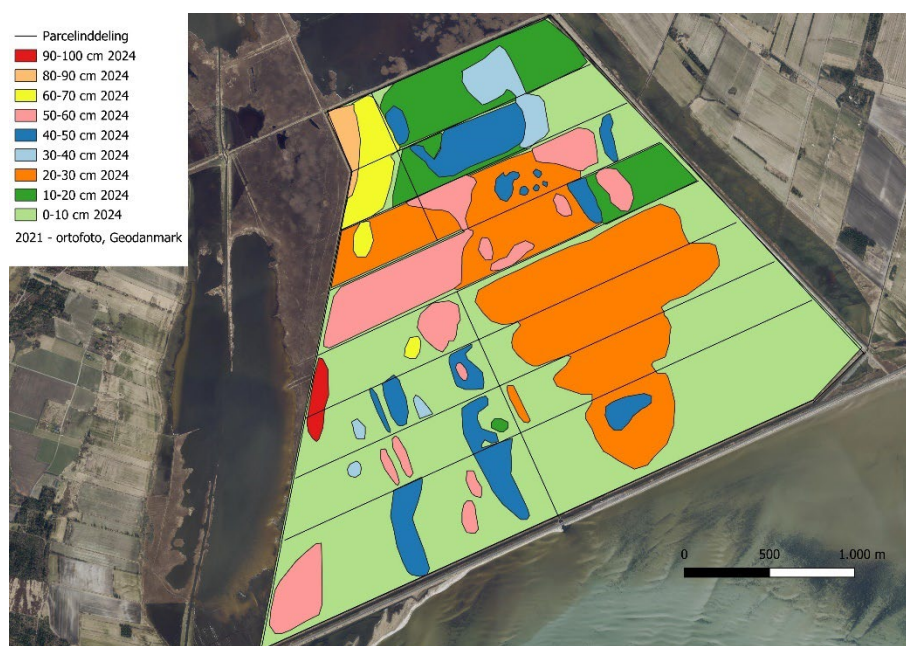

En ca. 5,5 kilometer lang strækning mellem Bygholm Vejle og Øster Landkanal, bestående af græs- urte- og blomstervegetation blev slået maskinelt i august.

2024: I dette år græssede ca. 423 kreaturer på Bygholmengen, altså ca. 70 dyr færre end i 2023. På grund af den høje vandstand kom dyrene først på græs et stykke ind i juni. Færre dyr til at begynde med, der siden blev suppleret op til det fulde antal efter Sankt Hans. Den første hjemtagning ultimo september var lidt tidligere end normalt. De sidste dyr kom hjem primo oktober. (Niels Dahlin Lisborg pers. medd.).

Vegetationshøjden på Bygholmengen blev kortlagt ved enggennemgangen 19. juni 2024 (Fig. 10b). Som det ses, betød den senere udbinding af kreaturer dette år i kombination med god vækst i vegetationen, at der i sammenligning med en række tidligere år fx 2023, var tale om en betydelig større variation i vegetationshøjden, og på enggennemgangene i juni blev der observeret områder med blomster på flere af engfladerne, f.eks. muse-vikke og trævlekrone.

Figur 10b. Vegetationshøjder på Bygholmengen, kortlagt 19. juni 2024.

En ca. 4,5 kilometer lang strækning mellem Bygholm Vejle og Øster Landkanal, bestående af græs- urte- og blomstervegetation blev slået maskinelt ultimo juli. Det samme gjaldt engen vest for Han Vejle. I august blev engen øst for Vesløs Vejle samt dele af engene langs vest og nordvestsiden af Arup Vejle slået.

Begge år: Den nordligste del af engen ved Kogleakssøen langs det nord-sydgående dige blev gennem foråret og sommeren afgræsset af kreaturer.

Der blev ikke foretaget rørhøst i Bygholm Nord de to år.

I det sydvestligste hjørne af Lund Fjord blev et LIFE Rigkilde projekt påbegyndt i efteråret 2021 ved, at rørskoven i hele sydvesthjørnet blev høstet og området indhegnet. Kreaturer afgræssede dele af området både i 2023 og 2024. Formålet er bl.a. at implementere Natura 2000-handleplanen og sikre naturpleje på særligt værdifulde naturarealer. Projektområdet er 56 hektar, og projektet sker i samarbejde med nabolodsejere (Niels Dahlin Lisborg pers. medd.).

Ved Vesløs Vejle, men i randområdet til reservatet, blev der ligeledes påbegyndt et LIFE Rigkilde projekt i 2021, hvilket bl.a. betød slåning og fjernelse af et mindre rørskovsområde. Området blev dog på ny bevokset med tagrør efter ynglesæsonen 2022, og var også rørskov i både 2023 og 2024.

Både området ved Lund Fjord og området ved Vesløs Vejle blev udvalgt af Thisted Kommune til Life projektindsatsen.

4.4 Prædation

Ræve ses hyppigt i hele området, både i reservatet og i randområderne, men overvåges ikke systematisk. Mårhund er set ved enkelte tilfælde i forbindelse med feltarbejdet. Arten overvåges især via opsatte vildtkameraer.

I 2023 blev der reguleret 4 ræve og 6 mårhunde inde i reservatet, mens de tilsvarende tal i 2024 var regulering af 12 ræve og 28 mårhunde inde i reservatet. Derudover blev der i 2023 skudt 16 mårhunde lige på kanten af Vejlerne, hvor dyrene kom inde fra reservatet (Niels Dahlin Lisborg pers. medd.).

4.5 Kollision med hegn og andre linjeføringer

På Bygholmengen er en del hegnstråd, som går på tværs af engparcellerne, erstattet af en tykkere og hvid tråd, som er mere synlig og dermed udgør en mindre kollisionsrisiko for bl.a. de ynglende engfugle. I 2023 blev der således observeret en stor præstekrave, to brushaner og en tinksmed med brækkede vinger, formentlig pga. kollision med hegnstråd, mens der i 2024 kun blev observeret en brushane (hun) med brækket vinge.

5 Ynglefugle 2023 og 2024

I dette afsnit gennemgås resultater af ynglefugleovervågningen i Vejlerne i 2023 og 2024. De optalte arter kortlægges systematisk hvert år og data digitaliseres og opbevares i GIS-databaser, som benyttes til at generere kort over udvalgte arters udbredelse i de to år.

For langt de fleste arter vises bestandsudviklingen som søjlediagrammer med data tilbage til 1978. Data for årene 1978-2003 er fra Vejlernes Feltstation (Kjeldsen 2008). For årene 2005-2019 er kilderne anført i rapportens litteraturliste. De fleste arter blev ikke optalt i 2004 og brushøne blev først optalt fra 1979 og frem. I søjlediagrammerne angives tidligere års forekomst samlet for de 6-årige perioder, som NOVANA-programmet siden 2004 har været udført under. Før 2004 er data ligeledes sammenstillet i 6-årige perioder, dog med en første periode fra 1978-1985 på 8 år. De seneste års data er angivet som individuelle år.

5.1 Sangsvane

Et ynglepar havde rede i Bygholm Nord i 2024 og fik en flyvefærdig unge. Der er tale om det første ynglefund i Vejlerne.

Rugende sangsvane på rede i Bygholm Nord 24. maj 2024.

5.2 Sorthalset lappedykker

Artens yngleområder i Vejlerne er de åbne rørsumpe, med klart vand og små øer, hvor hovedvægten af bestanden anlægger reder i tilknytning til hættetågekolonier.

I 2023 var bestanden seks par, og alle ynglede i Kogleakssøen. Ingen ungekuld sås. Sidste observation af sorthalset lappedykker skete allerede den 9. juni 2023. I 2024 var bestanden fem par, og alle ynglede i Kogleakssøen. Et ungekuld sås 1. juni. Sidste observation af sorthalset lappedykker i Kogleakssøen skete den 21. juni 2024.

De betydeligste kolonier findes normalt i Bygholm Nord og i Kogleakssøen. Arten er imidlertid kendt for sin nomadiske levevis, hvorfor bestanden i Vejlerne kan variere meget. Der blev således registreret 42 ynglepar 2015, men 0 par i både 2016 og 2017. I 2018 vendte arten tilbage til Vejlerne.

5.3 Gråstrubet lappedykker

Arten foretrækker søer i rørskove, og yngler mere solitært i forhold til sort-halset lappedykker.

I 2023 og 2024 blev bestanden opgjort til henholdsvis 7 og 5 par. Fordelingen var Kogleakssøen (2 par i 2023 og 1 par i 2024), Bygholm Nord (3 par i 2023 og 2 par i 2024) samt Tømmerby Fjord (2 par både i 2023 og 2024) (Fig. 11). Ungekuld sås i 2023 kun i Tømmerby Fjord (et kuld), hvorimod der i 2024 både var ynglesucces i Kogleakssøen (et kuld) og i Tømmerby Fjord (to kuld).

Figur 11. Territoriefordeling for gråstrubet lappedykker i Østlige Vejler 2023 og 2024.

Vejlernes bestand af gråstrubet lappedykker er faldet med 91% de seneste 10 år. Arten blev desværre ikke optalt i årene 2004-2011, og bestanden kulmine-rede tilsyneladende i årene efter reetableringen af Krapdiget, der førte til forhøjet vandstand i Bygholm Nord og Kogleakssøen. Således lå bestanden på gennemsnitligt 105 par i årene 1995-2003, med maksimalt 141 par i 1999 og 136 par i 2000 (Kjeldsen 2008). Det er evident fra undersøgelser af småsøerne i Bygholm Nord, at der er sket en forskydning i fiskesamfundet, så der nu er større og flere fisk til stede i forhold til tidligere (Lauridsen m.fl. 2021). Det kan givetvis have betydning for tilgangen af gråstrubet lappedykkers hovedføde, der især består af invertebrater. Forskydningen viser sig også ved, at udprægede fiskeædende arter som fiskeørn og rovterne i de seneste år påfaldende hyppigt er set fiskende i området.

5.4 Skarv

Skarv yngler på øen Melsig i Arup Vejle samt i Lund Fjord og i Selbjerg Vejle. Arten optælles årligt, hvorved der bidrages til NOVANA-programmets årlige overvågningsprogram for arten (Sterup & Bregnballe 2025), der understøtter arbejdet med forvaltningsplanen for arten.

På Melsig var der henholdsvis 662 ynglepar i 2023 og 434 i 2024, i Lund Fjord var der 79 ynglepar i 2023 og 64 i 2024, og i Selbjerg Vejle var der henholdsvis 88 ynglepar i 2023 og 58 i 2024.

Antallet på Melsig i 2024 var forholdsvis lavt i forhold til de forudgående år, hvor der i 2020-2022 yngede mellem 682 og 816 par). Årsagen til det lavere antal er ikke kendt.

Arten yngede for første gang i Lund Fjord i 2020 og i Selbjerg Vejle i 2022.

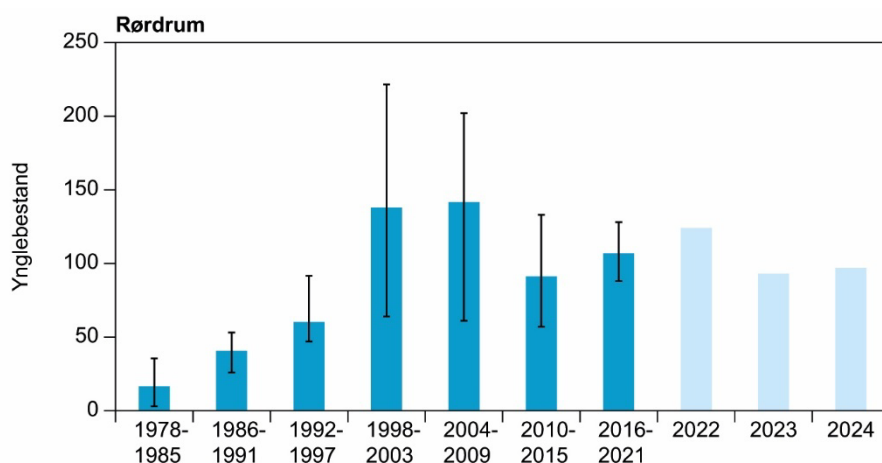
5.5 Rørdrum

Ynglebestanden af rørdrum blev opgjort til 93 territoriehævdende (paukende) rørdrummer i 2023 og 97 i 2024 (Fig. 12). Den første paukende fugl blev de to år hørt henholdsvis den 4. februar 2023 i Han Vejle og den 13. februar 2024 i Selbjerg Vejle.

Fordelingen af territorier på de største lokaliteter var Bygholm Nord med 32 paukende i både 2023 og 2024, Selbjerg Vejle med 22 i både 2023 og 2024 samt Tømmerby Fjord med 17 i 2023 og 20 i 2024 (Fig. 13).

Antallet af paukende fugle i de to år er færre end i 2022, hvor bestanden blev opgjort til 124 paukende fugle, men på niveau med de antal, der typisk har været fra 2010 og frem (Fig. 12).

Figur 12. Bestand af rørdrum (antal territorier af territoriehævdende (paukende) hanner) i Vejlerne 1978-2024. For årene 1978-2021 er data sammenfattet i seksårsperioder, dog otte år i første periode. Søjlerne angiver middeltal (minimum og maksimum er vist som bjælker). Data er for årene 1978-2003 fra Vejlernes Feltstation (Kjeldsen 2008). I 2004 foretog Henrik Haaning Nielsen optællingen i forbindelse med DOFs landsdækkende optælling; og fra 2005 og frem er kilderne de DMU og DCE-rapporter, der er anført kronologisk i rapportens litteraturliste.

Figur 13. Fordeling af territoriehævdende (paukende) hanner af rørdrum i Vejlerne 2023 (øverst) og 2024 (nederst).

5.6 Sølvhejre

For ottende og niende år i træk ynglede der sølvhejrer i 2023 og 2024 i Vejlernes randområde, hvor arten for år tilbage begyndte at yngle i tilknytning til en allerede eksisterende fiskehejrekoloni. I begge år blev ingen registreret ynglende inde i reservatet. Alle ynglelokaliteter blev optalt ved hjælp af drone.

I 2023 var der, udover den faste koloni i fiskehejrekolonien i Glombakskoven på Snekkebjerg mellem Glombak og Selbjerg Vejle, også ynglende sølvhejrer i to andre grupper af grantræer på Hannæs mellem Selbjerg Vejle og Tømmerby Fjord (Fig. 14). I 2023 blev den samlede bestand opgjort til 21 par, fordelt med 18 reder i fiskehejrekolonien i Glombakskoven samt henholdsvis én og to reder i to trægrupper midt på Hannæs.

I 2024 var der, udover kolonien i fiskehejrekolonien i Glombakskoven, en mindre koloni i en anden gruppe af grantræer på Skårup Odde, hvilket er en

helt ny yngleplads (Fig. 14). Den samlede ynglebestand blev opgjort til 43 par, fordelt med 39 reder i Glombakskoven og fire på Skårup Odde.

Ynglesuccesen hos sølvhejrerne vurderes at have været god i begge år, hvor der i 2023 sås op til 83 individer i juli og 84 i august, mens der i 2024 blev talt 127 individer i juli og 103 i august.

Alene fra 2023 til 2024 blev ynglebestanden af sølvhejre mere end fordoblet i Vejerne – en udvikling der afspejler artens generelle fremgang i Danmark som helhed (Nielsen m.fl. 2025). Frem til 1990 var arten så sjælden her i landet, at observationer skulle godkendes af Dansk Ornitologisk Forenings sjældenhedsudvalg for at anerkendes. Siden da er den taget markant til i antal og i oktober 2024 blev der talt mere end 1500 rastefugle i Danmark. Arten ynglede i Danmark første gang i 2014 – hvorefter landsbestanden er steget og i 2024 blev opgjort til 72-73 par.

Figur 14. Yngleforekomster af sølvhejre ved Vejerne i 2023 (øverst) og 2024 (nederst).

5.7 Fiskehejre

Fiskehejrekolonien i Glombakskoven er den eneste af slagsen i omegnen af Vejlerne. Antallet af reder blev opgjort til 62 i 2023 og 93 i 2024 (79 i 2021 og 68 i 2022).

5.8 Skestork

Melsig i Arup Vejle var i 1996, 2011 og 2013-2018 yngleplads for skestork i Vejlerne. I 2019 sås tre mulige rugende fugle på øen, men kun på én dato. Men arten er hverken i 2023 eller 2024 med sikkerhed konstateret ynglende.

I 2023 var skestørke regelmæssige fra medio maj på Melsig, hvor der sås op til 14 fugle i maj og 104 i juni, men ingen rugende fugle blev registreret. I 2024 var forekomsten på Melsig, sammenlignet med tidligere år, påfaldende uregelmæssig, med blot seks observationer af arten i perioden 29. marts - 29. juni.

De ynglende skarver på Melsig benytter i det tidlige forår al vegetation på øen til redebygning. Derfor er det som regel først ultimo maj, hvor ny vegetation vokser op, at Vejlernes ynglende skestørke kan påbegynde ynglen, da de synes at forudsætte et vist dække af vegetation omkring rederne.

Imidlertid blev den opvoksende vegetation både i 2023 og 2024 ædt af store antal af fældende grågæs. Der taltes således 3409 grågæs i Arup Vejle den 24. maj og 4160 den 9. juni samt 6070 den 19. juni (maksimum) i 2023 samt 1768 grågæs den 18. maj og 5250 den 14. juni 2024.

Fænomenet med de fældende grågæs, der æder vegetationen på Melsig, startede i 2019, og fældefugle optræder talrigt i Arup Vejle fra medio maj og gennem hele juni, med flest medio juni.

5.9 Knarand

Knarand bliver i nuværende program kun overvåget på Bygholmengen. Der blev i alt registreret 15 ynglepar i 2023 og 28-31 ynglepar i 2024 (14-15 ynglepar i 2021 og 28-35 ynglepar i 2022).

5.10 Spidsand

Spidsand bliver i nuværende program kun overvåget på Bygholmengen. Der blev i alt registreret to ynglepar i både 2023 og 2024 (et i 2021 og to i 2022)

5.11 Skeand

Skeand bliver i nuværende program kun overvåget på Bygholmengen. Der blev i alt registreret 19 ynglepar i 2023 og 11-12 ynglepar i 2024 (13-17 i 2021 og 12-14 i 2022).

5.12 Atlingand

Atlingand bliver i nuværende program kun overvåget på Bygholmengen. Arten blev ikke registreret som ynglende i 2023, men der var ikke mindre end 40 ynglepar i 2024 (et i 2021 og otte i 2022).

5.13 Rørhøg

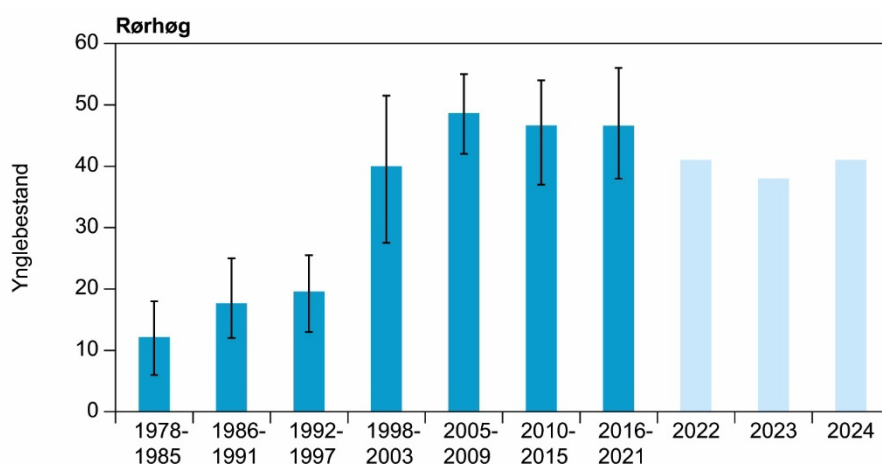
Rørhøg blev, som tidligere, kortlagt ved observationer af territorial adfærd eksempelvis redebygning.

Ynglebestanden blev opgjort til 38 territorier i 2023 og 41 i 2024 (Fig. 15).

Fordelingen af ynglepar på de største lokaliteter var Bygholm Nord (9 par i 2023 og 8 i 2024), Tømmerby Fjord (7 par i 2023, 10 par i 2024), Selbjerg Vejle (10 par i 2023, 8 par i 2024) Lund Fjord (fire par begge år) samt Han Vejle (2 par 2023, 5 par i 2023). Se kort over fordelingerne i figur 16.

Der bliver hvert år benyttet samme metode og kriterier til at vurdere antallet, men opgørelse af en tæt ynglebestand som i Vejlerne er meget tidskrævende, hvor faktorer som vejrforhold og høj aktivitet i felten på forskellige tidspunkter på dagen, kan være afgørende for det registrerede antal. Samlet set har bestanden de senere år ligget på et lidt lavere niveau end i årene 2005-2021 (Fig. 15).

Figur 15. Bestand af rørhøg (antal territorier) i Vejlerne 1978-2024. Uddybende forklaring til figur layout er givet under figur 12. Der er ikke optalt i 2004.

Figur 16. Territoriefordeling for rørhøg i Vejlerne 2023 (øverst) og 2024 (nederst).

5.14 Klyde

Bestanden af klyde i Vejlerne blev i 2023 og 2024 opgjort til henholdsvis 88 og 194 par. Bygholmengen var begge år den vigtigste yngleplads, med henholdsvis 63 par i 2023 og 166 par i 2024. I 2023 yngede de øvrige fugle med 14 par i Arup Vejle og 1 par i Østerild Fjord, mens der i 2024 var 28 par i Østerild Fjord.

Baggrundsdata for disse bestandsopgørelser fra Bygholmengen er, at der den 4. maj 2023 blev optalt 126 fugle, hvoraf 23 var rugende, mens der den 11.-12. maj blev talt 63 rugende par. I forbindelse med engennemgangene blev der den 8. juni blot noteret to ungevarslende par (ud af 30 fugle). Den 15. juni taltes seks ungevarslende par. I 2024 blev der den 1. maj optalt 166 par, hvoraf 84 var rugende, og den 10. maj var der 102 rugende par. Ved engennemgangene var der den 19. maj 77 par, heraf 69 rugende. Den 2. juni blev der talt 75 par, hvoraf 23 par var ungevarslende.

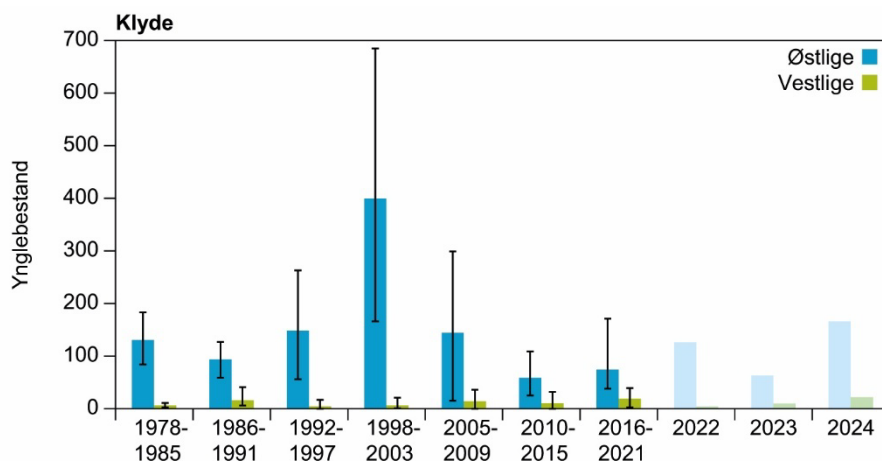
Det lavere antal af ynglende klyder på Bygholmengen i 2023 skyldes ikke fravær af større antal af fugle dette år. Der blev således optalt 242 fugle den 5. april, 354 den 8. april, 426 den 17. april og 455 den 19. april.

I 2024 forlod alle ynglende klyder i Østerild Fjord allerede området i medio maj. Opgivelsen af den nordligste koloni skyldtes oversvømmelse af ynglepladsen, mens årsagen er ukendt for den sydlige koloni.

Prædation fra ræv vurderes at være den mest betydelige faktor for decimeringen af tilstedeværende ynglepar gennem de to sæsoner. I 2023 var der tre aktive rævegrave på engen, og rævene derfra har givetvis haft en markant betydning for de ynglende klyder dette år, herunder om fuglene overhovedet forsøgte at yngle. I 2024 sås der fouragerende ræv på Bygholmengen i forbindelse med alle store optællinger af området, særligt i maj måned. Et kuld på 5-6 hvalpe sås ultimo maj og primo juni. Ved et enkelt tilfælde, den 1. maj 2024, sås en rørhøg prædere klydereder på Bygholmengen.

Klyde yngler ofte i tætte kolonier og i største antal og med størst succes, når der på Bygholmengen er en høj vandstand; dvs. når alle saltpander og kanaler er vandfyldte, og på den måde yder en vis beskyttelse mod rovpattedyr.

Figur 17. Bestand af klyde (antal par) i Vejlerne 1978-2024, fordelt på de Østlige og Vestlige Vejler. I de Østlige Vejler yngler arten udelukkende på Bygholmengen, mens den i de Vestlige Vejler forekommer både ved Østerild Fjord og Vesløs-Arup Vejler. Uddybende forklaring til figur layout er givet under figur 12. Der er ikke optalt i 2004.

5.15 Vibe

Vibe er siden 2005 kun blevet overvåget årligt på Bygholmengen. Dog er bestanden i såvel Vesløs-Arup Vejle samt Østerild Fjord optalt i 2022-2024 i forbindelse med et forskningsprojekt, der aktuelt udføres i de Vestlige Vejler.

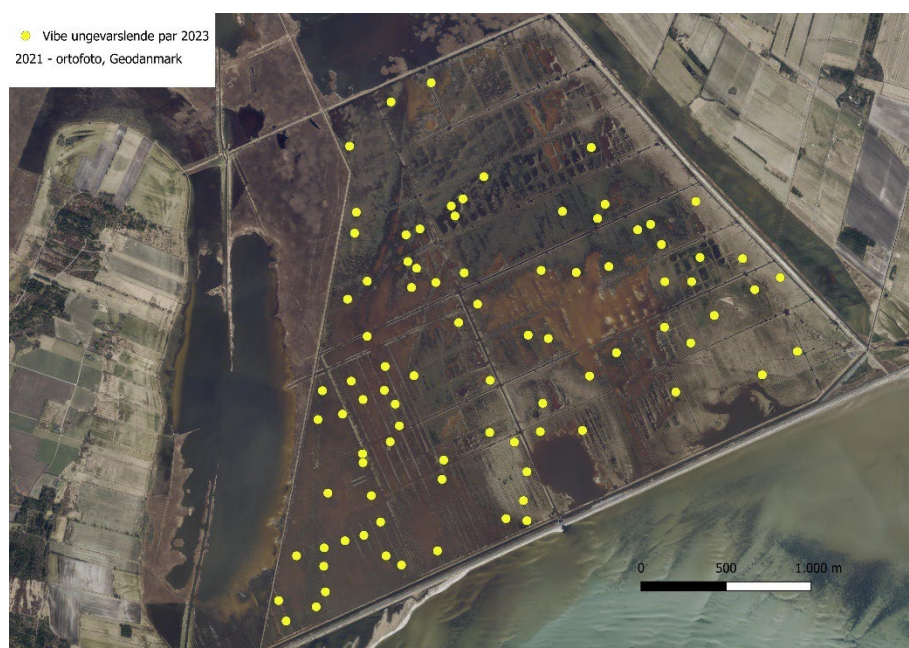
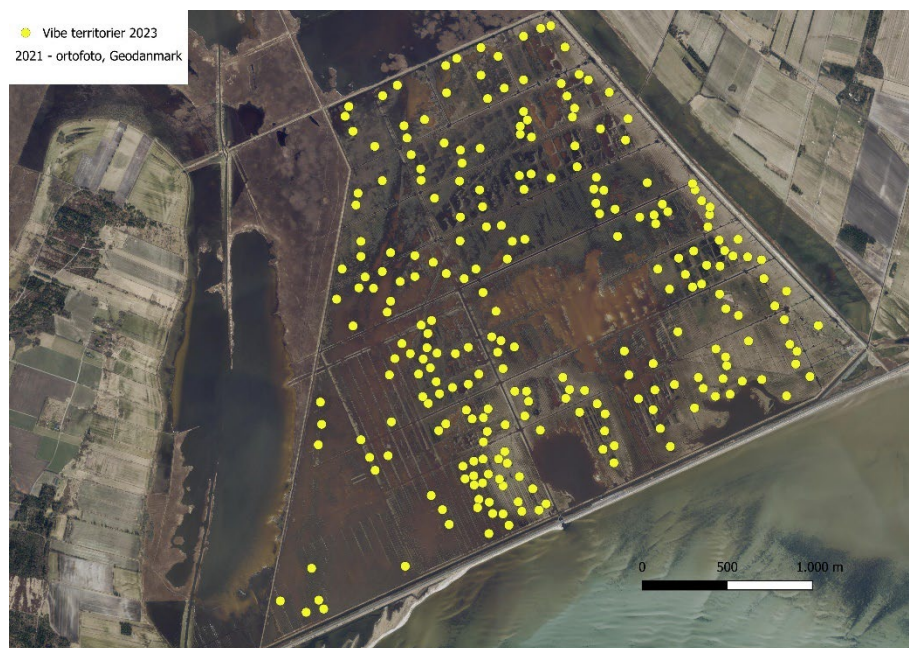
Begge år blev antallet af ynglende viber kortlagt omkring månedsskiftet april-maj, mens antallet af ungevarslede par blev optalt på alle tre lokaliteter i forbindelse med enggennemgange ultimo maj-primo juni.

I alt kortlagdes 248 par på Bygholmengen i 2023, hvoraf 88 senere blev registreret som ungevarslede i forbindelse med enggennemgangen (Fig. 18a). I 2024 var der 202 par, hvoraf 120 ungevarslede (Fig 18b).

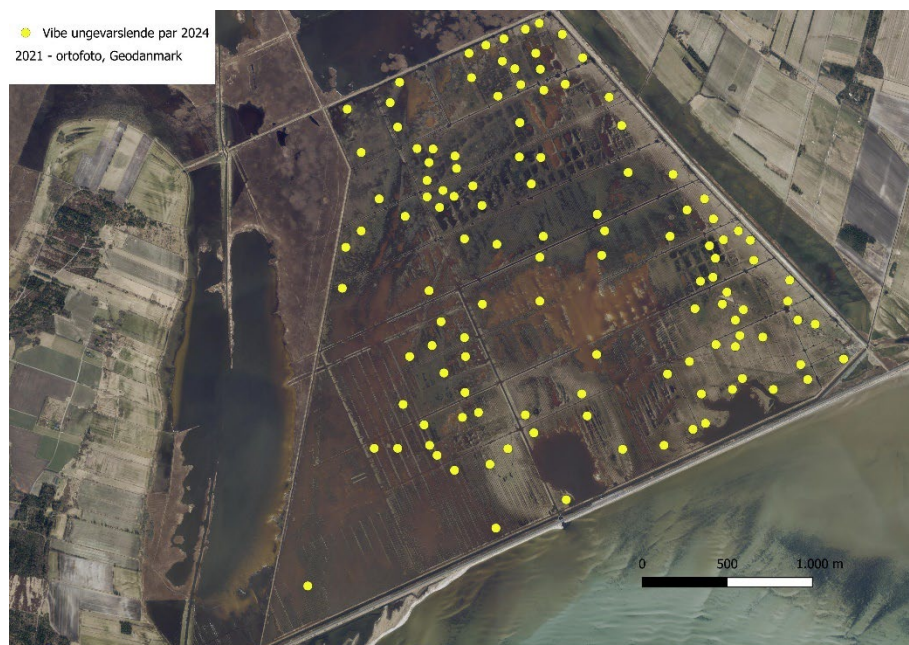
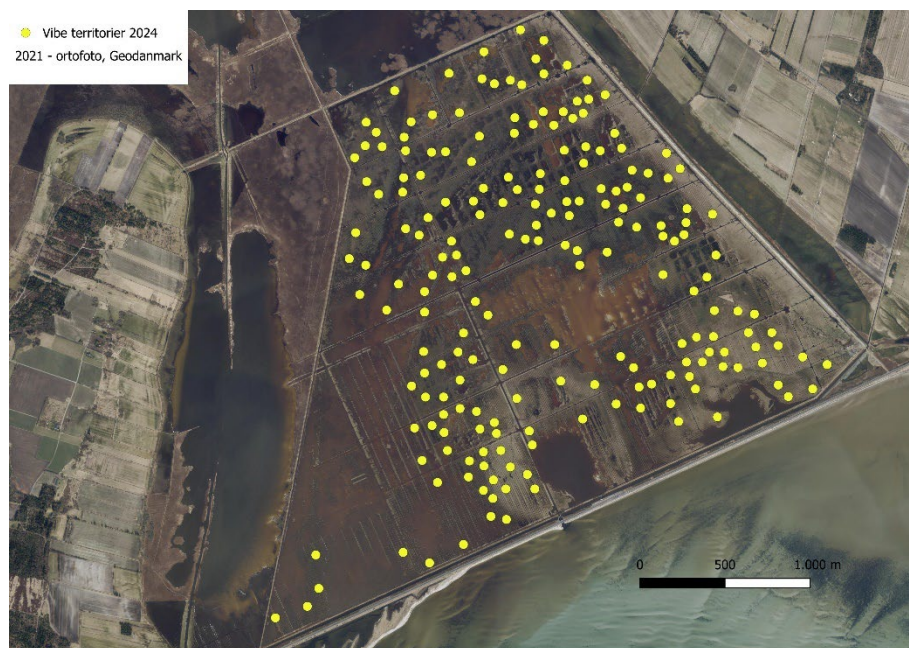
I de Vestlige Vejler var der i 2023 69 par ved Vesløs-Arup Vejle (28 par ungevarslede) og 13 par ved Østerild Fjord (6 par ungevarslede) (Fig 19a)

I 2024 var der 84 par ved Vesløs-Arup Vejle (55 par ungevarslede) og 27 par ved Østerild Fjord (7 par ungevarslede) (Fig. 19b).

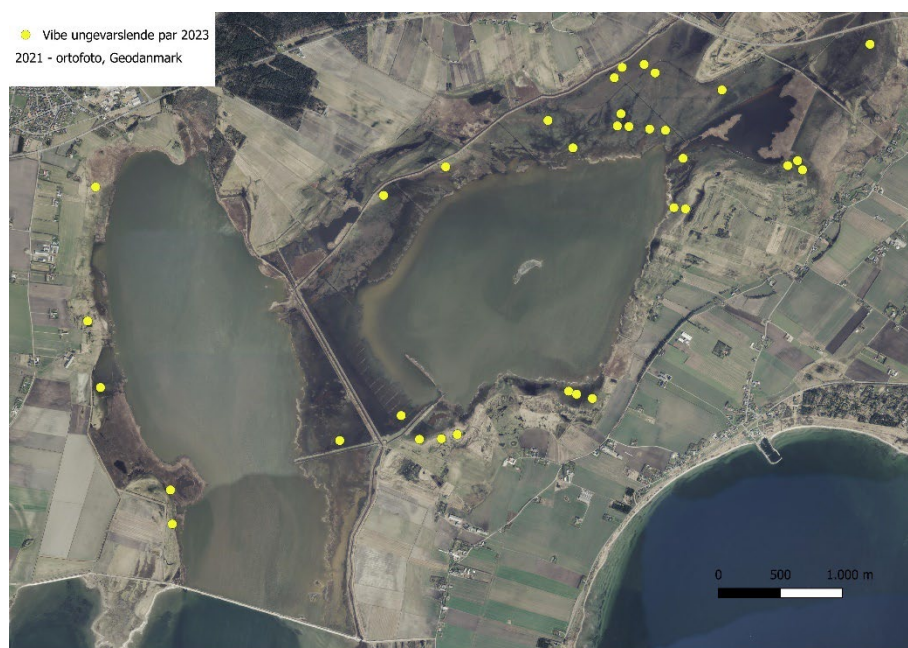
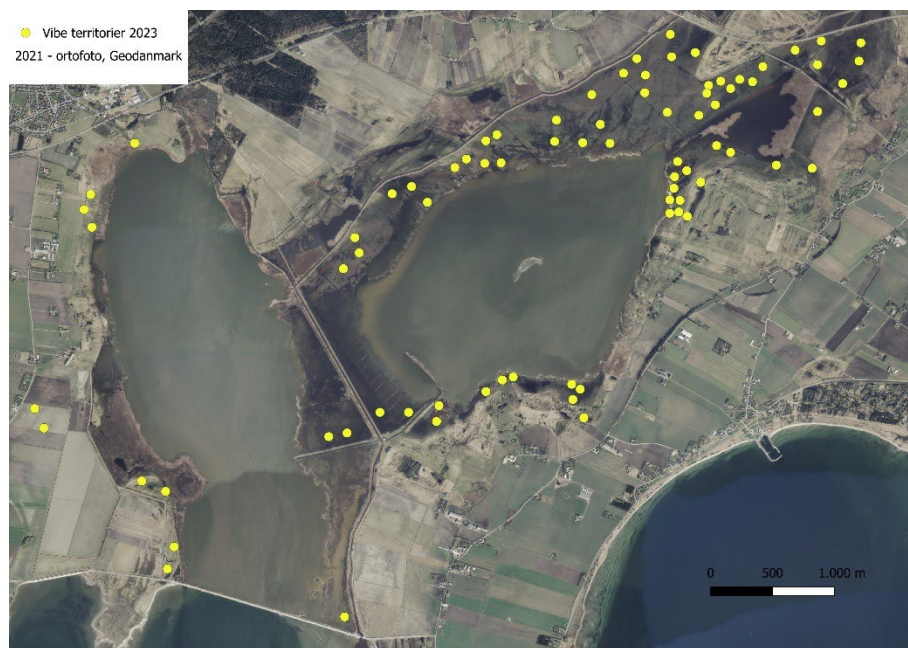
Figur 18a. Territoriefordeling for vibe (øverst) samt ungevars-lende (nederst) på Bygholmen-gen i 2023.

Figur 18b. Territoriefordeling for vibe (øverst) samt ungevars-lende (nederst) på Bygholmen-gen i 2024.

Figur 19a. Territoriefordeling for vibe (øverst) samt ungevars-lende fugle (nederst) i Veslør-Arup Vejle og Østerild Fjord 2023.

Figur 19b. Territoriefordeling for vibe (øverst) samt ungevarslede fugle (nederst) i Vesløs-Arup Vejle og Østerild Fjord 2024.

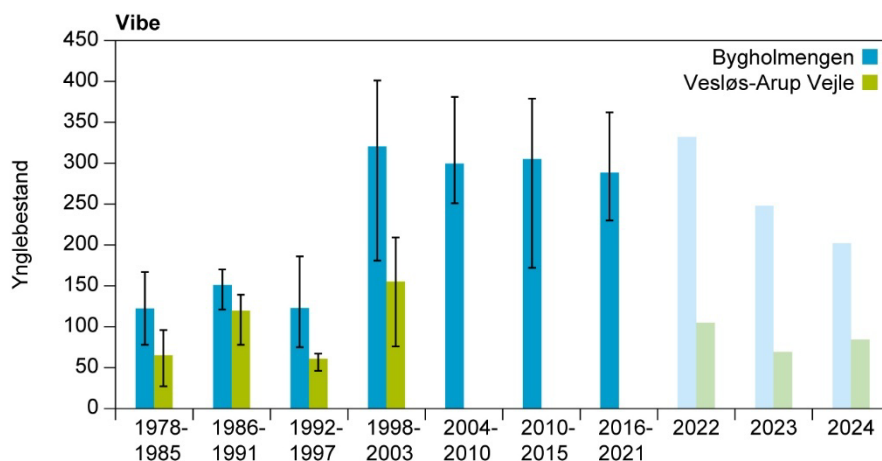

Set i forhold til 2022 var der noget færre ynglepar på Bygholmengen i 2023 og især 2024, men begge års ynglebestande ligger desuagtet indenfor variationen af de antal, der er set i området siden 1998, dog er 2024-tallet i den lave ende af disse. Tallene er generelt noget højere end de antal, der var i 1978-1997 (Fig. 20).

Jf. teksten ovenfor blev der, i modsætning til på Bygholmengen, optalt flere vi-ber både ved Østerild Fjord og Vesløs-Arup Vejle i 2024 end i 2023. Men de optalte bestande ved Vesløs-Arup Vejle i 2023-2024 var på niveau med de fleste år i perioden 1978-2003, hvor feltstationen i Vejlerne årligt opgjorde bestanden, dog lavere end 1998-2003 perioden (Fig. 20). En tilsvarende opgørelse for Østerild Fjord foreligger ikke.

Ynglesuccesen – opgjort som %-andele af de kortlagte ynglepar, hvilket til dels modsvarer klækningssuccesen, synes generelt høje. Der var henholdsvis 35 % og 59 % ungevarslede par på Bygholmengen i 2023 og 2024, 41 % og 65 % ved Vesløs-Arup Vejle og 46 % og 26 % ved Østerild Fjord, de samme to år.

Figur 20. Bestand af vibe (antal territorier) på Bygholmengen samt Vesløs-Arup Vejle i Vejlerne 1978-2024. Uddybende forklaring til figur layout er givet under figur 12. Der er ikke optalt i 2004 i nogen af områderne, og sidstnævnte område er ikke talt fra 2004-2021.

5.16 Engryle (almindelig ryle)

Arten blev kortlagt på de standardiserede gennemgange af Bygholmengen 11.-12. maj, 8. juni og 15. juni 2023 samt 10. maj, 2. juni og 19. juni 2024. Ligesom i 2022 blev ynglende engryler registreret på tre enggennemgange. Det skyldtes en ny Teknisk Anvisning for brushane, der betinger to enggennemgange i perioden 20. maj-15. juni, som her er kombineret med den tidligere gennemgang i maj, hvor stor kobbersneppe kortlægges. Engryle kortlægges således i forbindelse med enggennemgangene for brushane og stor kobbersneppe.

I 2023 blev der registreret i alt 41 territorier af engryle og i 2024 kortlagdes 29 territorier (Fig. 21).

Alle ynglepar var begge år på Bygholmengen (Fig. 22). Ingen par blev registreret ved hverken Vesløs-Arup Vejle eller i Østerild Fjord.

Ynglebestanden i 2024 er den laveste i hele tidsserien fra 1978 og frem, hvor antallet af ynglende engryler ikke alene har været faldende, men også er forsvundet fra De Vestlige Vejler, hvor den seneste yngleføremkomst er fra 2021 (Fig.21).

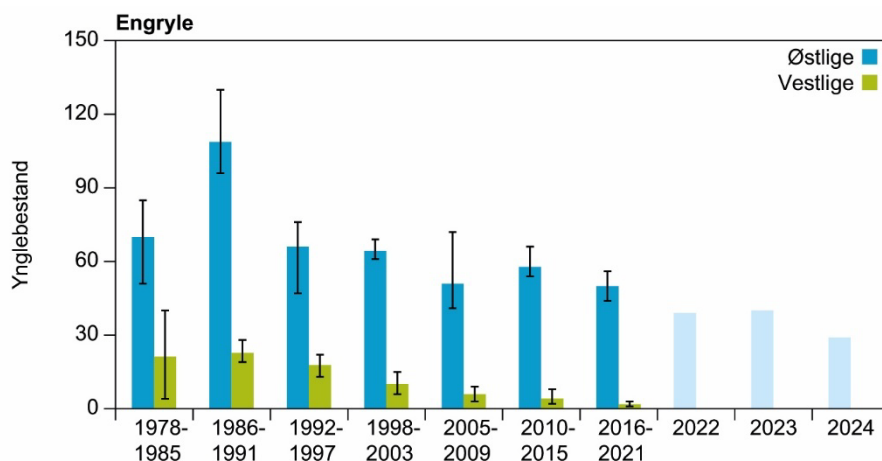
Engryle er en diskret art, som kan være svær at kortlægge, og det er næppe realistisk at tro, at man på én enggennemgang af Bygholmengen vil kunne finde samtlige territorier. Hvis et territorium ikke bliver genfundet ved senere enggennemgange, er det altså ikke nødvendigvis ensbetydende med, at fuglene har opgivet eller er flyttet med ungerne. Derfor er det samlede tal for bestanden, som er fremkommet ved at kombinere kortlægninger fra maj og juni, givetvis mere dækkende, end hvis man kun anvendte én tælling.

Det vurderes, at den høje vandstand i 2024, hvor flere af artens traditionelle kerneområder stod under vand eller var for sjappede i maj og juni, har haft negativ betydning for antallet af ynglende engryler i året. Blot fire territorier blev udelukkende registreret på den første enggennemgang i maj måned, mens tre udelukkende sås 2. juni og to kun blev registreret 19. juni. Det virkede med andre ord ikke til, at der i år var særligt mange der opgav ynglen, så selv om bestanden var den laveste siden de standardiserede optællinger startede i 1978, kan det formodes, at flere par havde ynglesucces relativt set, sammenlignet med 2023.

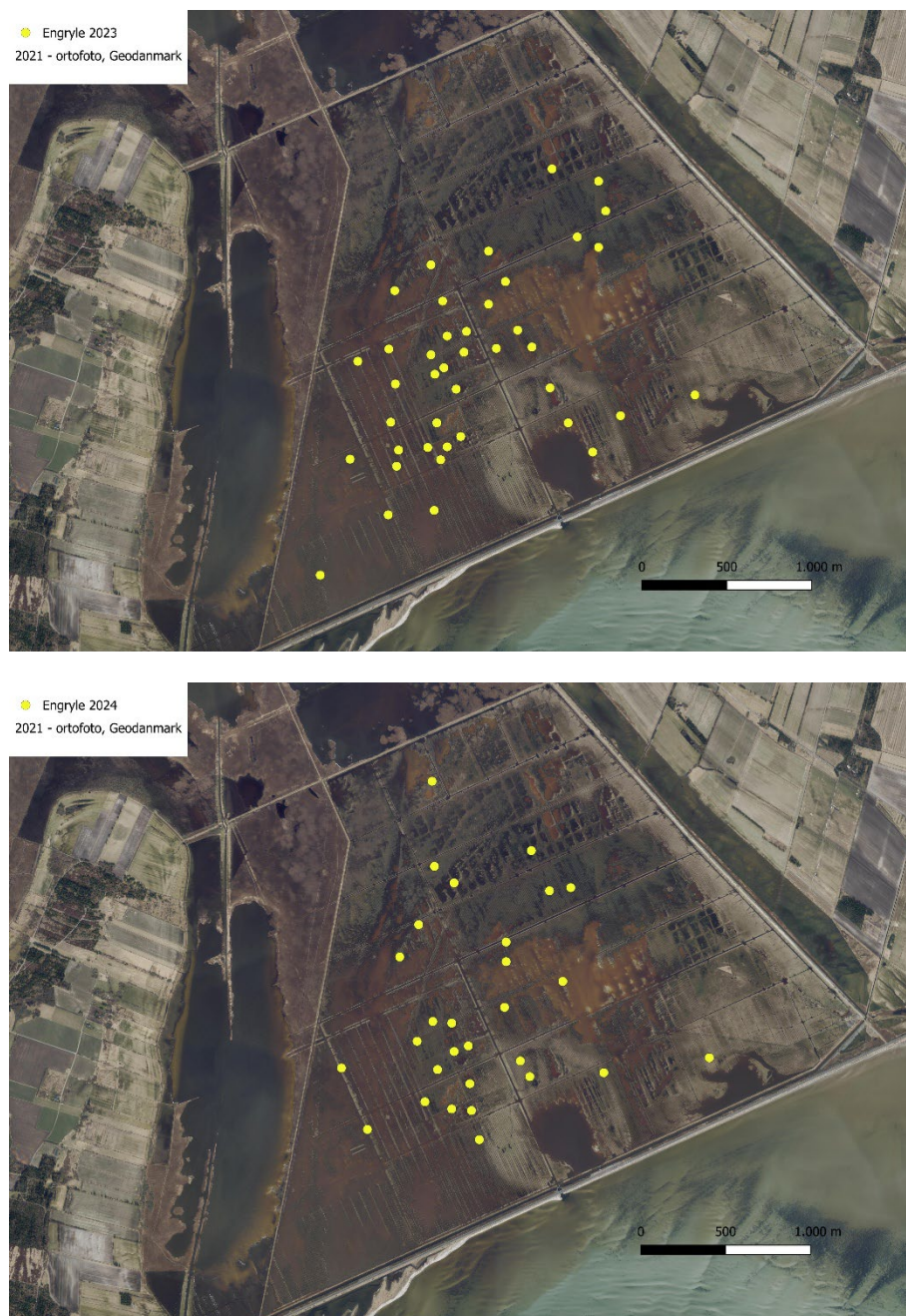
Bygholmengen er Danmarks vigtigste lokalitet for engryle (og formentlig den største lokalitet for hele den truede baltiske bestand, der er opgjort til blot 880-1600 fugle; Wetlands International 2025).

En bæredygtig bestand i dette område er helt afhængig af, at der vedholdende gøres en indsats for at bevare en god græsnings- og fugtighedstilstand på engen.

Figur 21. Bestand af engryle i Vejlerne 1978-2024 (antal territorier), fordelt på de Østlige og Vestlige Vejler. I de Østlige Vejler yngler arten udelukkende på Bygholmengen og i de Vestlige Vejler ved Vesløs og Arup Vejler. Uddybende forklaring til figur layout er givet under figur 12. Der er ikke optalt i 2004.

Figur 22. Fordeling af ynglende engryler på Bygholmengen i 2023 (øverst) og 2024 (nederst).

5.17 Brushane

Ynglebestanden i Vejlerne blev overvåget ved to enggennemgange i juni. Her sondres der mellem sandsynlige og sikre ynglefugle, ud fra adfærd. Den typiske adfærd hos sandsynligt ynglende hunner er fugle, der, efter at være blevet "trådt op", flyver lavt over terrænet og lander et stykke væk, og stiller sig op og kigger opmærksomt efter observatøren. De sikkert ynglende fugle er ungevarslede hunner, der gentagne gange ses cirkle om ynglefugletælleren, hvor de ytrer sig med flere grødede kald.

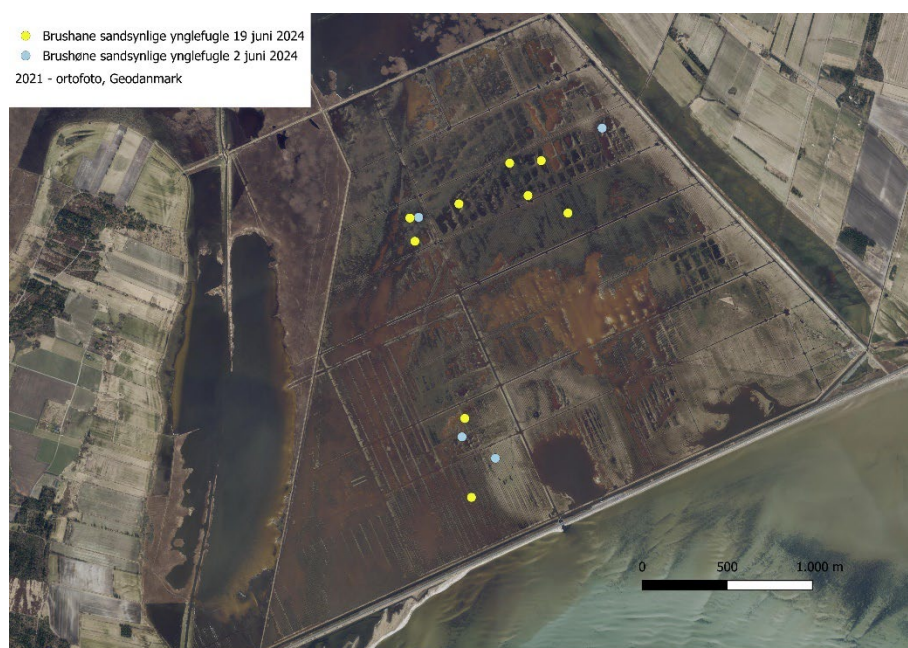
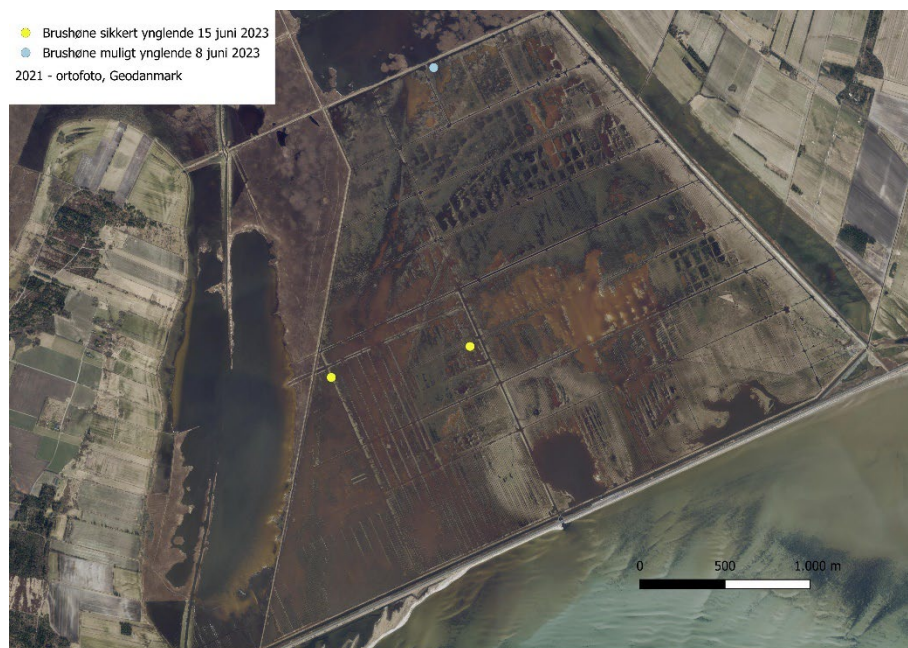
Bestanden i 2023 blev opgjort til én sandsynligt ynglende brushøne og to sikkert ynglende, alle tre på Bygholmengen (Fig. 23).

I 2024 noteredes 10 sandsynligt ynglende brushøns. På Bygholmengen blev fire forskellige fundet 2. juni, og ni den 19. juni (Fig. 23). Ud fra kortlægnin-
gerne blev det vurderet, at der var sammenfald, dvs. at alle fugle der blev set
2. juni, også blev registreret 19. juni, hvorfor bestanden blev opgjort til ni
fugle. Dertil kom én sandsynligt ynglende i Arup Vejle (Fig. 24). Ingen unge-
varslende hunner blev observeret i 2024.

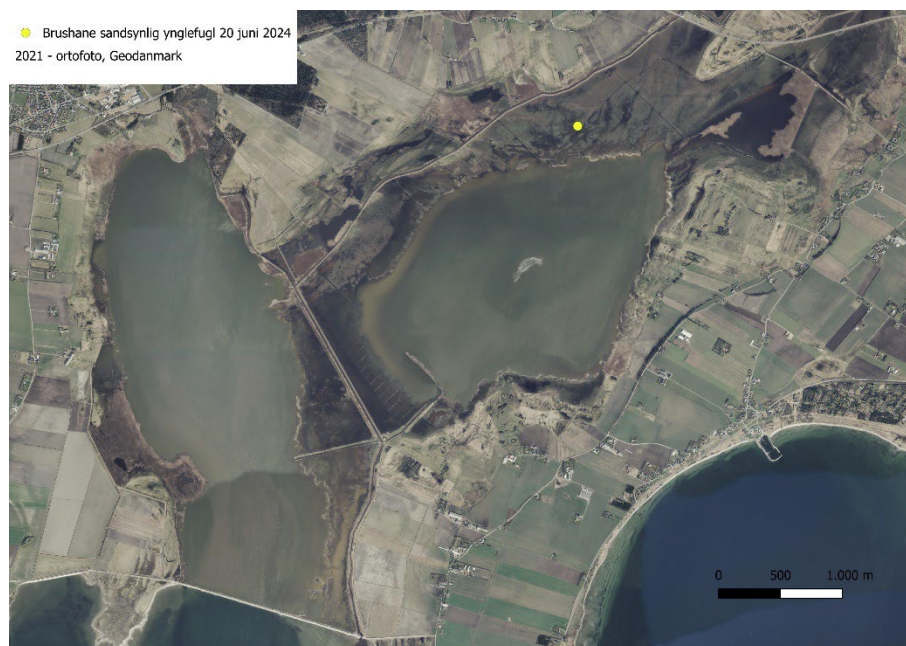
Antallet af ynglende eller sandsynligt ynglende individer varierer meget fra
år til år. I 1978-2003 svingede den optalte bestand mellem 83 yngleurolige hø-
ner i 1988 og nul i 1996 (Kjeldsen 2008, Fig. 25). Bygholmengen var dengang
en af landets vigtigste ynglelokaliteter for arten. I 2002-2003 lå niveauet på
over 40 ynglehunner, men herefter er der registreret et markant fald i bestan-
den. Siden 2007 har der været i alt 13 år med færre end 10 høner. 2013, 2014
og 2016 skiller sig ud med henholdsvis 14, 15-19 og 18 høner.

Thorup (2003, 2004) beskrev udviklingen for brushanens yngleforekomst
frem til 2000-2002, hvor det fremgik at både bestandsstørrelsen og antallet af
ynglelokaliteter i Danmark var faldende. Siden da er arten helt forsvundet fra
mange lokaliteter i Danmark og den samlede bestand yderligere decimeret
(Thorup 2018, Vikstrøm & Moshøj 2020, Nielsen m.fl. 2024).

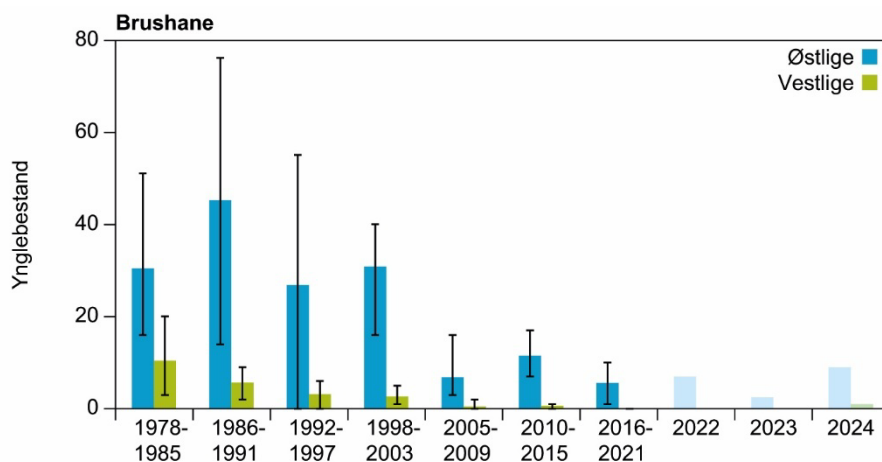
Figur 23. Fordeling af yngle-
urolige brushøner på Bygholmen-
gen i 2023 (øverst) og 2024 (ne-
derst).

Figur 24. Forekomst af en yngreuleolig brushøne ved Veslør-Arup Vejle i 2024.

Figur 25. Bestand af brushane (antal yngreuleolige hunner) i Vejlerne 1979-2024, fordelt på de Østlige og Vestlige Vejler. I de Østlige Vejler yngler arten udelukkende på Bygholmengen og i de Vestlige Vejler forekommer de primært ved Veslør og Arup Vejle. Uddybende forklaring til figur layout er givet under figur 12. I 1996 registreredes ingen ynglende fugle på tællingerne. Arten blev ikke optalt i 1978 og 2004.

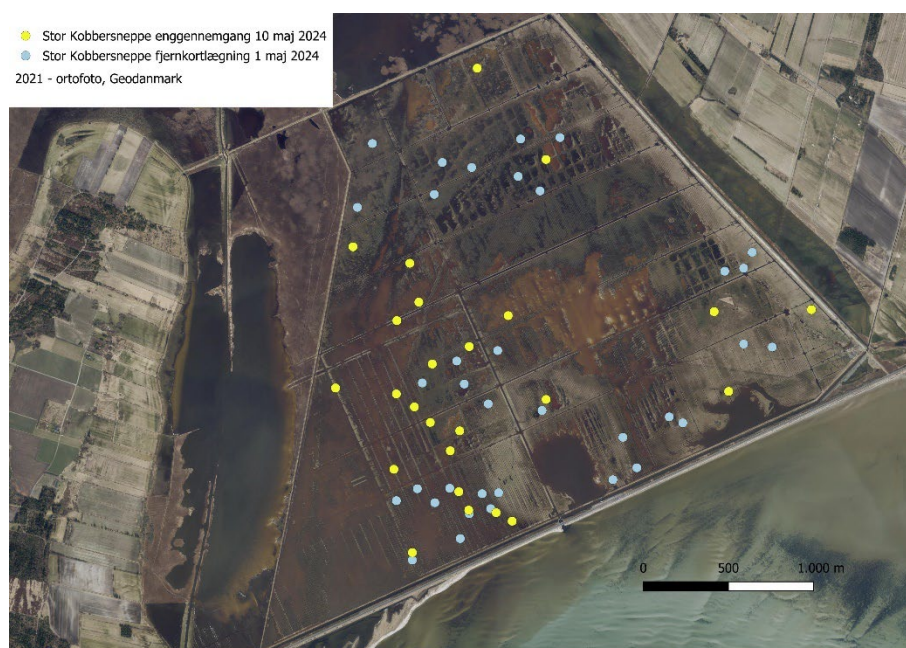
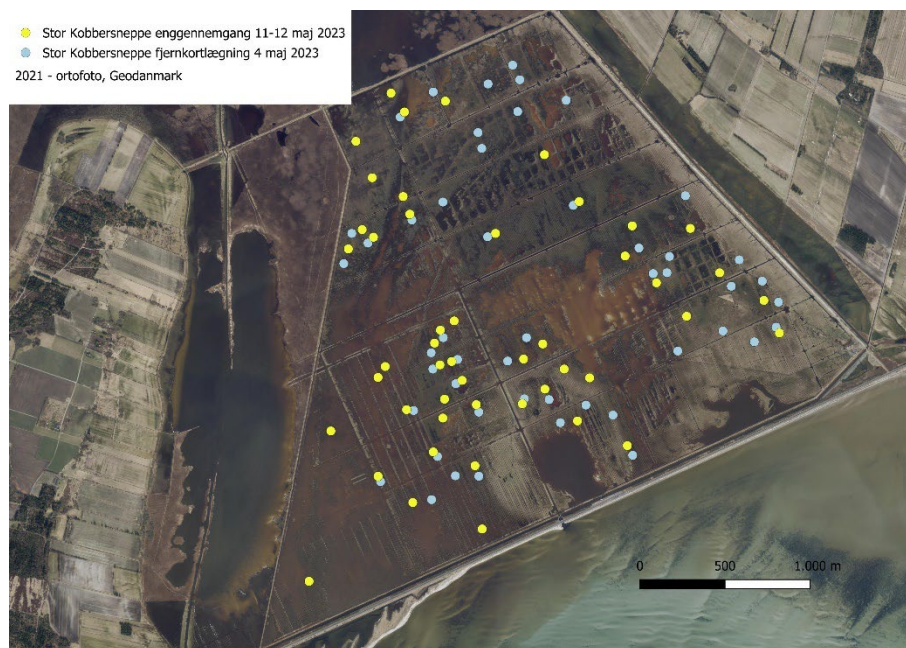
5.18 Stor kobbersneppe

Vejlernes bestand af stor kobbersneppe overvåges ved en kombination af en tidlig fjernkortlægning samt en enggennemgang.

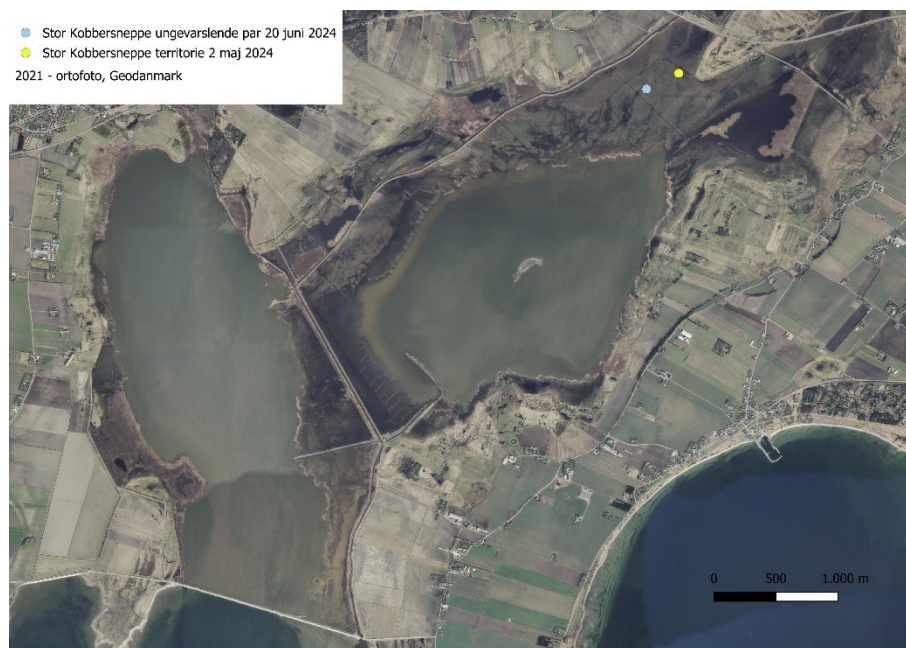
I 2023 blev bestanden opgjort til 49 par (Fig. 26), alle i de Østlige Vejler. Ved fjernkortlægning 4. maj fandtes 48 par på Bygholmengen, mens der ved enggennemgangen 11.-12. maj fandtes 49 territorier på Bygholmengen.

I 2024 blev bestanden på Bygholmengen opgjort til 35 par (Fig. 26), der blev registreret ved fjernkortlægning 1. maj. Ved enggennemgangen 10. maj fandtes 25 territorier samme sted. Et enkelt par ynglede med succes ved Veslør-Arup Vejle (Fig. 27).

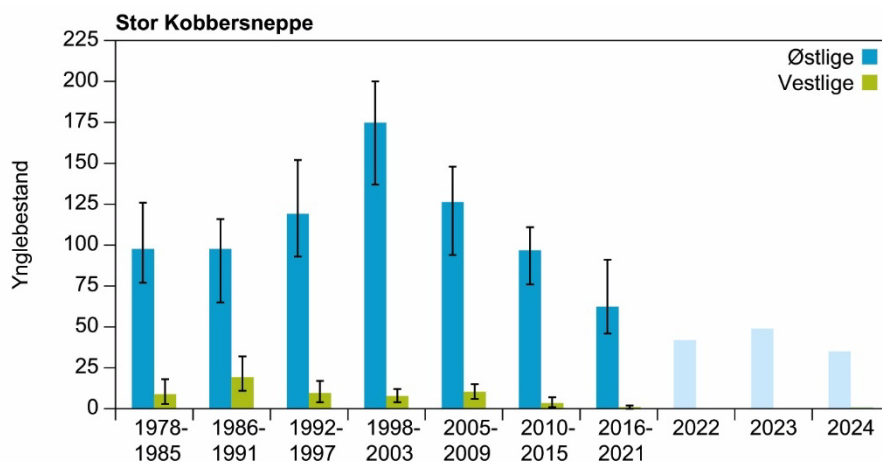
Figur 26. Territoriefordeling for stor kobbersnepe (fjernkortlægning) og ungevarslede fugle på Bygholmengen 2023 (øverst) og 2024 (nederst).

Figur 27. Territorier og forekomst af ungevarslede stor kobbersneppe ved Vesløs-Arup Vejle 2024.

Figur 28. Bestand af stor kobbersneppe i Vejlerne 1978-2024 (antal territorier), fordelt på de Østlige og Vestlige Vejler. I de Østlige Vejler yngler arten udelukkende på Bygholmengen og i de Vestlige Vejler forekommer den primært ved Vesløs og Arup Vejler. Uddybende forklaring til figur layout er givet under figur 12. Der er ikke optalt i 2004.

Ynglesuccesen har været overvåget systematisk på Bygholmengen siden 2009. Dette er hidtil sket på engennemgangen i juni. I 2023 og 2024 blev der registreret henholdsvis 3 og 13 ungevarslede par (Tabel 3).

Ynglesuccesen i 2023 var den næstlaveste ynglesucces for arten de seneste ti år.

Bestanden i 2024 var den laveste siden de standardiserede optællinger startede i 1978. Det vurderes, at de meget våde forhold i starten af ynglesæsonen i 2024 fik en del fugle til at opgive på grund af begrænsede muligheder for anlæg af rede, men de fugle der valgte at yngle, fik en god ynglesæson (næstbedste ynglesucces i tidsserien, jf. Tabel 3).

Antallet af ynglende par af stor kobbersneppe har i de senere år været på et betydeligt lavere niveau end førhen, og arten har været i støt tilbagegang siden 2009 (Fig. 28).

Lokalt set er den primære forklaring på tilbagegangen sandsynligvis prædation, hvilket bekræftes af flere år med dårlig ynglesucces, særligt efter 2015, med enkelte undtagelser (Tabel 3). De ungevarslende fugle repræsenterer par, hvis reder er klækket, hvor en gennemsnitlig klækningssucces på omkring 30 % de seneste ti år synes lav, fx i sammenligning med omfattende studier fra Holland, hvor fx Kentie (2015) i et omfattende bestandsstudie fandt henholdsvis 54,2 % klækningssucces i våde enge og 40,8 % i græsmarker. Betydningen af prædation for langtidsudviklingen i bestanden indikeres også af, at kobbersneppebestanden i Vejlerne kulminerede med omkring 200 par i 2000-2003, hvilket med stor sandsynlighed har sammenhæng med en reduceret rævebestand på grund af udbrud af ræveskab de år. Der var generelt store bestande hos de fleste vade-fuglearter i den periode (se Lauridsen m.fl. 2021).

Det kan dog ikke udelukkes, at en del af forklaringen ligger i den generelle bestandsnedgang, der er set i den vesteuropæiske ynglebestand af stor kobbersneppe, som er omtrent halveret siden 1990’erne (Wetlands International 2025), og derfor er blevet genstand for en international forvaltningsplan (Jensen m.fl. 2008).

Prædation spiller uden tvivl en væsentlig rolle, men såvel udtørring (i nogle år) som meget våde forhold (i bl.a. 2024) har også betydning, bl.a. fordi det påvirker væksten af græs på engene i Vejlerne.

Stor kobbersneppe er kendt for at foretrække moderat høje vegetationshøjder i forbindelse med redebygning og rugning, og højere vegetation til ungeføring (Thorup 2003). Udover de høje antal af fouragerende bramgæs og grågæs (med unger) gennem april og maj, der græsser Bygholmengen kort, påvirker antallet af græssende kreaturer muligvis stor kobbersneppees foretrukne type af ynglehabitat. I forbindelse med enggennemgangen den 11.-12. maj 2023 noteredes, at engens græs i overvejende grad var nedgræsset, og fremstod i omkring fem centimeters højde. Det er tidligere år påpeget, at vegetationshøjderne på Bygholmengen har været lave, men i 2024 var det påfaldende, at der på flere engparceller var højere vegetationshøjder end tidligere år (se fig. 10). Det skyldtes bl.a. at udbindingen af kreaturer skete senere i 2024 på grund af de våde forhold på engen.

Studier fra henholdsvis Tøndermarsken og Mandø tyder dog på, at lave vegetationshøjder ikke er et forhold, de ikke kan tilpasse sig (Clausen & Kahlert 2010, Madsen m.fl. 2019). Kortlægningerne af de ungevarslende fugle på Bygholmengen, har dog alle år vist en præference for relativt høje vegetationshøjder (20-50 cm).

Tabel 3. Bestanden af stor kobbersneppe på Bygholmengen 2015-2024, antal territoriehævdende par i maj, antal ungevarslende par 2. juni samt ungevarslende som andel af bestanden (i procent).

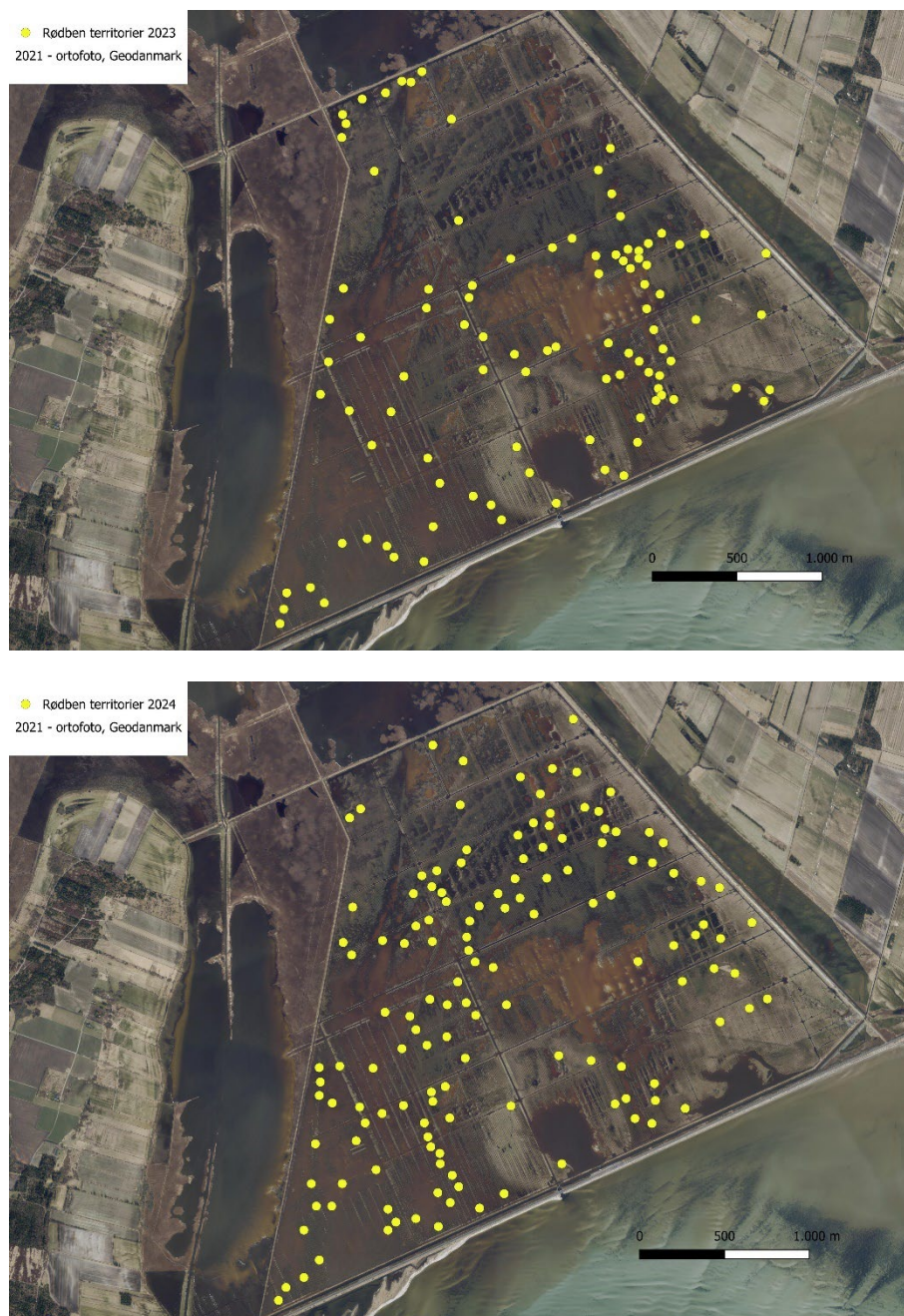
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bestand	97	76	91	71	53	51	46	42	49	35
Ungevarslende	12	32	1	25	18	15	11	34	3	13
Ungevars. (pct.)	12%	42%	1%	35%	34%	29%	24%	81%	6%	37%

5.19 Rødben

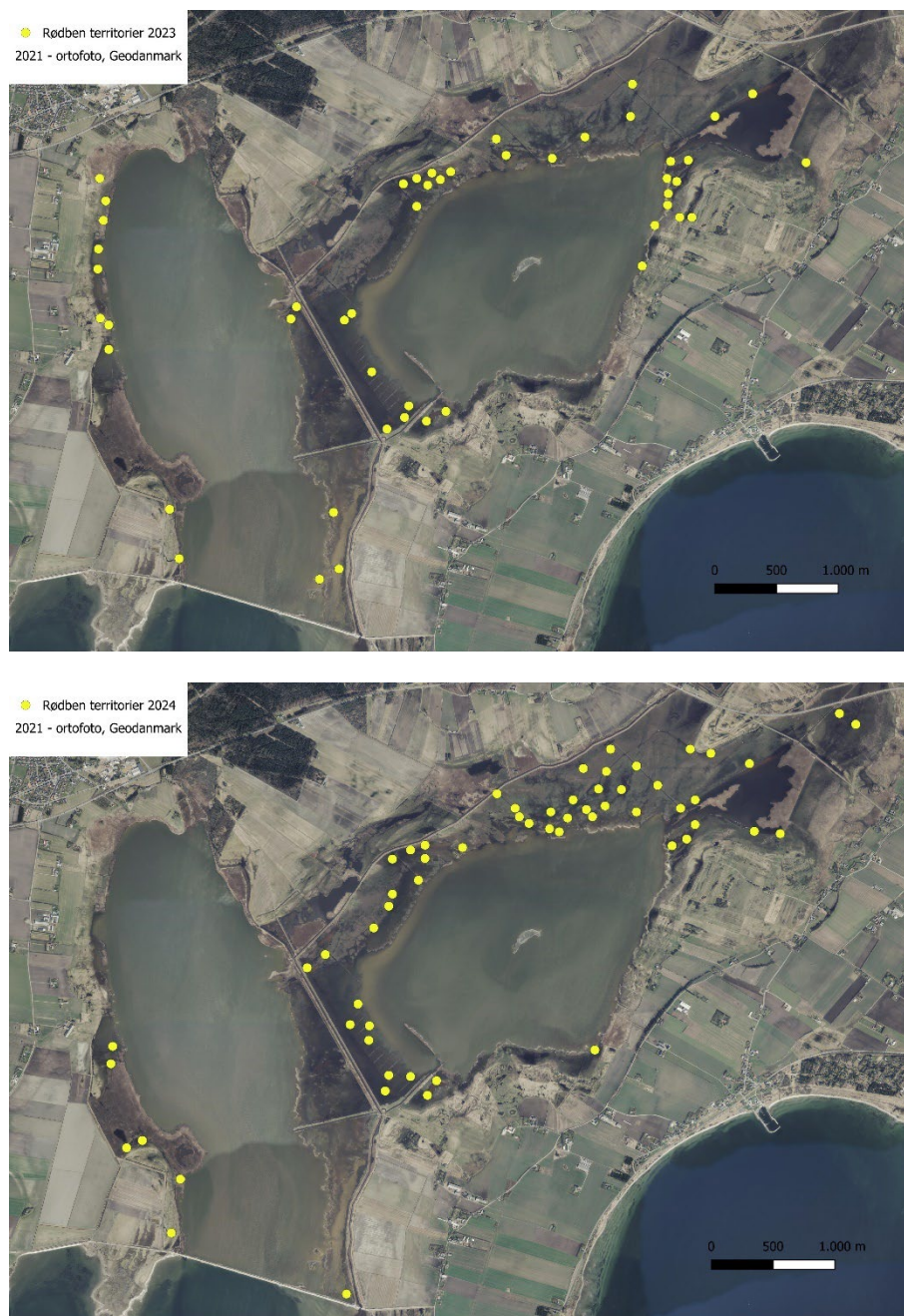
Rødbenene kortlægges ultimo maj og i juni, hvor langt de fleste af parrene er ungevarslende.

Der blev i 2023 blot kortlagt 147 territorier, heraf 98 par på Bygholmengen (Fig. 29) samt 34 par i Vesløs-Arup Vejle og 15 ved Østerild Fjord (Fig. 30). I 2024 var der i alt 200 territorier, fordelt med 140 par på Bygholmengen (Fig. 29) samt 53 par i Vesløs-Arup Vejle og 7 ved Østerild Fjord (Fig. 30).

Figur 29. Territoriefordeling for rødben på Bygholmengen 2023 (øverst) og 2024 (nederst).

Figur 30. Territoriefordeling for rødben i Vesløs-Arup Vejle og ved Østerild Fjord 2023 (øverst) og 2024 (nederst).

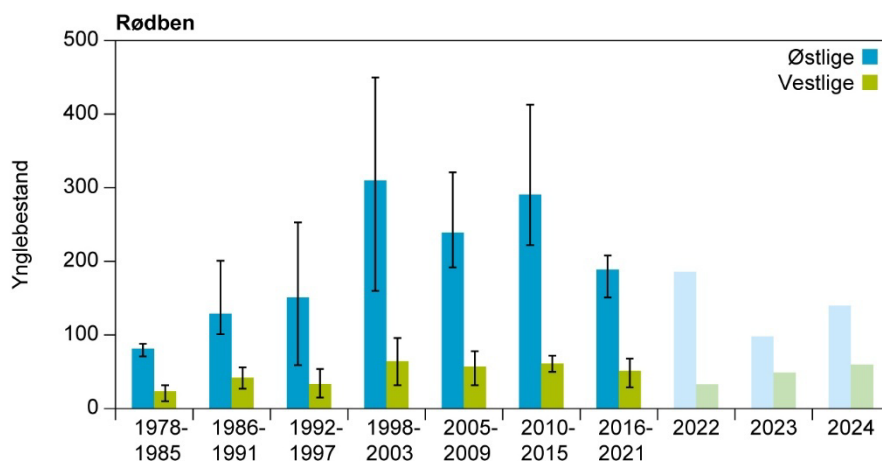

Ynglebestanden af rødben på Bygholmengen har i de seneste år, og særligt i 2023, været under de antal, der var i 1998-2021, men indenfor variationen af antal opgjort i 1978-1997. I de Vestlige Vejler var antallet af ynglepar indenfor variation af de antal, der har været i hele perioden fra 1978-2021, dog noget højere i 2024.

De meget tørre forhold i 2023 har uden tvivl haft stor indflydelse på årets bestand af rødben, og selvom 2024 begyndte meget vådt med høje vandstande både på Bygholmengen og i de Vestlige Vejler, så var der samlet set en fremgang fra året før, som indikerer, at vandstandsforholdene har været mere gunstige for arten i 2024.

Særligt de meget våde forhold i Østerild Fjord havde stor betydning for lokalitetens bestand af rødben i 2024. Således blev væsentlige dele af engen oversvømmet syd for kanalen ved Dykkerslusen, mens hele engstykket nord for denne var oversvømmet i det meste af yngletiden.

Figur 31. Bestand af rødben i kerneområderne for arten i Vejlerne 1978-2024 (antal territorier), fordelt på de Østlige Vejler (hvor tallene er fra Bygholmengen) og de Vestlige Vejler (hvor tallene er fra Vesløs-Arup Vejle samt Østerild Fjord). Uddybende forklaring til figur layout er givet under figur 12. Der er ikke optalt i 2004.

5.20 Hættemåge

Bestandsstørrelsen for hættemåge estimeres ved at optælle antallet af opflyvende fugle i etablerede kolonier ved overflyvning af en potentiel prædator. Der er imidlertid ikke optalt på tidspunkter, hvor alle fugle i kolonien kunne forventes at være samlet, hvorfor der anvendes en standardomregningsfaktor for måge/ternekolonier (Hälterlein m.fl. 1995).

Den samlede ynglebestand blev i 2023 opgjort til 2441 par og i 2024 til 2580 par, antal der ligger mellem de opgjorte bestande på 2085 par i 2022 og 3585 par i 2021.

I 2023 var de fordelt på i alt fem ynglepladser, hvor der blev registreret varierende antal fra 98 par til 1078 par i kolonierne, hvor de største kolonier var i Kogleakssøen (1078 par) og i Bygholm Nord (761 par) (Fig. 32). Der sås flyvefærdige ungfugle fra kolonien i Østerild Fjord og Tømmerby Fjord. Både kolonien i Kogleakssøen og i Bygholm Nord opgav og havde forladt området den 25. juni.

I 2024 var der i alt ni ynglepladser, heraf fire på Bygholmengen. Kolonistørrelsen varierede fra tre par til 994 par, hvor de største kolonier var i Kogleakssøen (994 par) og i Bygholm Nord (777 par), mens i alt 576 par yngede i de fire kolonier på Bygholmengen (Fig. 32). Der sås flyvefærdige ungfugle fra kolonien i Østerild Fjord, Tømmerby Fjord, Kogleakssøen og Bygholm Nord. På Bygholmengen var ynglesuccesen ringe og mange af ynglefuglene opgav i løbet af maj og juni. Den 2. juni var der således kun 197 ynglepar og 19. juni blot 46 ynglepar på lokaliteten. Derudover opgav ynglefuglene på sydøstengen i Østerild Fjord og det samme gjaldt ynglefuglene på spidsen af Skårup Odde.

Fugleinfluenzaepidemien, der hærgede flere danske hættemågekolonier i 2023 og forårsagede, at mindst 3000 hættemåger omkom (Bregnballe & Hjul-sager 2024), bemærkedes kun i ringe omfang i Vejlerne. Således sås blot ti døde hættemåger i juni måned.

Det er i rapporterne om Vejlerne ynglefugle for årene 2019, 2021 og 2022 beskrevet, hvorledes hættemågerne pludselig er forsvundet fra kolonierne, og vi har antydnet, at det måske er utilstrækkeligt fødegrundlag (insekter), der forårsager opgivelsen af kolonierne. Det samme skete som nævnt ovenfor i de to store kolonier i 2023, men det sås kun i et par af de mindre kolonier i 2024.

Figur 32. Hættemågekolonier i Vejlerne 2023 (øverst) og 2024 (nederst).

5.21 Dværghmåge

Dværghmåge blev ikke truffet ynglende i 2023, mens der i 2024 var et par.

Et par fløj kaldende over observatøren i forbindelse med enggennemgangen på Bygholmengen 10. maj. Den 2. juni var sandsynligvis samme par territorielt og fløj varslende mod observatøren. Parret blev de efterfølgende dage fjernkortlagt fra Bygholmdæmningen og en rugende fugl, der havde selskab af magen og en fugl i 2. kalenderår blev kortlagt i en lille koloni af hættemåger og fjordterne 19. juni. Ynglepladsen var placeret på den vestligste del af Bygholmengen, hvor små partier af eng danner små øer i meget våde partier. Den 26. juni blev det konstateret, at dværghmågerne, hættemågerne og fjordterne havde opgivet, og forladt området.

Dværgmåge ynglede regelmæssigt i Vejlerne indtil omkring 1980, hvorefter arten var fraværende i en årrække. I perioden fra 1997 til 2014 har mindst ét par årligt gjort yngleforsøg; det har dog kun været i 1997 og 2004, at der med sikkerhed har været konstateret ynglesucces.

5.22 Fjordterne

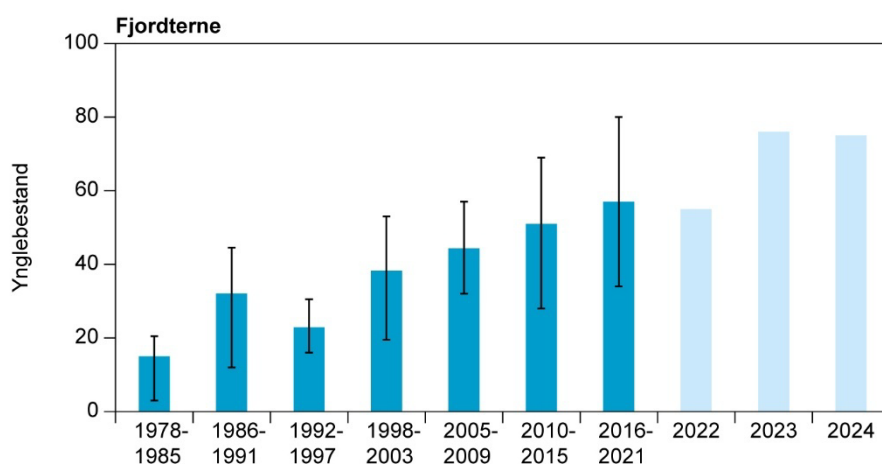
Den samlede ynglebestand af fjordterne blev opgjort til 81 par i 2023 og 75 par i 2024 (Fig. 33).

I 2023 etablerede fjordterne sig primo/medio juni i to kolonier på små øer i Firkanten i Tømmerby Fjord samt på den yderste ø i Tagholmene i Arup Vejle med henholdsvis to og 59 par. To andre kolonier på henholdsvis 13 par i Selbjerg Vejle og seks par i Glombak etableredes sent (ultimo juni). Et enligt par gjorde yngleforsøg på engen ved Vesløs Vejle. Der var ingen ynglende fjordterner på Bygholmengen i 2023 (Fig. 34).

I 2024 var der en noget anden fordeling af ynglende fjordterner (Fig. 34). Vandstanden på Bygholmengen var gunstig i 2024, hvilket betød at i alt 25 par etablerede sig her, men en af kolonierne på 13 par blev opgivet i juni. Derefter sås en sen etablering i Vestsøen, også på Bygholmengen, hvor der 26. juni blev konstateret 12 ynglepar, men de regnes for gengangere bestående af ynglefugle, der havde opgivet andre steder. I de Vestlige Vejler etablerede fjordterne en koloni på øen Melsig i Arup Vejle så sent som i juli. I alt 13 par ynglede og havde god succes. En anden koloni på 15 par i Østerild Fjord opgav på grund af høj vandstand, der i forbindelse med hård vind oversvømmede ynglepladsen. Til gengæld var en koloni på 22 par i Tømmerby Fjord stabil, og her blev der registreret en god ynglesucces.

Bestanden af fjordterne har været jævnt stigende over en længere årrække, og antallet af ynglepar i 2023 og 2024 er blandt de højeste registreret i Vejlerne (Fig. 33). Den samme udvikling ses i Danmark som helhed, hvor fjordterne er i fremgang (Nielsen m.fl. 2024).

Figur 33. Bestand af fjordterne i Vejlerne 1978-2024 (antal par). Uddybende forklaring til figur layout er givet under figur 12. Der er ikke optalt i 2004.

Figur 34. Fjordternekolonier i Vejlerne 2023 (øverst) og 2024 (nederst).

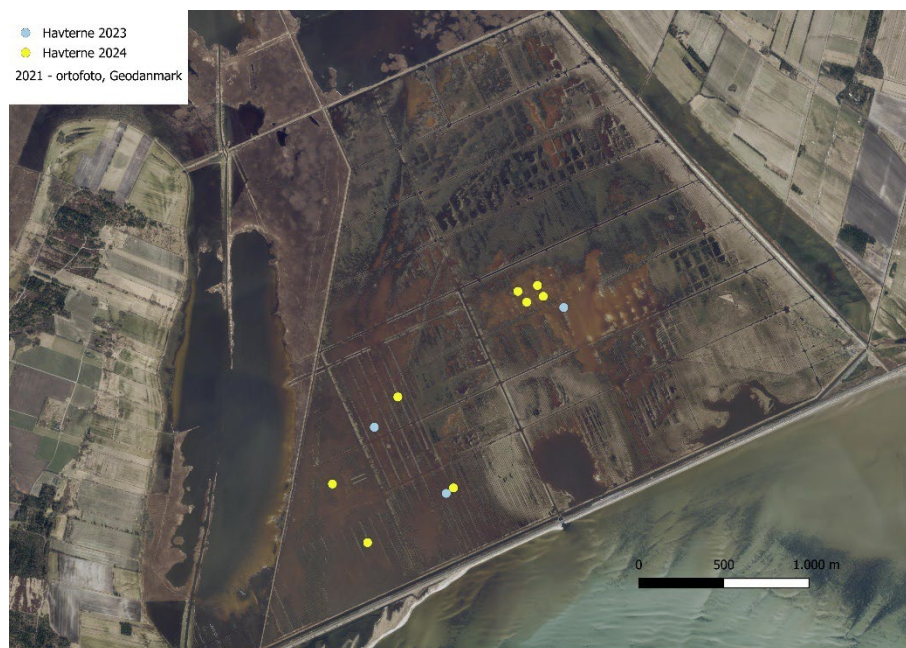
5.23 Havterne

Optællingen af ynglebestanden blev foretaget ved en kombination af fjernkortlægninger samt enggennemgange.

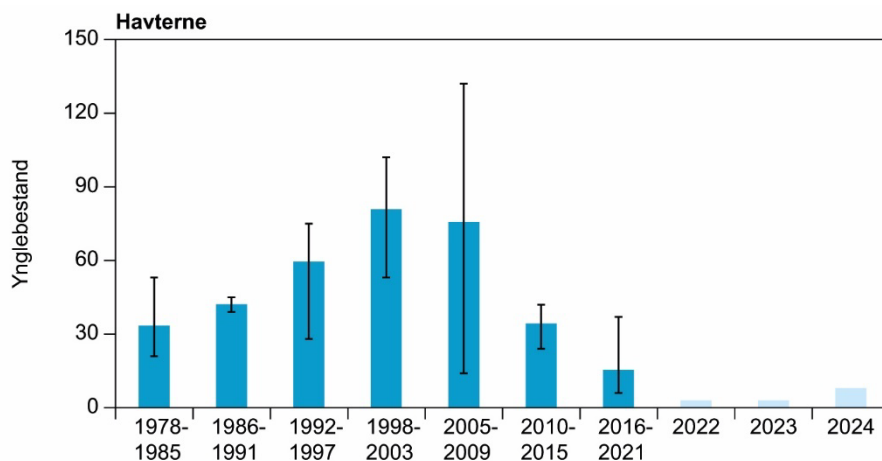
Ynglebestanden af havterne blev i 2023 opgjort til blot 3 par, mens der i 2024 blev optalt 8 par – alle på Bygholmengen (Fig. 35). I 2023 opgav alle par yngleforsøgene og forsvandt hurtigt, da ingen fugle blev registreret i juni. I 2024 sås kun ét par, der var ungevarslen, 19. juni. Formentlig dette par sås 3. august med en flyvefærdig unge.

Forekomsten i 2024 repræsenterer en fremgang i forhold til de umiddelbart forudgående år med blot tre par, hvilket ganske givet skyldes de våde forhold på lokaliteten, men set i et noget længere perspektiv er bestanden i Vejlerne markant faldende (Fig. 36).

Figur 35. Yngleforekomster af havterne på Bygholmengen i 2023 og 2024.

Figur 36. Bestand af havterne i Vejlerne 1978-2024 (antal par). Figuren dækker hele Vejlerne, men 98 % af bestanden er fundet på Bygholmengen. Uddybende forklaring til figur layout er givet under figur 12. Der er ikke optalt i 2004

5.24 Sortterne

Den samlede ynglebestand af sortterne talte i 2023 17-18 par, som fik 11 flyvefærdige unger. I 2024 var der 15 par og mindst 14 unger blev flyvefærdige. Se uddybning i Tabel 4.

De fouragerende sortterner hentede begge år især føde i Læssø, søerne i Bygholm Nord, Lund Fjord og Han Vejle, i 2023 også i Selbjerg Vejle.

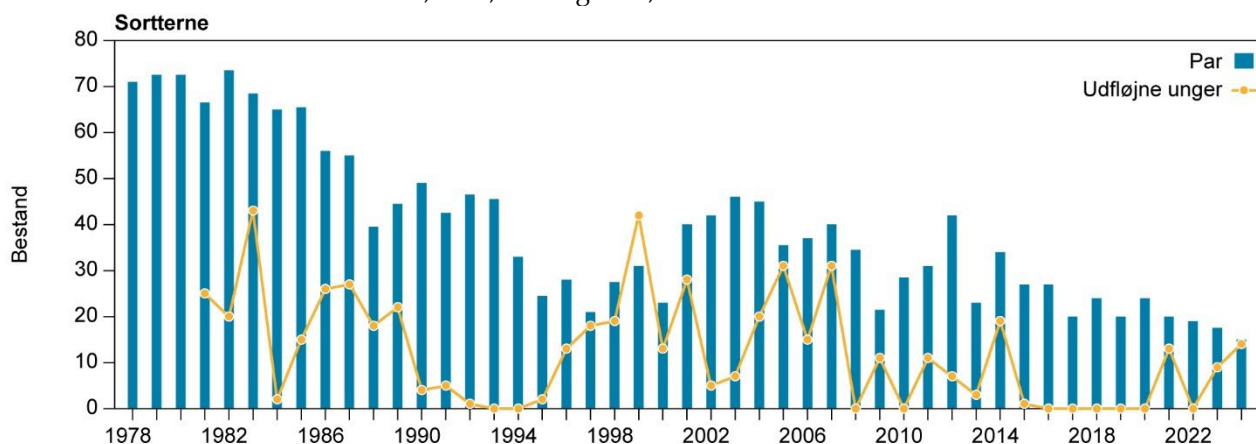
Tabel 4. Detaljer om sorterne forekomst, antal og ynglesucces i 2023 og 2024.

Parameter	2023	2024
Ankomst	17. april	18. april
Ynglefigleobservationer	Fra 30. april sås der regelmæssigt sorter i Kogleakssøen. De etablerede sig hurtigt og 20. maj sås 24 opflyvende fra kolonien. 17 opflyvende blev konstateret 29. maj og 19. juni, mens 16 blev set opflyvende 9. og 16. juni, hvilket tyder på, at der på alle fire sidstnævnte datoer var tale om rugende fugle. Baseret på optællingerne af de opflyvende fugle i etableringsfasen (24 fugle), hvor antallet ganges med en omregningsfaktor på 0,7, bliver resultatet på 17 par. I forbindelse med ungernes udflyvning sås op til 35 adulte fugle samtidig 5. juli, hvilket, divideret med to, giver 18 par.	
Opgørelse af ynglebestand	Bestanden er ud fra ovenstående observationer opgjort til 17-18 par i 2023.	Bestanden er ud fra disse data opgjort til 15 par i 2024.
Yngleforløb	De første fire ungfugle sås flyvende 27. juni.	Hyppig nedbør og hård vind bevirkede, at Kogleakssøens vand indskrænkede mudderfladen hvorpå de ynglede, og det betød, at der 4. juni kun var 11 par tilbage.
		Til gengæld kunne det konstateres, at der var en rede med tre nyklækkede unger.
	Den 7. juli sad der 7 ungfugle sammen med 28 adulte sorter på hegnspæle og hegstråd i Lund Fjord.	Kolonien blev fulgt tæt gennem juni og 21. juni sås de to første ungfugle der var oppe at flyve. Den 26. juni sås ni ungfugle, hvoraf seks fouragerede på egen hånd. Dagen efter, den 27. juni, sås 14 ungfugle der var ude at flyve, bl.a. fouragerende på egen hånd i Han Vejle. Denne dag var der endnu to par, der fodrede i kolonien. De sås endnu i koloniområdet 1. juli, mens alle andre havde forladt kolonien.
	Den 14. juli sås de sidste fire ungfugle forlade kolonien sammen med fire forældre-fugle (2 par).	Den 8. juli sås to par der trak målrettet sydpå, tidlig morgen, med hver tre unger. Der kan meget vel være tale om de sidste to par med deres unger, men det kan ikke udelukkes, at der var tale om nogle af de andre ungfugle, der allerede var registreret.
Opgørelse af ynglesucces	Ud fra ovenstående opgøres ynglesuccesen til 11 udflyjne ungfugle.	Derfor opgøres yngleresultatet til 14-20 udflyjne ungfugle.

Hverken i 2023 eller 2024 blev der med sikkerhed observeret prædation af sorterne. Imidlertid sås en trane, der er en potentiel prædator, i udkanten af kolonien 29. maj 2024, hvilket forårsagede en stærk reaktion fra sorterne, der lykkedes med at jage den bort.

Opflyvningerne i kolonierne skyldtes i alle tilfælde overflyvende rørhøge, sølvmåger og gråkrager.

Bestanden af sortterne i Vejlerne har været jævnt faldende siden overvågningen begyndte i 1978 (Fig. 37). De sidste to år har der været en forholdsvis god ynglesucces som forudsat, at sortterne i et vist omfang er stedtrofaste, kan give håb om en fremgang i de kommende år. I løbet af de seneste ti år er der produceret i alt 66-72 flyvefærdige ungfugle, og der er kommet unger på vingerne i 2014, 2015, 2021, 2023 og 2024, dvs. halvdelen af årene har været uden succes.

Figur 37. Bestand af sortterne i Vejlerne 1978-2024. Søjler = antal par og linje = antal udføjne unger. Ved interval i såvel bestandsopgørelsen som ynglesuccesen er anvendt middeltal. Data er for årene 1978-2003 fra Vejlernes Feltstation (Kjeldsen 2008); fra 2005 og frem fremgår kilderne af referencerne til denne rapport. I modsætning til mange andre arter blev sortterne også optalt i 2004 (H.H. Nielsen upubl. data).

5.25 Plettet rørvagtel

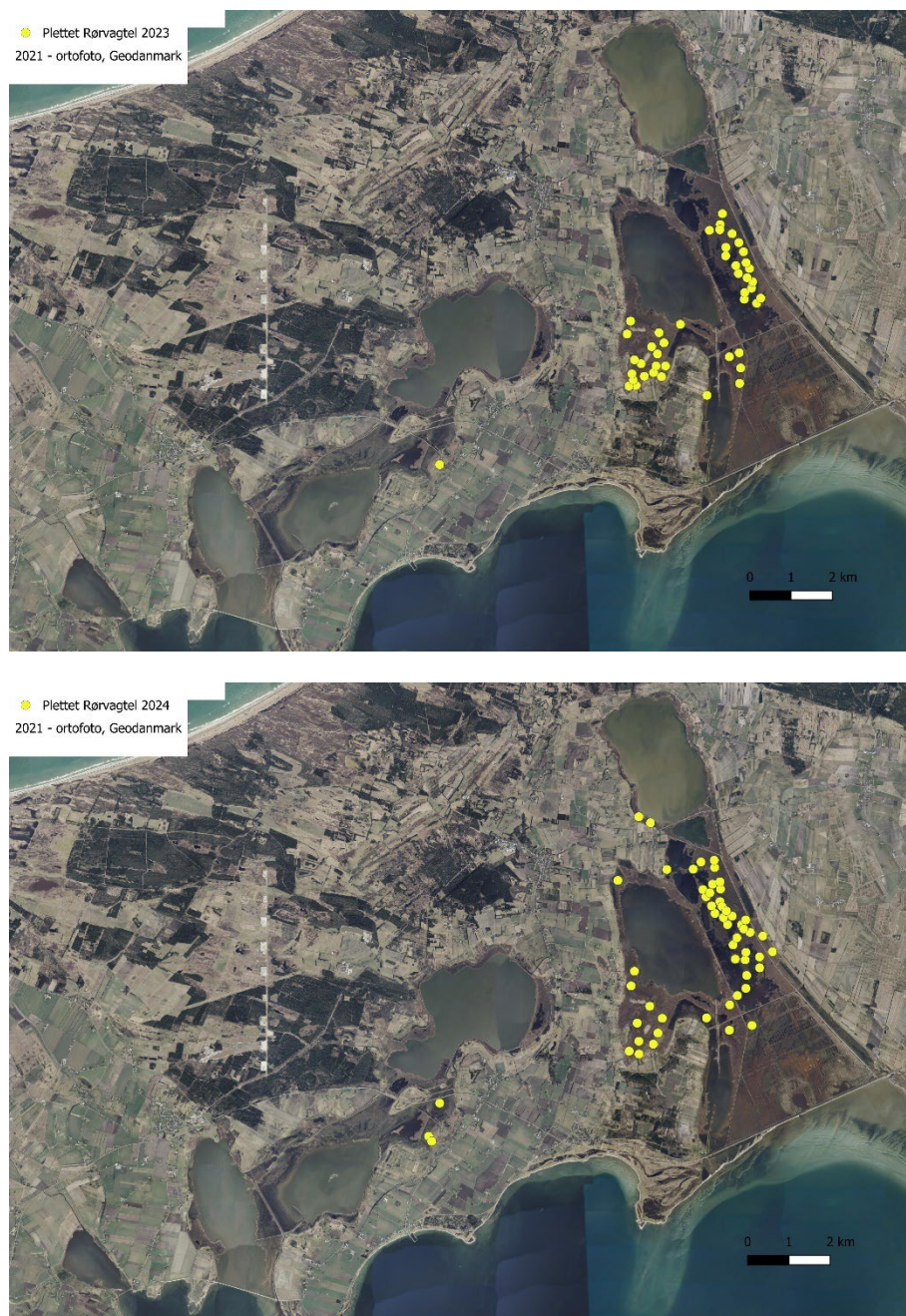
Der blev registreret i alt 44 territoriehævdende (piftende) fugle i 2023 og 55 fugle i 2024. De første fire piftende fugle blev i 2023 hørt den 16. april, mens den første piftende fugl i 2024 blev hørt rekord tidligt den 30. marts i Selbjerg Vejle. Begge år hørt piftende fugle i alle måneder fra april til første uge af august.

Fordelingen var i 2023 en fugl i Vesløs Vejle, 18 i Selbjerg Vejle, fem i Glombak og 20 i Bygholm Nord (Fig. 38). I 2024 var der tre fugle i Vesløs Vejle, 13 i Selbjerg Vejle, en i Glombak, en på Bygholmengen, to i Lund Fjord, en i Kogleakssøen, to øst for Øster Landkanal og 32 i Bygholm Nord (Fig. 38).

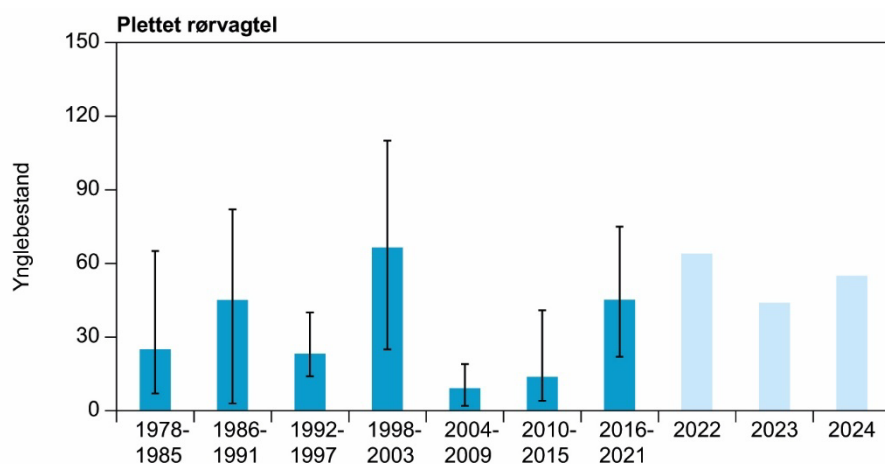
Bygholm Nord var begge år igen den vigtigste lokalitet for arten. Siden 2016 har der været antal vekslende mellem 10 og 36 territoriehævdende fugle. Arten var stort set fraværende på lokaliteten i perioden 2007-2015 (dog en fugl i både 2013 og 2014).

Samlet set var ynglebestanden i 2024 blandt de højere registreret i 1978-2024, men plettet rørvagtel er en art, hvis antal varierer voldsomt fra år til år (Fig. 39), ikke kun i Vejlerne, men generelt i Danmark (Christensen m.fl. 2022). Derfor kan man ikke udtale sig om en generel udviklingstendens for arten i Vejlerne.

Figur 38. Fordeling af ynglende plettet rørvagtel (piftende hanner) i Vejlerne 2023 (øverst) og 2024 (nederst).

Figur 39. Bestand af plettet rør-
vagtel (piftende hanner) i Vej-
lerne 1978-2024. Uddybende
forklaring til figur layout er givet
under figur 12. I modsætning til
mange andre arter blev plettet
rørvagtel også optalt i 2004 (H.H.
Nielsen unpubl. data).

5.26 Trane

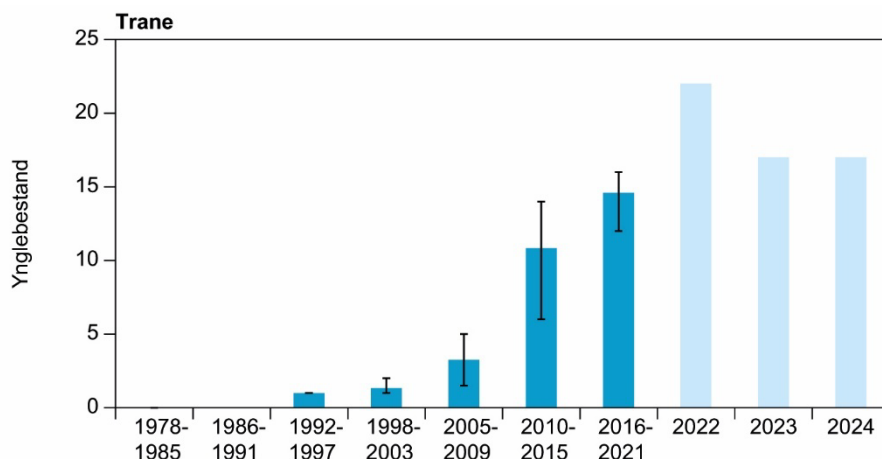
Territoriehævdende (trompeterende) par blev fulgt så tæt som muligt gennem marts og april, men særligt på natlytning i april og maj måned blev der regelmæssigt konstateret trompeterende traner fra rørskovsområderne. Kun observerede par og trompeteren, kortlagt flere gange indenfor et lille område, er regnet som ynglefugle.

I både 2023 og 2024 blev bestanden af trane opgjort til 17 par, hvilket var færre end i 2022 (22 par), men på niveau med 6-årsperioden 2016-2021 (Fig. 40).

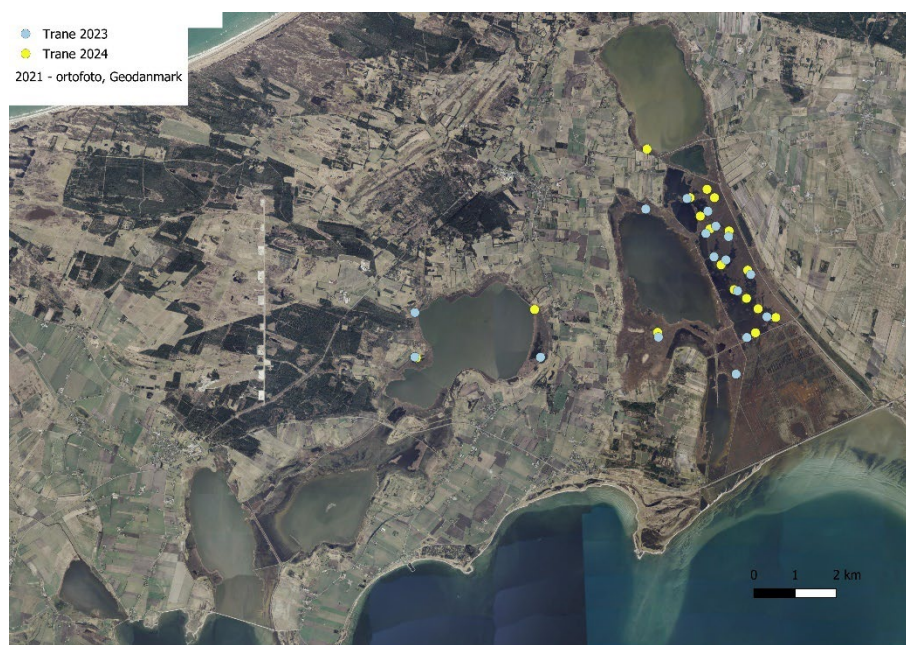
I 2023 blev der kortlagt tre par i Tømmerby Fjord, to par i Selbjerg Vejle, et par i Glombak og 11 par i Bygholm Nord (Fig. 41). I 2024 var fordelingen to par i Tømmerby Fjord, et par i Selbjerg Vejle, et par i Lund Fjord og 13 par i Bygholm Nord (Fig. 41).

Yngleområdets karakter af høj rørskov og urtebevoksning vanskeliggør registrering af eventuel ynglesucces, men minimum fem forskellige ungekuld sås i maj og juni 2023, og seks forskellige ungekuld sås i perioden maj – primo juli 2024.

Figur 40. Bestand af trane (antal territorier) i Vejlerne 1978-2024. Uddybende forklaring til figur layout er givet under figur 12. Der er ikke optalt i 2004.

Figur 41. Fordeling af territoriehævdende tranepar i Vejlerne i 2023 og 2024.

5.27 Sydlig blåhals

I alt 22 syngende hanner blev kortlagt i 2023 og 21 i 2024.

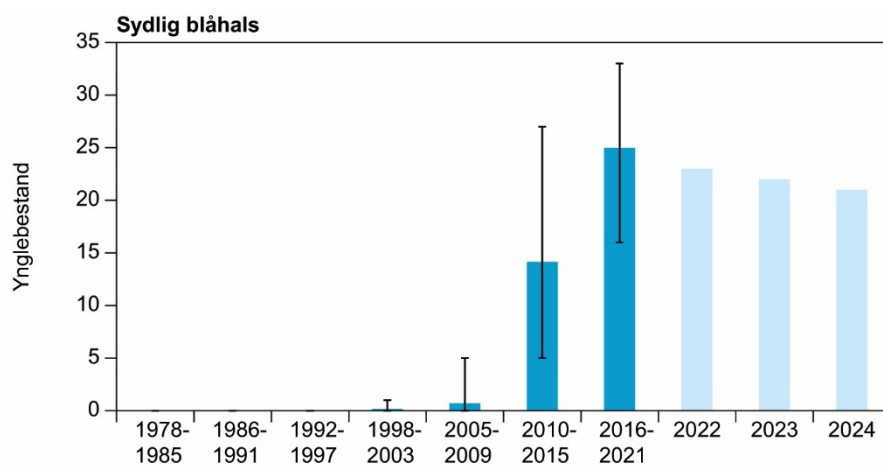
I 2023 var fordelingen en i de Vestlige Vejler og 21 i de Østlige Vejler. Desuden var der to syngende hanner ved Lønnerup Fjord. I 2024 registreredes tre i de Vestlige Vejler og 18 i de Østlige Vejler.

En enkelt syngende han af sydlig blåhals blev set og hørt i Vejlerne i 2002, men arten indvandrede reelt til Vejlerne i 2010, hvorefter arten er set årligt, de første år i gradvist stigende, senere måske stagnerende antal (Fig. 43).

Figur 42. Fordeling af syngende sydlig blåhals i Vejlerne i 2023 (øverst) og 2024 (nederst).

Figur 43. Bestand af syngende hanner af sydlig blåhals (antal territorier) i Vejlerne 1978-2024. Den første syngende fugl blev registreret i 2002 af Vejlernes Feltstation (Kjeldsen 2008). Uddybende forklaring til figur layout er givet under figur 12. Der er ikke optalt i 2004

6 Rastefugle i Vejlerne 2023 og 2024

I denne del af rapporten præsenteres resultaterne af rastefugletællingerne summarisk i tabeller, hvor der er sondret imellem tællinger udført i første halvår (januar-maj, dog også juni for grågås) samt andet halvår (august-december).

Der er i denne rapport ikke benyttet den fremhævnings af forekomster af international eller national betydning, som blev benyttet i tidligere årsrapporter fra Vejlerne (fx Nielsen & Clausen 2023).

Det skyldes, at kriterierne er under opdatering, hvorved de hidtil benyttede kriterier må opfattes som forældede. For de internationale bestandsstørrelser afventes godkendelse af nye kriterier på Vandfugleaftalens 9. partsmøde, der afholdtes i november 2025, hvorefter de offentliggøres hen over vinteren. For de nationale bestandskriterier afventes en opdatering af rapporten om *Trækfuglebestande i de danske fuglebeskyttelsesområder, 2004 til 2017* (Clausen m.fl. 2019), der forventeligt skal gennemføres i første halvdel af 2026.

I tidligere rapporter (Nielsen & Clausen 2019a,b, 2021, 2022) har vi præsenteret mere detaljerede resultater for en lang række arter med tabeller og figurer, baseret på data for længere tidsserier, typisk 10 år, som kan bruges til at sammenligne med denne rapports trækfugletabeller nedenfor.

Lauridsen m.fl. (2021) benyttede tidsserier for en lang række arter for de Østlige Vejler helt tilbage til 1978 og satte arternes bestandsudvikling i lokalområdet ind i en mere omfattende økologisk og forvaltningsmæssig kontekst.

Rastefugletællingerne i Vejlerne omfatter det samlede Vejler-område (Fuglebeskyttelsesområde nr. 13 De Østlige og nr. 20 De Vestlige Vejler). Begge disse områder, såvel som randområder i Limfjorden syd for Vejlerne og Lønnerup Fjord (Fuglebeskyttelsesområde nr. 19), optælles 10 gange årligt, i månederne januar-maj og august-december. De senere år, herunder både i 2023 og 2024, er der endvidere foretaget en målrettet optælling af grågås i juni.

6.1 Rastefuglearter i Vejlerne og Lønnerup Fjord 2023-2024

Nielsen (2024, 2025) giver en mere uddybende gennemgang af trækfugleforekomsterne i Vejlerne i henholdsvis 2023 og 2024 – med fokus både på de talrigeste arter, men også sjældne forekomster (også af arter, der ikke er medtaget i tabellerne her). Endvidere medtages der forekomster, som ikke er registreret i forbindelse med de månedlige systematiske tællinger (der fremgår af tabellerne i denne rapport), men er indtastet i DOFbasen. Enkelte tal, der nævnes her, ses således ikke i tabellerne.

Her forholder vi os primært til arter, der allerede er i fuglebeskyttelsesområdernes udpegningsgrundlag – eller kunne komme det. Det vil sige, at vi sammenligner antal registreret i 2023-2024 med tidligere års forekomster sammenfattet i Clausen m.fl. (2019) for 2004-2017 samt behandlede databaseudtræk for 2018-2024.

I den forbindelse er en forekomst af 42 rastende nordisk lappedykker i Selbjerg Vejle den 3. april 2023 bemærkelsesværdig, dels fordi det er en bilag 1-art og dels fordi det er en af de største forårsforekomster fra Danmark af denne art (jf. Christensen m.fl. 2022). I 2024 sås endnu flere, 72 fugle i april, men de blev talt ude i Løgstør Bredning syd for Bygholmdæmningen (dvs. i Fuglebeskyttelsesområde nr. 12). Her sås også 42 fugle i november samme år.

Sølvhejre fortsætter sin fremgang i området. Her blev op til 94 og 112 set på overnatningspladser i henholdsvis oktober 2023 og 2024.

Op til 212 skestørke i august 2024 er også en rekordforekomst for området.

For alle svanerne gælder, at arterne samlet set er i tilbagegang i området. Pi-besvane blev stort set ikke set de to år, og antallene af sangsvane og knopsvane er lavere end tidligere. Lauridsen m.fl. (2021) beskrev, hvordan knopsvane og blishøne var voldsomt decimeret i antal i de Østlige Vejler – og særligt i de fire store søer (Lund Fjord, Han Vejle, Selbjerg Vejle og Glombak) – en udvikling der blev tilskrevet en forandring i artssammensætningen af vandplanter i søerne, hvor der nu er færre kransnålalger (foretrukket føde for herbivore vandfugle) og mere akstusindblad (der undgås af fuglene). Der er desværre ikke tegn på bedring med henholdsvis maksimalt 375 og 354 talte knopsvaner i de fire søer samlet i august 2023 og 2024. For blishøne ser det endnu værre ud – med maksimalt 105 fugle i søerne i 2023 og 85 i 2024, antal der skal sammenlignes med tusindtallige flokke i feltstationsperioden fra 1978-2003 (se graf i Lauridsen m.fl. 2021).

Begge år forekom gæs i tusindtallige flokke, både vinter, forår og efterår – men det var kun blisgås der med en forekomst på 4.216 fugle i Vejlerne samlet i foråret 2023 forekom i højere antal end i de forudgående år.

Blandt svømmeænderne sås en rekordstor forekomst af knarand i det samlede Vejler-område i efteråret 2024 og en usædvanlig stor forekomst af pibeand i de Vestlige Vejler i foråret 2024.

Flere dykænder forekom i højere antal, end der ellers er set de senere år, fx bjergand, troldand, taffeland og stor skallesluger. Talrigest er toppet skallesluger, hvor en forekomst af 3.181 fugle der fløj til overnatning i de Vestlige Vejler i november 2023 er højeste antal for arten i perioden 2004-2024.

Trane ses i stadigt stigende antal som overnattende i de Østlige Vejler, hvor forekomsten topper i oktober. Her taltes på dedikerede overnatningstællinger op til 703 fugle i 2023 (hidtil højeste antal for området) og 575 fugle i 2024.

Blandt vadefuglene er hjejle i særklasse den talrigeste. Forekomsten toppede i begge år i oktober med omkring 38.500 fugle i 2023 og knap 47.000 i 2024.

6.2 Bestandstal for udvalgte rastefuglearter i Vejlerne og Lønnerup Fjord 2023

Halvårlige maksima for de overvågede fuglearter for 2023 er anført i Tabel 5 nedenfor, som angiver antal optalt henholdsvis i Lønnerup Fjord, i de Østlige Vejler, i de Vestlige Vejler og Vejlerne samlet (heri indgår Lønnerup Fjord ikke).

Bemærk at "Vejlerne samlet" ofte ikke er summen af årsmaksima fra de Østlige og Vestlige Vejler, men kommer fra den måned, hvor det samlede område havde flest fugle, hvilket ikke nødvendigvis er den samme måned som for de individuelle områder.

Bemærk at tabellerne kun inkluderer tal fra de månedlige systematisk udførte totaltællinger, hvorfor enkelte arter kan være registreret i højere antal på andre tidspunkter i løbet af året.

Tabel 5. Maksimumforekomster af udvalgte arter af svømmefugle optalt i 2023 i Lønnerup Fjord (Fuglebeskyttelsesområde nr. 19), Østlige Vejler (nr. 13), Vestlige Vejler (nr. 20) og Vejlerne samlet (Østlige og Vestlige Vejler samlet). Sidstnævnte er ikke nødvendigvis summen af Østlige + Vestlige, da maksimumsforekomsterne i hver af de to områder ikke nødvendigvis falder i samme måned. Antallet under Vejlerne samlet er derfor antallet på det tidspunkt, hvor der i det samlede område forekom flest fugle.

2023	Lønnerup Fjord (Fnr. 19)		Østlige Vejler (Fnr. 13)		Vestlige Vejler (Fnr. 20)		Vejlerne samlet	
	1. halvår	2. halvår	1. halvår	2. halvår	1. halvår	2. halvår	1. halvår	2. halvår
Lille lappedykker	0	11	0	2	0	0	0	2
Toppet lappedykker	2	3	64	70	39	153	85	223
Gråstrubet lappedykker	0	1	4	0	2	0	6	0
Nordisk lappedykker	0	0	5	0	0	0	5	0
Sorthalset lappedykker	0	0	4	0	7	0	11	0
Skarv	12	6	141	345	492	259	633	362
Silkehejre	0	0	0	0	0	0	0	0
Sølvhejre	2	2	54	84	49	37	64	94
Fiskehejre	18	3	142	42	23	38	147	80
Skestork	0	0	22	12	1	0	22	12
Knopsvane	197	689	188	388	258	549	446	937
Pibesvane	0	0	0	8	0	0	0	8
Sangsvane	5	166	232	139	23	103	255	242
Tajgasædgås	0	0	37	0	0	0	37	0
Tundrasædgås	2	0	0	0	0	0	0	0
Kortnæbbet gås	380	1	1.673	7.200	1.143	9.300	2.816	16.500
Blisgås	1	0	3.714	5	555	39	4.216	39
Grønlandsk blisgås	0	0	0	0	0	6	0	6
Grågås	25	163	6.400	5.908	8.450	10.488	14.850	13.643
Indisk gås	0	0	0	0	0	0	0	0
Snegås	0	0	0	1	0	0	0	1
Canadagås	0	0	2	0	0	0	2	0
Bramgås	1.225	835	16.890	3.060	9.310	6.700	18.880	9.760
Gravand	11	0	778	273	98	7	813	273
Pibeand	74	1.165	5.374	8.389	2.866	2.546	7.112	9.777
Knarand	3	2	116	259	5	104	120	363
Krikand	355	190	11.934	7.185	4.532	3.217	16.466	10.402
Gråand	157	290	2.463	3.205	1.563	972	4.026	3.840
Spidsand	4	473	348	123	316	72	535	155
Atlingand	0	0	0	0	0	0	0	0
Skeand	8	24	400	1.130	52	184	452	1.314
Rødhovedet and	0	0	1	0	0	0	1	0
Taffeland	0	1	169	460	475	390	644	605
Troldand	0	427	291	280	93	38	360	287
Bjergand	0	3	19	1	0	3	19	3
Ederfugl	0	0	0	0	0	0	0	0
Hvinand	90	208	488	119	1.155	1.220	1.520	1.251
Lille skallesluger	0	11	50	16	18	12	58	28
Toppet skallesluger	0	0	2	0	2.778	3.181	2.780	3.181
Stor skallesluger	2	1	92	80	1.057	512	1.132	592

Tabel 5 fortsat. Maksimumforekomster af udvalgte arter af rovfugle, tranefugle, måge-vadefugle, mosehornugle og isfugl op-talt i 2023 i Lønnerup Fjord, Østlige Vejler, Vestlige Vejler og Vejlerne samlet.

2023	Lønnerup Fjord (Fnr. 19)		Østlige Vejler (Fnr. 13)		Vestlige Vejler (Fnr. 20)		Vejlerne samlet	
	1. halvår	2. halvår	1. halvår	2. halvår	1. halvår	2. halvår	1. halvår	2. halvår
Rød glente	0	0	0	0	0	1	0	1
Havørn	0	0	15	8	9	7	19	12
Rørhøg	0	2	13	19	13	5	24	22
Blå kærhøg	1	1	17	8	4	3	19	9
Steppehøg	0	0	0	0	0	0	0	0
Duehøg	0	0	0	0	1	0	1	0
Spurvehøg	0	0	2	0	1	0	2	0
Musvåge	1	1	13	17	6	5	19	19
Fiskeørn	0	0	0	2	0	1	0	3
Tårnfalk	1	2	2	2	1	2	3	4
Dværgfalk	0	1	2	1	0	0	2	1
Vandrefalk	0	1	2	3	1	3	2	6
Blishøne	0	115	26	105	16	0	42	105
Trane	0	0	98	448	8	11	99	448
Strandskade	0	0	8	0	6	0	12	0
Klyde	0	0	426	12	18	0	426	12
Lille præstekrave	0	0	2	0	0	0	2	0
Stor præstekrave	7	0	39	63	0	16	39	79
Hjejle	0	215	2.036	21.560	2.845	16.885	4.881	38.445
Strandhjejle	0	0	1	9	0	8	1	12
Vibe	24	20	1.027	747	295	889	1.254	1.411
Islandsk ryle	0	0	1	21	0	0	1	21
Sandløber	0	0	0	0	0	0	0	0
Dværgryle	0	0	0	46	0	0	0	46
Temmincksryle	1	0	14	0	0	0	14	0
Krumnæbbet ryle	0	0	0	1	0	0	0	1
Sortgrå ryle	0	0	0	1	0	0	0	1
Almindelig ryle	14	3	60	1.494	110	144	155	1.513
Brushane	35	0	54	23	135	14	189	23
Dobbeltbekkasin	0	6	4	77	0	27	4	104
Skovsneppe	0	0	3	0	0	0	3	0
Stor kobbersneppe	0	0	54	0	0	0	54	0
Islandsk kobbersneppe	0	0	0	0	0	0	0	0
Lille kobbersneppe	0	1	2	49	0	1	2	49
Småspove	0	0	2	0	0	0	2	0
Storspove	16	0	74	65	0	0	74	65
Sortklire	0	0	1	6	0	2	1	7
Rødben	4	0	118	10	20	0	138	10
Hvidklire	0	3	2	6	1	5	2	11
Svaleklire	0	0	0	3	0	3	0	6
Tinksmed	0	0	21	22	0	2	21	24
Mudderklire	0	0	3	4	1	1	4	5
Stenvender	0	0	0	18	0	0	0	18
Odinshane	0	0	0	0	0	0	0	0
Dværgmåge	0	0	1	12	0	0	1	12
Stormmåge	0	0	0	0	903	170	903	170
Sølvmåge	0	0	0	0	0	230	0	230
Rovterne	0	0	0	13	0	3	0	16
Fjordterne	0	0	23	7	30	0	53	7
Havterne	0	0	1	0	0	0	1	0
Dværgterne	0	0	0	0	0	0	0	0
Sortterne	0	0	17	1	0	0	17	1
Mosehornugle	0	0	1	0	0	0	1	0
Isfugl	0	2	1	1	0	1	1	1

6.3 Bestandstal for udvalgte rastefuglearter i Vejlerne og Lønnerup Fjord 2024

Halvårlige maksima for de overvågede fuglearter for 2024 er anført i Tabel 6 nedenfor.

Der gælder samme bemærkninger som omtalt under 2023-resultaterne i afsnit 6.2.

Tabel 6. Maksimumforekomster af udvalgte arter af svømmefugle optalt i 2024 i Lønnerup Fjord (Fuglebeskyttelsesområde nr. 19), Østlige Vejler (nr. 13), Vestlige Vejler (nr. 20) og Vejlerne samlet (Østlige og Vestlige Vejler samlet). Sidstnævnte er ikke nødvendigvis summen af Østlige + Vestlige, da maksimumsforekomsterne i hver af de to områder ikke nødvendigvis falder i samme måned. Antallet under Vejlerne samlet er derfor antallet på det tidspunkt, hvor der i det samlede område forekom flest fugle.

2024	Lønnerup Fjord (Fnr. 19)		Østlige Vejler (Fnr. 13)		Vestlige Vejler (Fnr. 20)		Vejlerne samlet	
	1. halvår	2. halvår	1. halvår	2. halvår	1. halvår	2. halvår	1. halvår	2. halvår
Lille lappedykker	4	42	0	0	0	2	0	2
Toppet lappedykker	3	0	72	144	42	217	102	361
Gråstrubet lappedykker	0	0	2	0	4	0	4	0
Nordisk lappedykker	0	0	9	1	0	0	9	1
Sorthalset lappedykker	0	0	4	0	2	0	5	0
Skarv	6	1	238	261	525	457	689	478
Silkehejre	0	0	0	1	0	0	0	1
Sølvhejre	1	0	68	75	17	60	80	112
Fiskehejre	11	2	112	57	41	55	122	112
Skestork	0	0	47	211	8	15	55	212
Knopsvane	360	546	343	385	293	468	636	853
Pibesvane	0	0	0	0	0	0	0	0
Sangsvane	99	60	143	135	19	219	161	354
Tajgasædgås	0	0	0	0	1	0	1	0
Tundrasædgås	0	0	1	0	0	0	1	0
Kortnæbbet gås	0	0	4.019	16.540	553	1.950	4.151	18.490
Blisgås	5	0	1.204	10	1.003	0	2.207	10
Grønlandsk blisgås	0	0	0	0	0	0	0	0
Grågås	60	865	4.420	3.908	5.910	3.181	10.330	6.848
Indisk gås	0	0	0	0	1	0	1	0
Snegås	0	0	0	0	1	0	1	0
Canadagås	0	0	0	4	3	23	3	23
Bramgås	250	40	13.210	8.160	7.050	5.013	20.260	13.173
Gravand	22	0	354	32	103	5	365	32
Pibeand	880	720	4.584	2.618	4.574	5.045	6.454	6.386
Knarand	2	0	126	1.063	15	100	126	1.163
Krikand	260	232	12.367	3.083	4.561	5.210	16.534	8.293
Gråand	687	518	1.356	3.448	487	1.325	1.843	3.702
Spidsand	6	70	324	289	335	225	659	505
Atlingand	2	0	7	2	9	0	14	2
Skeand	2	110	658	630	134	125	792	751
Rødhovedet and	0	0	1	0	0	0	1	0
Taffeland	1	10	66	841	360	88	375	841
Troldand	124	944	351	1.524	111	61	397	1.585
Bjergand	0	2	2	1	0	0	2	1
Ederfugl	0	0	0	0	1	0	1	0
Hvinand	92	54	559	398	196	99	755	400
Lille skallesluger	30	2	43	13	28	41	68	54
Toppet skallesluger	0	0	2	0	410	2.510	410	2.510
Stor skallesluger	0	0	273	417	202	229	475	646

Tabel 6 fortsat. Maksimumforekomster af udvalgte arter af rovfugle, tranefugle, måge-vadefugle, mosehornugle og isfugl optalt i 2024 i Lønnerup Fjord, Østlige Vejler, Vestlige Vejler og Vejlerne samlet.

2024	Lønnerup Fjord (Fnr. 19)		Østlige Vejler (Fnr. 13)		Vestlige Vejler (Fnr. 20)		Vejlerne samlet	
	1. halvår	2. halvår	1. halvår	2. halvår	1. halvår	2. halvår	1. halvår	2. halvår
Rød glente	0	0	0	0	0	0	0	0
Havørn	1	2	19	8	10	10	24	17
Rørhøg	2	2	20	10	18	7	38	14
Blå kærhøg	1	2	6	12	1	4	7	16
Steppehøg	0	0	1	0	0	0	1	0
Duehøg	0	0	0	0	0	0	0	0
Spurvehøg	0	0	0	0	0	1	0	1
Musvåge	2	2	11	14	8	10	18	23
Fiskeørn	0	0	0	1	0	1	0	2
Tårnfalk	1	2	3	4	2	2	3	6
Dværgfalk	0	0	1	3	1	1	1	4
Vandrefalk	0	0	0	2	0	2	0	3
Blishøne	12	126	7	85	24	3	26	85
Trane	0	0	46	530	7	4	51	530
Strandskade	0	0	8	0	2	0	10	0
Klyde	2	0	156	0	26	0	168	0
Lille præstekrave	0	0	0	0	0	0	0	0
Stor præstekrave	0	0	1	14	12	4	13	14
Hjejle	0	0	6.320	35.078	3.810	11.815	6.990	46.893
Strandhjejle	0	0	0	3	0	5	0	8
Vibe	16	72	890	584	767	1.035	1.441	1.619
Islandsk ryle	0	0	0	2	0	0	0	2
Sandløber	0	0	0	0	0	0	0	0
Dværgryle	0	0	0	3	0	0	0	3
Temmincksryle	1	0	6	2	2	0	8	2
Krumnæbbet ryle	0	0	0	3	0	0	0	3
Sortgrå ryle	0	0	0	0	0	0	0	0
Almindelig ryle	0	0	160	165	192	645	290	695
Brushane	15	0	315	54	256	16	571	70
Dobbeltbekkasin	4	1	3	76	6	43	6	119
Skovsneppe	0	0	0	0	0	0	0	0
Stor kobbersneppe	0	0	46	1	0	0	46	1
Islandsk kobbersneppe	0	0	0	8	0	0	0	8
Lille kobbersneppe	0	0	8	40	0	0	8	40
Småspove	0	0	0	0	0	0	0	0
Storspove	0	0	71	16	2	1	73	16
Sortklire	0	0	0	2	0	1	0	3
Rødben	4	0	145	1	22	1	162	1
Hvidklire	0	0	3	22	2	10	5	22
Svaleklire	0	0	1	8	0	4	1	12
Tinksmed	1	0	13	18	10	0	23	18
Mudderklire	0	0	0	2	1	0	1	2
Stenvender	0	0	0	0	0	1	0	1
Odinshane	0	0	0	2	0	0	0	2
Dværgmåge	0	0	0	10	0	5	0	10
Stormmåge	0	0	0	0	0	0	0	0
Sølvmåge	0	0	0	0	0	0	0	0
Rovterne	0	0	0	5	0	1	0	6
Fjordterne	0	0	44	23	47	38	65	61
Havterne	0	0	16	1	0	0	16	1
Dværgterne	0	0	2	0	0	0	2	0
Sortterne	0	0	17	0	2	0	19	0
Mosehornugle	0	0	0	0	0	0	0	0
Isfugl	0	1	1	2	0	1	1	2

7 anbefalinger

I denne rapport gives kun anbefalinger vedrørende de Østlige Vejler (Fuglebeskyttelsesområde nr. 13).

Det skyldes, at DCE/Institut for Ecoscience aktuelt udfører et forvaltningsorienteret forsknings- og udredningsprojekt i de Vestlige Vejler (Fuglebeskyttelsesområde nr. 20) for Aage V. Jensen Naturfond, der skal afrapporteres primo 2026. Det er et projekt, der er opbygget på samme måde og med omtrent de samme formål, som det projekt Lauridsen m.fl. (2021) afrapporterede med baggrund i detaljerede undersøgelser i de Østlige Vejler.

Bygholmengen

Vejrliget i de to år, der præsenteres data fra hér i rapporten, var meget forskellige i yngleperioden. I 2023 bevirkede tørke, at store dele af Bygholmengen tørrede ud hen på foråret. I 2024 forårsagede store nedbørsmængder, at større dele af engen var oversvømmet helt hen til forsommeren. Kontrasten mellem årene ses på figur 44 nedenfor.

Figur 44. Dronefotograferinger af Bygholmengen henholdsvis 16. juni 2023 (øverst) og 29. juni 2024 (nederst).

De betydelige oversvømmelser af engene i 2024 bidrog sandsynligvis til nedgange for nogle af engfuglebestandene på Bygholmengen, men da nedbørssituationen i 2024 var usædvanlig, anbefales det fortsat at følge den generelle anbefaling om vandstande i området (Lauridsen m.fl. 2021), som Aage V. Jensen Naturfond siden 2022 har besluttet at følge. Dvs. at der tilstræbes en

vandstand på -10 cm fra den 1. marts, der sikres ved isætning af stemmebrædder i stemmeværket ved udløbet fra Bygholmengen til Centralslusen. Ideelt holdes vandstanden på dette niveau, men vandstanden vil naturligt udvikle sig forskelligt fra år til år, afhængigt af balancen mellem nedbør og fordampning, men vil oftest falde hen over foråret.

Græsningstrykket og antallet af kreaturer på engen bør løbende justeres i forhold til den udvikling der ses med stadigt stigende bestande af rastende forårsgræssende gæs. Det vurderes, at forskellene i vegetationshøjder de to år primært skyldtes forskelle i nedbør – og i øvrigt, at en tilstrækkelig mosaik mellem kortgræssede områder og andre partier med højere vegetationshøjder var fuldt tilstrækkelig til at yde udførende ynglefugle gode muligheder.

Selbjerg Vejle og Glombak

Lauridsen m.fl. (2021) giver flere generelle anbefalinger til tiltag, der kan medvirke til at sikre en bedre vandkvalitet i søerne, med henblik på bl.a. at sikre en bedre bundvegetation i søerne.

Antal af knopsvane og blishøne, der begge er obligate herbivorer, er nævnt under behandlingen af trækfuglene. Begge arter forekommer fortsat i meget lave antal sammenlignet med førhen, hvilket tyder på, at der fortsat er behov for tiltag, der kan medvirke til at nedbringe næringsstofbelastningen af søerne.

Bygholm Nord

Der er flere gange anbefalet sikring af yngletidsvandstande i området, ved at undlade udledning af vand fra området i senvinteren. Lauridsen m.fl. (2021) anførte flg: *"det anbefales, at alle reguleringsmuligheder i forhold til Bygholm Nord bør lukkes senest 1. marts, eller at man som minimum sikrer en vis vandstand i Bygholm Nord ved at sikre, at overfaldskanten ikke må ligge under en vandstandskote på +20 cm (ny kote DVR90) i marts-april. Dette vil sikre et højere udgangspunkt til ynglesæsonen og en vis "buffer" af vand i tilfælde af længerevarende tørkeperioder. I tilfælde af store nedbørsmængder i foråret kan koten for overfaldskanten 1. maj sænkes til +15 cm for at sikre flere rede-etableringsmuligheder for Sortterne og Hættemåge."* Denne anbefaling fastholdes.

Han Vejle

Der er i begge årene, der beskrives i rapporten hér, tegn på, at der i perioder må være sket tilbageløb af potentielt næringsrigt vand fra Østre Landkanal til Han Vejle. Det er problematisk, fordi Han Vejle er en af de renere søer i de Østlige Vejler, om end med tegn på faldende vandkvalitet (Lauridsen m.fl. 2021). Derfor anbefales det, at der i perioder, hvor der åbnes for opstemningen (af hensyn til publikumsfaciliteterne), skal sikres et ekstraordinært fokus på at få lukket igen, hvis vejrprognoser indikerer kommende perioder med større nedbørsmængder og vestenvinde, hvor førstnævnte udløser øget afstrømning til kanaler og vandløb, og sidstnævnte bevirker, at der ikke kan ledes vand ud i Limfjorden, fordi vandstanden i denne typisk vil være højere end i Vejlerne under sådanne typiske lavtryksdominerede vejrtilgange.

Lund Fjord

Der henvises til de anbefalinger som Lauridsen m.fl. (2021) giver for denne sø.

8 Litteratur

Rapporter om ynglende fugle i Vejlerne, kronologisk efter yngreår:

Kjeldsen, J.P. 2008. Ynglefugle i Vejlerne efter inddæmningen, med særlig vægt på feltstationsårene 1978-2003. – Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 102: 1-240.

Nielsen, H.H. 2006a. Udvalgte ynglefugle i Vejlerne 2005. – Rapport til Aage V. Jensens Fonde. 32 s.

Nielsen, H.H. 2006b. Udvalgte ynglefugle i Vejlerne 2006. – Rapport til Aage V. Jensens Fonde. 61 s.

Kjeldsen, J.P. & Nielsen, H.H. 2008. Overvågning af ynglefugle i Vejlerne, 2007. – Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. – Arbejdsrapport fra DMU nr. 242. 32 s.

Nielsen, H.H. & Kjeldsen, J.P. 2009. Overvågning af ynglefugle i Vejlerne 2008. – Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. – Arbejdsrapport fra DMU nr. 251. 34 s.

Kjeldsen, J.P. & Nielsen, H.H. 2009. Ynglefugle i Vejlerne 2009. – Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. – Arbejdsrapport fra DMU nr. 259. 40 s.

Nielsen, H.H. & Kjeldsen, J.P. 2011. Ynglefugle i Vejlerne 2010. – Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. – Arbejdsrapport fra DMU nr. 264. 36 s.

Kjeldsen, J.P. & Nielsen, H.H. 2011. Ynglefugle i Vejlerne 2011. – Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. – Teknisk rapport nr. 6. 40 s.

Nielsen, H.H. & Kjeldsen, J.P. 2013. Ynglefugle i Vejlerne 2012. – Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. – Teknisk rapport nr. 23. 38 s.

Kjeldsen, J.P. & Nielsen, H.H. 2014. Ynglefugle i Vejlerne 2013. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi – Teknisk rapport nr. 35. 40 s.

Nielsen, H.H. 2016. Ynglefugle i Vejlerne 2014. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. – Teknisk rapport nr. 83. 42 s.

Nielsen, H.H. & Clausen, P. 2019a. Ynglende og rastende fugle i Vejlerne 2015-2017. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. – Teknisk rapport nr. 136. 66 s.

Nielsen, H.H. & Clausen, P. 2019b. Ynglende og rastende fugle i Vejlerne 2018. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi – Teknisk rapport nr. 154. 48 s.

Nielsen, H.H. & Clausen, P. 2021. Ynglende og rastende fugle i Vejlerne 2019. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Teknisk rapport nr. 195. 58 s.

Nielsen, H.H. & Clausen, P. 2022. Ynglende og rastende fugle i Vejlerne 2020. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Teknisk rapport nr. 232. 56 s.

Nielsen, H.H. & Clausen, P. 2023. Ynglende og rastende fugle i Vejlerne 2021. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Teknisk rapport nr. 277. 64 s.

Nielsen, H.H. & Clausen, P. 2024. Ynglende og rastende fugle i Vejlerne 2022. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Teknisk rapport nr. 319. 55 s.

Anden citeret litteratur:

Andersen, L.H., Skærbæk, A.S.K., Sørensen, T.B., Knudsen, J.S., Pertoldi, C., Bahrndorff, S & Bruhn, D. 2020. Turnover and change in plant species composition in a shielded salt marsh following variation in precipitation and temperature. – Journal of Vegetation Science 31:465–475.

Bregnballe, T. & Hjulsager, C. 2024. Nu rammer fugleinfluenzaen både flere arter og hele året. – Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 118: 3-5.

Christensen, J.S., Hansen, T.H., Rasmussen, P.A.F., Nyegaard, T., Eskildsen, D.P., Clausen, P., Nielsen, R.D. & Bregnballe, T. 2022. Systematisk oversigt over Danmarks fugle 1800-2019. – Dansk Ornitologisk Forening.

Clausen, P. & Kahlert, J. (Red.) (2010). Ynglefugle i Tøndermarsken og Margrethe Kog 1975-2009. En analyse af udviklingen i fuglenes antal og fordeling med anbefalinger til forvaltningstiltag. Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. - Faglig rapport fra DMU nr. 778. 206 s.
<http://www2.dmu.dk/pub/fr778.pdf>

Clausen, P., Petersen, I.K., Bregnballe, T. & Nielsen, R.D. (2019). Trækfuglebestande i danske Fuglebeskyttelsesområder, 2004 til 2017. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Teknisk rapport nr. 148. 310 s.
<http://dce2.au.dk/pub/TR148.pdf>

Holm, T.E., Clausen, P. & Bregnballe, T. (2018). Optælling af trækfugle fra land i perioden 2017-2021. - Teknisk anvisning nr.: A187 Version: 1. Fagdatacenter for Biodiversitet og Terrestrisk Natur, Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. 15 s.

Holm, T.E., Balsby, T.J.S., Clausen, K.K., Thorup, O. & Bregnballe, T. (2021). Overvågning af brushane (*Calidris pugnax*) som ynglefugl. - Teknisk anvisning nr.: A135 Version: 3. Fagdatacenter for Biodiversitet og Terrestrisk Natur, Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. 9 s.

Hälterlein, B., Fleet, D.M., Henneberg, H.R., Menneböck, T., Rasmussen, L.M., Südbeck, P., Thorup, O. & Vogel, R. (1995). Vejledning i optælling af ynglefugle i Vadehavet. Common Waddensea Secretariat. – Wadden Sea Ecosystem No. 3. Wilhelmshaven.

Jensen, F.P., Béchet, A. & Wymenga, E. (Compilers) 2008. International Single Species Action Plan for the Conservation of Black-tailed Godwit *Limosa l. limosa* & *L. l. islandica*. AEWA Technical Series No. 37. Bonn, Germany.

Kentie, R. 2015. Spatial demography of black-tailed godwits. Metapopulation dynamics in a fragmented agricultural landscape. Ph.d.-thesis University of Groningen, Holland. 162 s.

Kort- og Matrikelstyrelsen (2005). Vejledning om højdesystemet (Vejledning nr. 2 af 10. januar 2005).

Lauridsen, T.L., Bruhn, D., Clausen, P., Andersen, L.H., Pertoldi, C., Jeppesen, E., Søndergaard, M., Levy, E., Fox, A.D., Balsby, T., Bahrndorff, S., He, H., Pedersen, C.L. & Nielsen, H.H. 2021. Udvikling af en forvaltningsstrategi, der tilgodeser hele økosystemet i De Østlige Vejler. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport nr. 428. 184 s.

Madsen, J., Markussen, L.K., Knudsen, N., Balsby, T.J.S., Clausen, K.K. (2019). Does intensive goose grazing affect breeding waders? - Ecology and Evolution 9: 14512-14522.

Nielsen, H.H. 2024. Vejlerne 2023. S. 18-21 i Nørgaard, H.H. & Christoffersen, H. (Red). Nordjyllands Fugle 2023. Rapport nr. 60 fra Nordjyllands Fugle.

Nielsen, H.H. 2025. Vejlerne 2024. S. 18-21 i Nørgaard, H.H. & Christoffersen, H. (Red). Nordjyllands Fugle 2024. Rapport nr. 61 fra Nordjyllands Fugle.

Nielsen, R.D., Holm, T.E., Clausen, P., Sterup, J., Pedersen, C.L., Clausen, K.K., Bregnballe, T., Thomsen, H.M., Balsby, T.J.S., Petersen, I.K., Mikkelsen, P., Dalby, L. & Møllerup, K.A. 2024. Fugle 2018-2023. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport nr. 633. <https://novana.au.dk/fugle/2018-2023>.

Nielsen, R.D., Sterup, J., Bregnballe, T., Clausen, P., Nyegaard, T & Heldbjerg, H. 2025. From rare to widespread – the occurrence of Great Egret *Ardea alba* in Denmark. Poster præsenteret ved European Bird Census Council "Bird Numbers 2025: Synergies in Monitoring for Conservation. Riga, Letland 31. marts-4. April 2025.

Riis, N. (red.) 2009. Driftsplan for Vejlerne. Hovedrapport. – COWI for Aage V. Jensen Naturfond. 145 s.

Sterup, J. & Bregnballe, T. 2025. Danmarks ynglebestand af skarver i 2024. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Teknisk rapport nr. 328. 41 s.

Søndergaard, M., Landkildehus, F., Lauridsen, T. & Krog, G. 2006. Søerne i De Vestlige Vejler. - Faglig rapport fra DMU nr. 572. 56 s.

Thorup, O. (2003). Truede engfugle. Status for bestande og forvaltning i Danmark. - Dansk Ornitologisk Forening.

Thorup, O. (2004). Status of populations and management of Dunlin *Calidris alpina*, Ruff *Philomachus pugnax* and Black-tailed Godwit *Limosa limosa* in Denmark. - Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 98: 7-20.

Thorup, O. 2018. Population sizes and trends of breeding meadow birds in Denmark. - Wader Study 125: 175–189.

Vikstrøm, T. & Moshøj, C.M. 2020. Fugleatlas. De danske ynglefugles udbredelse 2014-2017. Dansk Ornitologisk Forening. Lindhardt og Ringhof. 840 s.

YNGLENDE OG RASTENDE FUGLE I VEJLERNE 2023-2024

Rapporten beskriver overvågningen af ynglende og rastende fugle i Vejlerne i 2023-2024.

Ynglefugle: Sangsvane blev tilføjet listen over ynglende arter i Vejlerne i 2024, hvor arten ynglede for første gang i området. Endvidere forsøgte en par dværgmåger at yngle for første gang i en årrække. Blandt de arter, der er tilknyttet rørsumpene, var ynglebestanden af rørdrum og rørhøg på niveau med de forudgående år og lidt mindre end omkring årtusindskiftet, mens plettet rørvagtel forekom i forholdsvis høje antal. Begge år ynglede 16 par traner, lidt færre end i 2022, men desuagtet høje antal for arten, hvis bestand har været jævnt stigende siden begyndelsen af 1990'erne. Blandt de kolonirugende arter ynglede sølvhejre med 43 par i omegnen af Vejlerne i 2024 – en fordobling i forhold til 2023 – og endnu et rekordår. Fjordterne havde begge år en stor ynglebestand, mens havterne næsten ikke yngler i området længere. Sortterne ynglede begge år med succés, hvilket er ret bemærkelsesværdigt. For flere jordrugende arter, hvis antal toppede imellem 1978 og 2003 (afhængigt af art), blev der igen i 2023 og 2024 registreret antal, der repræsenterer en tilbagegang i forhold til 1978-2003, og ofte et antal der er mindre end de seneste års bestandsstørrelser. Dog var der i 2024 flere par sandsynligt ynglende brushane end i de forudgående år på Bygholmengen – og for første gang i en årrække et ved Arup Vejle, men ingen blev med sikkerhed truffet ynglende (ungevarslande).

Rastefugle: For rastefuglenes vedkommende var forekomsten i 2023 og 2024 for mange arter på niveau med eller lidt under de forudgående år. Men der var bemærkelsesværdige store forekomster af nordisk lappedykker begge år, i 2023 flest i Selbjerg Vejle (42 fugle) og i 2024 i Limfjorden ud for Bygholm (72 fugle). Skestork, sølvhejre, blisgås, knarand, toppet skallesluger og trane fandtes i rekordantal i et af årene, og hejle i store antal begge efterår. I modsætning til disse er forekomsten af udprægede herbivore arter som knopsvane og blishøne fortsat i ugunstig udvikling i søerne i De Østlige Vejler.